

PUBLICAȚIE SAPTĂMINALĂ EDITATĂ DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL II • NR. 6 (56) • 15 FEBRUARIE 1991

Din sumar:

- „IAR LA MIJLOC ESTE DUMNEZEU...
(anchetă realizată în Maramureș)
- CUI I-E FRICĂ DE ANDREI PLEȘU?
- „ORICE JUSTIFICARE MORALĂ A
EXILULUI ROMÂNESC A ÎNCETAT SĂ MAI
EXISTE“ (un interviu cu Mihai Ursachi)

BRUIAJUL

Infrigurate și cenușii, zilele din urmă au lăsat totuși să răzbună o revelație senzațională.

Vasăzică, pînă acum aveam patru rapoarte despre evenimentele din iunie: al majorității guvernamentale, al opoziției parlamentare, al Grupului pentru Dialog Social și „Căruța albă” publicată la Paris de Liga pentru Apararea Drepturilor Omului. Primul document este contrazis categoric și convingător de celelalte trei. Nici unul nu e complet; coerența lor datorează destul de mult ipotezelor. Omiterea unor elemente importante ale realității este explicabilă prin dificultățile de informație cu care a fost confruntată numai opoziția. Pentru autorități n-ar trebui să existe aceeași greutate: dacă oamenii puterii au un Serviciu de Informații, este ca să fie bine informați. Cite din aceste informații au fost destăinuite publicului? Și cînd?

Căci explicațiile oficiale, începînd chiar din seara zilei de 13 iunie, au evoluat contradictoriu. Președintele a ses (nu încă investit) s-a grăbit să-l acuze pe extremiștii de dreapta, legionarii sau fasciști, a căror conspirație amenința „democrația populară”. Primul-ministru, în declarațiile sale din Spania (21 iun.), introducea, într-o versune proprie a faptelor petrecute atît la 13 iunie cît și în zilele următoare, pe agenții Securității sacrificiați de noul regim: acești frustrați ar fi fost infiltrați printre manifestații înalte, apoi printre mîneri. Așadar, nu executanții ai ordinelor venite „de sus”, ci o forță ostilă guvernului, acționînd clandestin, azi pentru a-l răsturna, mine pentru a-l compromite. Au reușit numai a doua oară. Interesant că acest scenariu pare a-i fi fost sugerat d-lui Roman de informații noi, primită între timp, fiindcă la conferința de presă din 15 iunie n-avea încă nici o cunoștință despre acțiunea subversivă a Securității și spera „să reușim să punem în evidență cine au fost organizatorii”. De fidelitatea colaboratorilor săi, care-l numeau afectuos „domnul Patrică” (vezi convorbirea telefonică Chițac-Diamandescu), nu se putea îndoi. Deci, îi rămînea doar să susțină, imitat de d-l Răzvan Theodorescu, distincția dintre securiștii „răi”, care au coborît în stradă de capul lor, uneltitori și lăptași ai anarhiei distrugătoare, și cei „buni”, înregimentați în S.R.I., poliție și armată. Buni, dar timizi. Atitudinea lor la 13-15 iunie l-a îndreptățit pe primul-ministru să-i critice pentru „slăbiciune”. În schimb, „lipsa de profesionalism” este o învinuire pe care n-o meritau: aveau cu toții o experiență profesională mult mai îndelungată decît înaltul demnitar care-i mustră.

Confuzia și ambiguitatea împrejurărilor, așa cum au fost reconstituite pînă acum, s-ar putea limpezi deodată, ținînd seama de desvulurile d-lui general Chițac. Fostul ministru de Interne a apărut pe neașteptate la Televiziune, la 7 februarie, și a rectificat unele afirmații din raportul oficial, cu care, „în linii mari”, s-a declarat totuși de acord. Este de reținut din relatarea d-sale că n-a părăsit Ministerul, așa cum era acuzat, din lașitate sau complicitate cu X (X însemnînd autorii incidentelor care au culminat cu asediul Ministerului). Motivul a fost imposibilitatea de a mai comunica cu Poliția, din cauza bruiajului complet care intervenise pe firele telefonice dintre cele două instituții. Dacă-i așa, cine putea provoca bruiajul? Întrebarea o rămăsese nerăzuită. Dar tonul sfîtosului și blajinului general a devenit tăios cînd a ajuns la acest punct al deslușirilor sale. Iar speaker-ul mi s-a părut mai livid ca de obicei, după cele auzite.

Prin urmare, nu numai că pompierii, aflați în subordinea aceluiași Minister, s-au comportat foarte straniu, refuzînd să stingă incendiile, nu numai că... sîi l să lăsăm armata în pace. Bruiajul, știm toți cine era specializat în crearea lui. Concluzia că Securitatea a acționat, prin profesioniștii ei, în cadrul unui plan menit să înlăture conducerea țării aleasă de popor la 20 mai, nu mai poate fi ocolită.

Ceea ce am înțeles acum, responsabilii statului de drept știu desigur demult. De ce n-au ales calea de a mărturisi poporului cu ce dușman au de-a face? O bună parte din soviștii și ipocriții puterii, însăși recurgerea la soluții ilegale, cum ar fi chemarea muncitorilor bucureșteni și a minerilor, se explică astfel. Chiar bănuiala că 13 iunie a fost o încercare de lovitură de stat nu mai pare așa de absurdă. Fiește, mulțimea care a reacționat violent la agresiunea polițienească era sinceră. Cine o folosit-o ca figuratie agitată („femei, bătrîni, copii, soldați”) într-o plesă neterminată? O lovitură de stat cu mina altora, o revoltă populară manevrată, ne aduc aminte irezistibil de decembrie '89. Șase luni mai târziu, procedul era același, dar îndreptat împotriva beneficiarilor lui de data trecută, instigatorii fiind și ei aceiași.

În aceste condiții, nu soarta personală a d-lui general ne interesează. De fapt, încă din luna mai, se știa că pentru evacuarea Pieței se avea de plătit cineva. Dar bruiajul se întinde asupra întregii noastre istorii de un an. Și nu e decît primul an. ■

Grafică de MAURITIUS ESCHER

ANDREI PIPPIDI

În afară de faptul că este capitală, Bastonbach-ul mai prezintă și următoarea interesantă particularitate: locuitorii nu umblă, ci se tirăsc pe o parte a trupului, cu urechea lipită de pămînt, din care cauză a început să le crească coadă și zbirniitoare ca la zmeu.

(GRIGORE CUGLER, Apunake)

NE SCRIBU CITITORII

• Intrebări pentru Guvernul român

Sint un cetățean austriac, de origine română, care în luna Ianuarie 1990, profund impresionat de situația dezastruoasă din țară, am început, cu mai mulți prieteni, a organiza transporturi cu ajutoare umanitare pentru România.

Astfel, transporturi în valoare de cca. 900.000 șilingi, au fost distribuite de noi direct la un spital din inima țării și la căminele de copii și bătrâni din județ.

Mare ne-a fost mirarea când la transportul organizat în sfârșitul lunii octombrie am fost obligați (deși aveam toate dovezile că am predat ajutoare) să

plătim în valută, atât carburantul necesar autovehicolului nostru, cât și camerele de hotel. „Astea sint dispozițiile”, ni se spune. „S-au terminat banii din contul Libertatea”, se adaugă. În concluzie, aveam de ales, ori dolari, ori...

Care este într-adevăr necesar ca oameni înimosi, ce doresc să ajute populația țării, să fie jecmăniți, ca pe vremea „odiosului” și a „sinistrelui”?

Care Guvernul Român nu se gîndește să vină în întimpinarea celor care cu trudă organizează transporturi? Oare Guvernul român nu dorește să ajute cu nimic pe cei ce ajută?

Crede Guvernul român că, în aceste condiții, se vor mai găsi mulți oameni dispuși să-și sacrifice timp liber și bani, pentru ca alături de ajutoarele pentru copiii orfani, bolnavii și bătrînii din aziluri, să facă Statul Român o afacere pe seama lor?

Eu personal nu cred! Acțiunea pe care am gîndit-o noi este de ajutor umanitar și nu de a pune viașterea statului! Astfel ajutoarele se vor împușina, iar mica bucurie, pe care o puteam avea niște oameni necăjiți, nu va mai exista!

Acum, îi rămîne Guvernului român să răspundă la întrebarea: „Cu ce nu greșit față de domniile lor, ce se bucură de o situație atât de înfricoșătoare, tot acești oameni sărmani, care vor rămîne fără ajutorul nostru?”

SANDA RACHITA

• Unde ne este istoria contemporană?

Revista „22” ne-a ajutat să supraviețuim. Adică a reprezentat o speranță. Dar...

Cu timpul, am observat că eram de acord cu articolele publicate în revista dvs. chiar înainte de a o deschide. Cumpărarea revistei (uneori după căutări febrile) și lectura ei devenise un semn de rezistență. Deci ne aflăm într-o stare de staționaritate. Ceea ce nu e bine!

Revista dvs. ar trebui — credem — să devină „incomodă” și pentru cititori ca noi, să producă sau să inducă scumblări, să fie mai vie. Simple sugestii:

1. Pentru un dialog intelectual-muncitori, vă sugerăm inserarea (pe paginile din mijloc, eventual) a unei rubrici (secțiuni) dedicate muncitorilor și/sau sindicatelor muncitorești. (Firește, vocabularul ar trebui să fie adecvat.)

2. Inițierea unei rubrici dedicate istoriei contemporane a României, fie sub forma unei simple agende care să listeze principalele evenimente și pe protagoniștii întinecatelor jumătăți de veac...

Cu cele mai bune zinduri
MIRELA și CORNEL HAGIOPOL

București, 29 Ianuarie 1990

• Situația de la noi și din străinătate

În completarea sondajului de opinie îmi permit să fac o sugestie. Înainte de asta consider că sint necesare câteva precizări.

Sint un cititor constant și „unei anumite prese” ca „România liberă”, „Dreptatea”, „Express”, „Cuvîntul”, „Opinia studentească” etc., renunțînd în ultima vreme la „Zig-Zag” și „Timpul” din motive cunoscute.

Oamenii, cei mulți, sint preocupati în primul rînd de problemele lor pe care ar dori să le regăsească și în revistă. De aici și pînă la a trece la restul articolelor nu mai rămîne decît un pas.

Este evident că prin concesi s-ar schimba profilul revistei și ar fi păcat, dar vă rog să analizați aceste două posibilități.

1. Un sumar al principalelor evenimente socio-politice ale săptămînii.

2. Tratarea în cele patru pagini din mijlocul revistei — pa-

gini independente de corpul revistei, care să poată circula separat — a unor taxie sau subiecte specializate: ca industrie (pe ramuri), agricultură-silvicultură, transporturi, economie, finanțe, credit, comerț. Conținutul ar putea fi: situația de la noi și din străinătate, analize, propuneri și alternative, poate chiar și soluții.

Nu cred că acest sacrificiu, cel puțin în această perioadă, este prea mare, dacă dorim să facem ceva util și pentru cei care sint dezorientați acum.

În revista dumneavoastră semnează personalități de prim rang în viața culturală și sint convins că specialiștii în domeniile enumerate de mine vor răspunde apelului.

Vă mulțumesc pentru răbdare și m-ar bucura un scurt răspuns. ■

Ing. ec. P. FLOREA

• Să nu șovăiți...

Atîta timp cit dvs., intelectualii (cel care lubiți adevărul) de fructe și țării, luptați pentru adevăr (sint că vă cerem mult curaj și să dovedit-o), noi, muncitorii de rînd, mai avem o speranță. De exemplu, dacă pe o navă are loc o avarie, pasagerii intră în panică (feste și firesc, nu?). În momentul cînd pasagerii îl văd pe căpitan, căruia îi cer explicații, sigur pe sine, atunci toți (chiar și pesimiștii) își pun speranța în el. Atîtudinea hotărîtă a căpitanului face ca nimeni să nu-și piardă cumpătul, ascultînd de ordinele lui și toți pot fi salvați. În caz contrar, se produce un haos și nu se mai salvează nimeni, nici chiar căpitanul. Deci, stimați intelectuali, dvs. sinteți cămășii noastre. Dacă vă sintim că șovăiți, cum am văzut și sintim pe mulți intelectuali în care aveam încredere, noi și chiar dvs. sintem pierduți... ■

5.02.1991

Teh. GETA DĂNILA

• ...dar sint pesimist

Sî eu încerc să mă (în aproape de evenimente, și eu mă sint responsabil de soarta României. Am în cameră, pe pereți, Declarația Universală a Drepturilor Omului, Proclamația de la Timișoara, declarația de înfiștare a Alianței Civice.

Da, sint pesimist... Vorba domnului Andrei Pleșu: „Acum că a fost expulsiat Regele, mă aștept să înceapă colectivizarea”. ■

GOTHARD LADISLAU
student la Facultatea de Electrotehnică
din București

REGULAMENT :

Acest premiu anual este destinat recompensării unei opere literare inedite, în proză (nuvelă, roman, piesă de teatru) a unui scriitor în vîrstă de cel puțin 15 și cel mult 23 de ani împliniți în ziua expedierii manuscrisului.

Textul, dactilografiat în limba franceză, trebuie să cuprîndă minimum 5 file (7.500 de semne) și maximum 100 de pagini. Manuscrisul va fi dactilografiat în 2 exemplare.

Lucrările se primesc cel mai tîrziu pînă la 16 martie 1991 la următoarea adresă :

UNION LAIQUE 6 Route de Labarthe
31600 MURET-FRANCE
Telefon : 61.56.16.15

Fiecare candidat poate trimite, dacă dorește, mai multe lucrări. În scopul respectării anonimatului textelor nu

vor purta nici nume, nici semnătură, titlul este obligatoriu. Manuscrisele nu se înapoiază.

Fiecare autor va anexa manuscrisului două plicuri cu adresa și numărul său de telefon. Va preciza

mare de primire. Dosarele incomplete vor fi refuzate.

JURIUL :

Premiul Tinărului Scriitor '91 va

PREMIUL TINĂRULUI SCRITOR —

B.N.P. în colaborare cu „Le Monde“

numele și adresa instituției de învățămînt (școală sau Universitate) pe care o frecventează și copia xerox a actului de identitate tradus în limba franceză. I se va expedia o confir-

fi decernat vineri 24 mai la Muret de către un juriu compus din :

Directorul însărcinat cu probleme de cultură al regiunii Midi Pyrénées, Dominique Autié, Christian Barecke,

Henry Beulay, Emmanuel Carrere, Marie Charx, G.O. Chateaubrynaud, Aris Fakines Christian Guidicelli, Odette Jeyoux, Luba Jurgenson, Pierre Lepape, Pierre Mariens, Marc Sebbah, Roger Vrigny, Francois Woyergans

Premiile vor consta în călătorii cu scop cultural, stagii de studiu, cărți. Cele mai bune texte vor fi publicate de editura Le Monde.

Decernarea oficială a premiilor va avea loc vineri 24 mai 1991 la ora 21,00 în localitatea Muret.

Din partea Ambasadei Franței la București

Candidații trebuie să trimită sau să depună personal dosarul complet pînă la 1 martie 1991 la Serviciul cultural (biroul de carte) al Ambasadei Franței în România, strada Cristian Tell nr. 22 București, telefon 59.25.60. Ne asumăm sarcina expedierii dosarelor în Franța.

OȚELUL — la răscruce de vânturi

O sută de ani de dezvoltare...

■ Un drum fără întoarcere ?

Munca oțelurilor ca și a minerilor are în ea ceva eroic. Un eroism care, în anii de „glorie”, a căpătat accente dramatice, alunecând totodată spre derizoriu. Greutățile, riscurile și frumusețea unei meserii, devenită tradiție în anumite zone ale țării, s-au transformat în timp într-un calvar. Salariile mici, în cele mai feroce cazuri abia atingând 5 000 de lei (ceea ce înseamnă 200 de dolari, față de 2 000 cît are un oțelar în Occident), utilajele vechi ce pun în pericol viața muncitorilor, lipsa oricărei perspective, cu toată dezvoltarea megalomanică, i-a metamorfozat pe siderurgii în simple animale de povară. Ați văzut vreodată leșind un schimb pe porțile unui mare combinat? Fetele înnegrite, opacitatea privirii oboșite, mișcările bântoșite sau servilele lerpeliță cu eternul „pachete!” învârtit în ziar? Sînt convinsă că după un asemenea spectacol, v-ați afla în fața unei mari dileme.

Conștient că a fost în mod indiscutabil un paranoic. Hidicarea atîtor combinate cu o capacitate de producție cu mult peste nevoile interne (preconizată la 23 milioane tone), în condițiile unei evidente lipse de materii prime, energie și cărbune, a condus la obligativitatea unor eforturi valutare imense și la o formă de robie pe terrene atît de lungi, încît dau perspectiva eternității. Cale de întors nu mai există.

■ Tunda pe manda

Care este situația la ora actuală? Seamănă extrem de mult cu strădania unui personaj dintr-o posibilă parabolă, de a trasa un cerc, care spre nefericirea lui îl jese morou pătrat. Situația este cam... pătrată. Existînd, desigur, minuscule fisuri pe la colțuri. Industria românească are nevoie de aproximativ 5 milioane tone de oțel: în 1989 s-au produs 13 milioane, iar în 1990 — 9 milioane. Rentabilitatea se situează în jurul cifrei de 12 milioane, aceeași pentru a folosi aproape întreaga capacitate și a obține astfel preturi de cost cît mai scăzute. Și totuși nu avem nevoie de atîta oțel! Dar sîntem obligați să-l producem pentru a nu periclitiza soarta celorlalți 5 milioane de tone, de care nu ne putem totuși dispensa. Cele 4 milioane de tone produse, „suplimentar” în 1989, reprezintă deci efortul de a sustine valutar importul de materii prime, energie, gaz metan și cărbune, necesare celor 5. Cînd? În situația! La o societate superficială, afacerea iese cam tunda pe manda. Cît o mai iese, cît om mai punea procura cele necesare ca hardughia să se tîna pe picioare.

O primă urgență este cărbunele, care este asigurat din resurse interne numai în proporție de 30%, existînd un program de aprovizionare de 7 000 t. lunar din Valea Jiului. Care nu este însă respectat. Restul cărbunelui provine din import: U.R.S.S., Polonia, Australia... Dar care vine și el cînd dă Domnul. Iar bateriile de coesificare nu pot fi oprite... decît odată pentru totdeauna.

■ Șomajul cu față umană

Cu gazul metan dădănaua este și mai mare. Principalul furnizor, U.R.S.S.-u', livrează o cotă de 20 milioane m³/zi, dar în ultimul timp a închis robinetul, livrînd numai 8 milioane, existînd informații că nu primim nici măcar atît. Cota necesară pe țară fiind de 270 milioane m³/zi, din care s-au alocat numai 217 milioane. Rezultatul? Închiderea unor secții și chiar a unor fabrici întregi, deși, așa cum mă asigură dl. Costin Scorțea (directorul Direcției de Cercetare și Dezvoltare din cadrul Departamentului Metalurgiei), nu se poate vorbi de șomaj. Adică el mai poartă încă masca celor 50% din salariu.

Încă din luna ianuarie au fost oprite: un furnal la Călan, un furnal la Reșița, bateriile de coesificare 7 și 8 de la Galați, laminorul de semifabricate de la Hunedoara, un laminor la Oțelul Rosu, câteva laminatoare la Galați. Oțelăria electrică lucrează numai simțită și dominica, cînd ceilalți consumatori stau, iar întreprinderea de Tevi sudate București — Colentina este închisă complet. Într-o situație asemănătoare se găsește și Întreprinderea Metalurgică Alud, care deși este „mecanicul șef” al metalurgiei, furnizînd piesele de schimb pentru utilaje, a fost integral oprită deoarece era un mare consumator de energie. Combinatul Metalurgic Cimpia Turzii și-a închis și el porțile, deși ar fi avut gazul metan necesar funcționării circuitelor secției, dar cum gazul ajungea la 0,3 atm. în loc de 3 atm., cît ar fi fost necesar, și aceste secții au intrat la lucru. Combinatul siderurgic Galați, avînd o poziție excentrică față de rețeaua națională de gaz metan, se aprovizionează de la „vecini”, așa că și acolo au fost oprite câteva laminatoare.

■ Și totuși...

Numărul muncitorilor afectați de aceste închideri parțiale sau totale este, conform declarației dl-ului Costin Scorțea (pe care am luat-o ca atare), de 43 mil din totalul de 220 000 de muncitori din întreaga industrie metalurgică, deci 20%. Dar „dacă situația cu aprovizionarea continuă, s-ar putea ca pînă în luna martie să apară adevărații șomeri, cel fără 50%”. Iar dacă în metalurgie lucrează numai 220 000 de oameni, în industria constructoare de mașini sînt 1 milion, iar în cea electrotehnologică, jumătate de milion. Toți așteaptă metalul ca să poată munci. Și mai este o problemă. Multe combinate sînt producători unici, cum este cazul Reșiței, singura întreprindere ce fabrică bandajele pentru cale ferată și semifabricate pentru țevile petrolere, sau Slatina, unica producătoare de aluminiu din țară.

■ Între re tehnologizare și locați la poartă

Din nefericire, pentru întreaga economie, multe dintre aceste combinate nu sînt rentabile și au șanse destul de mici de a deveni vreodată. În primul rînd pentru că, obiectiv vorbind, nu au posibilitatea să lucreze la întreaga capacitate: în al doilea rînd pentru că sînt depozitare ale unor tehnologii învechite. În ceas-

ta situație se află în special centrele de veche tradiție: Reșița, Hunedoara, Călan, Oțelul Rosu, care folosesc tot cuptoare Siemens-Martin și linii de laminare de pe cînd era bunicul tăciuu. Re tehnologizarea este obligatorie în aceste condiții, altfel probabil va trebui pus la călău la poartă. De unde ar fi chiar păcat, pentru că au cei mai buni meseriași din țară.

■ Afaceri de minus 1 ban

Ce este totuși de făcut? Pentru că orice argumente mi-ar aduce cineva și orice argumente de ordin umanitar și social mă aduce eu însămi, eu greu pot crede că întregul colos metalurgic mai poate fi ținut la viață în forma actuală. Desigur, guvernul ca și Departamentul Metalurgiei au tot interesul ca pentru a evita tensiunile sociale, să mine mai departe această căruță hodoroșită trasă de boi costelivi, aducînd din mers tot felul de argumente justificatoare, pe care în parte le-am prezentat.

Să analizăm situația și din alt punct de vedere. Pentru industria metalurgică, valoarea mijloacelor fixe este de 49,3 miliarde de lei, producția marfă de 49 miliarde de lei, iar numărul de salariați, aproximativ 220 000. Coeficientul producției marfă/mijloc fix este de 0,99 bani. Deci la 1 leu investiție... se pierde 1 ban! Am putea izbucni în ris, omă și ar fi tragic. Să comparăm situația din metalurgie cu cea din alte ramuri ale economiei. Același coeficient este: în industria constructoare de mașini de 4,46 lei, în chimie și petrochimie de 3,52 lei, în industria lemnului de 13 lei, în industria ușoară de 16,71 lei, în industria alimentară de 19,7 lei, în industria petrolieră de 35,12 lei iar în electronică și electrotehnică de 61,1 lei. Situația nu este roză pe niciunde, dar cifrele vorbesc de la sine. Cel mai rău stă metalurgia, dar atenție, asta nu înseamnă că toate combinatele sînt la fel de... nerentabile. Ce vreau să spun? Că, de exemplu, Galațiul sau Călarășul care nu în dotare utilaje moderne (tunele chiar competitive și pe plan extern), și un oarecare grad de rentabilitate (în metalurgie rentabilitatea fiind de ordinul a 4-5 procente), vor fi inevitabil trase în jos de celelalte combinate care lucrează de mulți ani la valori negative.

■ Să-l înviiem pe cel mort!

Ceea ce s-ar putea face, dacă ar exista un interes în sensul acesta, ar fi analiza

„la rece” și nu din perspectiva capitalului electoral, a situației combinateelor „parazite” (care consumă mai mult decît produc) și găsirea unor soluții, chiar de închidere, dacă este necesar. Cineva trebuie să-și asume totuși responsabilitatea. Căci ele vor claca de la sine (cînd vor avea energie sau cărbune nu vor avea materii prime sau feroalaje și invers) și atunci haosul ar fi într-adevăr cumplit. Oamenii s-ar trezi peste noapte pe drumuri, ajutorul de șomaj fiind deosebit de iluzie. Efortul ar trebui calat pe mărirea productivității și pe re tehnologizarea combinateelor care au deja o bază de plecare în sensul acesta. Nu pe prelungirea agoniei altora, care ar putea declanșa o reacție în lanț. Cele 5 milioane de tone necesare industriei noastre ar putea fi foarte bine produse în numai jumătate din actualele combinate, evident, în condițiile de mai sus. Ar înecia astfel și goana după valută, gaz metan și altele. Oricum, s-ar încetini ritmul. O soluție ar mai fi și producerea pe scară mai mare a oțelurilor aliate și înalt aliate care se vînd mai bine decît oțelul simplu.

■ Jumătate de tonă de oțel pe cap de locuitor

S-a ajuns deja la închiderea forțată a unui număr relativ mare de întreprinderi, secții, furnale sau laminatoare. Acreditivile de 20 milioane de dolari aprobate de guvern vor constitui doar injecțiile cu morfina făcute unui canceros. Trebuie ca, etapizat și cu multă luciditate să se treacă la „măsuri hotărîte și radicale”, restul fiind numai amăgiri. Cînd colo, aud că la Călarăși va fi dat curînd în folosință unul dintre cele mai mari furnale din lume de 2 770 m³, deși mai există două comparabile și la Galați (de 3 400 m³ și de 2 700 m³).

Cineva „acolo sus” gîndește cu cel puțin o parte din mintea lui Ceaușescu. Dacă visul răposatului era ca România să ajungă la 1 tonă de oțel pe cap de locuitor, se pare că cel al „actualilor” este să se ajungă la o jumătate de tonă. Cel puțin așa reiese din cifrele „strategiei politice de viitor” (12 milioane producție pe an/la 23 milioane de suflete...). Ce să mai zic? Sîntem striviți și așa de numeroasele binefaceri ale industrializării forțate, încît nu cred că mai simte cineva nevoia de încă o jumătate de tonă în plus.

ANDREEA PORA

● O linște neliniștită

Coborînd din trenul cu vagoane antediluviene, ce par că gu sar din încheieturi doar fiindcă le-a prins înghetul apă, Călarășul îți dă senzația unui capăt de lume. Acolo unde altă dată își începeau ciulinii goana, se înalță Combinatul Siderurgic. De departe este cel mai mare obiectiv industrial pe care l-am văzut pînă acum. „Monstrul Bărașganului”, cum îi spun oamenii. Un monstru cu picioare de lut, măcinat de boli cronice care, tot mai des în ultima vreme, se acutizează. Materii prime, energia, combustibili — adică aceleasi probleme de care se lovește toată metalurgia românească, supradimensionată dintr-o pasiune bolnavă a „foștilor” de a vedea cît mai mult fum ieșind pe coșuri.

● De veghe lângă mașinile oprite

Laminorul „Profile mijlocii” e închis pentru o perioadă imprecisă, între 19 și 15 zile. Motivul? restricțiile drastice în curent electric. Oamenii au fost trimiși acasă în concediu de odihnă, cei care au acceptat. Cei care au vrut să rămînă, execută pașa mașinilor și utilajelor, dar de văzut nu se vîd. Probabil că sînt acuși pe undeva la căldură. Spre capătul halei, doi-trei muncitori sudăcău, totuși, ceva. În spațiul urias, zgomotul unui

cloacan se aude lăral de clar pe deasupra mașinilor oprite. Din loc în loc, pe caia de laminare apa scursă din țevi a format splendide draperii de gheață.

Oțelăria s-a închis și ea. Înăuntrul totul arată ca în urma unui cutacism

devastator. Cuptoarele urlă, de dimonstina unui bloc cu patru etaje, străjuiesc un haos de nedescris: mormane de zgură, șanturi, cărămizi refractare, sale de turnare gigantice firsurate printre care oamenii se pierd mărunt în penumbra. Lîngă vatra unui cupator electric, doi băieți se dau pe gheață. Restul echipei este strînsă în jurul unui foc de cărbuni.

● Butonul e la dispoziția guvernului

Mă apropii și întreb de cînd s-a închis secția. „De ieri”, mi se spune. Pînă cînd, nu se știe. „Pînă la noi ordine”, propune cineva. „Ale conduc-

rii?” „Ei așa! parcă știe conducerea cînd vine curentul! Guvernul, domnule, el are butonul. Pac! îl închide și gata, le azezi jos și stai”. Se azează demonstrativ pe o stivă de cărămizi refractare. „Bine că se dau banii, cît s-or mai da și ăștia așa, pe

țară, domnule. Adică se mai descurcă omul, nu moare de foame. Mai o grădină, mai un porc, unii învîrt chiar afaceri frumusele și nu de ieri-astăieri, de pe vremea lui Ceaușescu”.

● În porumb mi-e nădejdea

Plecă odată cu schimbul care iese. Drumul spre halta Combinatului trece pe lîngă cocserie. Muncitorii care ies de acolo, au palmele, fața și mîinile minjite cu negru. Imaginea mi-e vag cunoașcută și mă neliniștește ușor. Sub un vagon tras la rampa de încărcare, un întrepred își umple reședa o traisăță cu cărbuni. Pentru acasă. La tren nu sînt prea mulți navetiști. Combinatul dat în folosință de vreo zece ani și-a recrutat grosul lucrătorilor de prin sate, dar cu vremea s-au cam tras totuși la oras, în cubulețele construite de-a lungul străzii mari. Cei care au rămas pe navetă bat la vîrsta pensionării.

„Frig”, zice unul de lîngă mine, punîndu-și bagajul jos. Se uită lung la cer. „Las’ să ningă, că-i bine... să ningă și să plouă anul acesta să se facă porumbul, s-avem ce minca, că ăștia...”, face un semn indicînd eu mina spre spate, unde e Combinatul. „Pînă-n mai, e mîlai, așa-i vorba la noi. Să se facă taica porumbul, că-n el mi-e nădejdea...”

SORIN IONIȚA

Monstrul Bărașganului

stat degeaba” conchide un muncitor mai în vîrstă. „Că te trimite într-o zi acasă, pe urmă o săptămînă, pe urmă o lună și la urmă zice gata, s-a închis, nu mai am de unde să te plătesc”. „Doamne fereste” se închidă o femeie. „Chiar se aude că se închide?”, întreb. „Poate aici la noi nu, ne mai ținim așa, că noi toptm fier vechi și harem de ăsta se mai găsește, dar prin alte părți unde n-au nici materie primă, la Uzina coccă-chimică, așa se aude”. Mai zvîrle cărbuni în foc. „Puteam să-mi iau și eu acum jumătate din concediu, da’ eu zis că să-l iau la vară... Acum în Călarăși se trăiește, cum să zic eu, cum ca la

ACENTE

Romulus Brâncoveanu

„Teoriile mici”

Acum câteva luni am vrut să semnalez într-un articol lipsa din publicistica noastră a filosofilor, sociologilor și economiștilor, în afara celor citorva nume foarte cunoscute. Mă interesa fenomenul ca atare, dar urmăream să mă refer, de fapt, la clișiva universitari, oameni de știință cu totul respectabili, care continuau să nu-și facă simțită prezența în viața publică. Imi trebuia o explicație pentru această absență, ceva mai credibil decât incompetența generală sau decit teama, stingăcia savantului (reală sau mimată) care i-ar fi reținut pe unii să iasă la rampă. Și atunci am inventat o mică teorie, după care valoarea raționalității sociale a sistemului comunist este lăsată în fața de putere. După ce înfățișam câteva forme de loialitate, ajungeam la concluzia că, în cazul celor care s-au ocupat de așa-zisele științe sociale, mecanismul loialității se manifestase în modul cel mai constringător: acest mecanism impunându-le deshiderea necondiționată la inițiativele puterii printr-o operă de motivare și reformulare tehnocratică a documentelor de partid. Găseam, înă, că a existat și o loialitate simulată, prin evitarea temelor ideologice sau prin convoluirea temoniată, dar făcând, cu acestea. Regimul și mulțimea și cu simularea loialității, de vreme ce ea nu constituia o agresiune directă la propria lui raționalitate. Loialitatea tacită, convențională („convenție” cu spatele la zid, pentru că absentă ei te punea în afara legii) a caracterizat, la urma urmei, întreaga noastră intelectualitate. Dacă, asumându-și-o, pentru scriitorii cu existat mai multe posibilități de evaziune, pentru filosof, care nu putea ignora și nici ataca așa de ușor marxismul, singurele posibilități rămăseseră erudiția, literaturizarea temelor înbătrinite ale gândirii, lăgustimea cite unui domeniu al reflecției asupra științei sau asupra artei. În concluzie spuneam că reflexul loialității, față de inițiativele puterii, bine înrădăcinat, are rolul esențial în explicarea absentei „profesioniștilor” științelor sociale care se treziseră, cel mai mult, și fără doctrină, și fără comandă. În ceea ce-i privește pe cei citiva universitari (excepțiile), explicația o vedeam în inerta comportamentului lor evaziv care, fiind conștient de tumultul din jur, le întredinea iluzia preocupărilor științifice pure. Temător fiind cu privire la superficialitatea micile mele teorii, am rupt prin la urmă articolul, mai ales că profesorii mei se conservau și se conservă în jurul catedrei (sau își conservă catedra, cine știe ?), în timp ce așa-zisii specialiști își găsiseră de mult un nou obiect al loialității, ajungând experți, consilieri, miniștri, scoțind ei acum „reviste de tinută” care, cică, nu fac compromisuri politiceului, studiind ei acum „raportul dintre societate și cultură”, combatând sub pseudonime prin gazete pe care nu le citisem, ereditând aceleiași doctrine și aceleiași comenzi sociale.

De atunci, am rămas însă cu ideea „micile teorii” care trebuie să însoțească orice observație pentru a o face credibilă și mai generală. Tehnica aceasta este extraordinară de răspândită în publicistica noastră. Aproape zilnic și în legătură cu te miri ce poți da de asemenea „micile teorii”. Unele dintre ele merită însă toată atenția, fiind sculptate și pline de seducție. Voi rezuma două dintre ele, deștut de recente, care încearcă să definească specificul democrației românești interbelice și, de aici, al democrației de astăzi.

Prima pune la originea excescentelor politicești și a alunecării spre regimul de forță obsesia liderului politic charismatic. Averscu ar fi fost, după primul război mondial, un astfel de lider, apoi P.N.T., Legiona, Carol al II-lea și Antonescu su corespuns și ei acestei condiții. Speranța salvării de la un om sau printr-un partid a impus în planul al doilea instituțiile democratice.

A doua consideră că viața politică a fost dominată de conservatorism (sub diferite forme) și s-ar fi caracterizat printr-un adevărat cult al statului. Se observă că ambele „micile teorii” pot fi extinse și asupra trecutului politic românesc mai îndepărtat, ca și asupra momentului actual, caracterizat și el de obsesia liderului politic minutor, de cultul statului și politicismul de rigoare.

După părerea mea, asemenea „micile teorii”, cu cit sint mai atrăgătoare, cu atit mai mult ne împiedică, de la un punct încolo, să percepem în mod clar realitatea. Ele, deși abstractizează intuiții foarte vii și chiar foarte îndreptățite, sint de cele mai multe ori un produs al necesităților locale, sovenciale, ale discursului gândirii, ceea ce le face să fie mai atractive din punct de vedere al expresivității speculative, decit al rigurozității argumentării. Formal, sint un substitut de analiză și un rezultat al legilor textului care își caută atributul să devină

persuasiv. De aceea pot fi repede abandonate, uneori chiar de autorul lor, pentru o a treia, o a patra ș.a.m.d. E ca și cînd un poet tot scrie versuri memorabile, dar niciodată nu încheagă o poezie ca lumea. (În legătură cu cele două „micile teorii” de mai sus, semnalez și o a treia, la fel de seducătoare, care pune desfășurarea vieții politice românești pe seama unui „șec al liberalismului”).

Dar cel mai interesant lucru în legătură cu micile teorii este acela că sint incommunicabile, nu pot dezvolta un discurs mai amplu și săfșesc sub greutatea propriei ipoteze. Ce se mai poate spune după un text în care ideea centrală e că societatea românească trece printr-un proces de latino-americanizare ? Poți fi sau nu de acord, iar dacă ești de acord, adună o vreme propriile argumente, după care, luat cu treburile, uși.

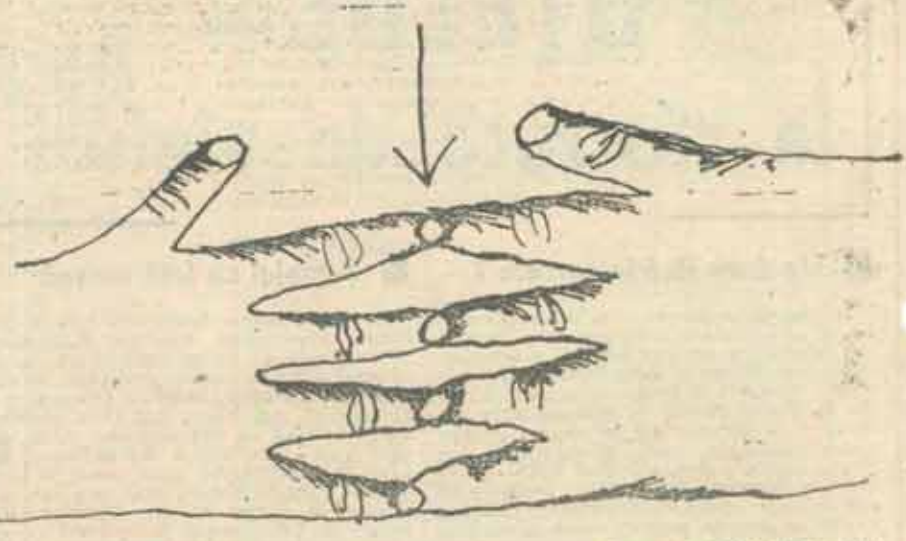
Să nu se înțeleagă de aici că resping micile teorii. Dimpotrivă, ele sint spectacolul cel mai interesant ale vieții noastre intelectuale de astăzi. Multe dintre ele aruncă parca lor de lumină asupra cite unui cîmp din realitatea pe care o trăim și chiar în sfințele noastre produc acca aluminare subiectivă pe care numai adevărul o poate da. Vreau doar să semnalez faptul că, introducînd de obicei un punct de vedere foarte general în discuție, ele sint decise totuși pe presuposițiile bine înrădăcinate cu privire la diverse caracteristici ale societății românești. Astfel, cele trei micile teorii cu privire la viața politică interbelică sint reductibile la mai vechea teorie a formelor fără fond. Să nu ne amăgim, așadar, cu valabilitatea lor absolută, și să ne mulțumim cu ideea vie a fiecăreia. În cazul acesta putem ajunge și la un punct de vedere în care esenț liberalismului, obsesia liderului charismatic, cultul statului, tențințele de latino-americanizare a societății și ducă la o presuposiție mai generală decit aceea în care s-au întemeiat „micile teorii” ar deveni comunicabile și am valorifica astfel efortul, inteligenta și cultura care au stat la baza formulării fiecăreia. ■

ACENTE

Bedros Horasangian

Despre lașitate

Am trăit milenii de-a rândul temindu-ne de noi înșine. Cîm, necum, ne-a fost mereu frică de moarte. Ca și de viață, pur și simplu, fără prea multe explicații. Ne-am făcut iluzii, am sperat, ne-am amăgit acceptînd toate păcălelile. Speranțele au tinut și ele drept noi desopertiri geografice. Am purtat războaie, am încheiat nenunțate și, după cum s-a dovedit, inutile tratate de pace, am traversat atitca cataclisme, mai mult sau mai puțin naturale, și am crezut, dincolo de nehorociri, că va fi bine. Ceva mai bine. Măcar atit. Nițel, puțin de tot. În colectiv sau pe cont propriu. Cu și fără sentimente. Și mai-binele a venit și s-a dus înlocuind uneori răul cu mai-răul. Pe altele. Apoi s-au dezvoltat științele, artele, cultura — omul, cîci, s-a mai umanizat, au apărut alte registre, „mai gingașe”, raționalismul, pozitivismul, utopismul, liberșugătarismul pînă la liberșchimbismul și nudismul — care, în fond, nu e atit de nou — dialectica, logica, scientismul, tehnologiile de vir și teoria bazei, computerele și rachetele plus toate celelalte nepomenite mai la deal, care ne-au scăpat, aparent, de multe griji, necazuri și bătăi de cap. Atitca cite au fost, atitca cite vor mai fi. Și cu toate acestea ne dovedim vulnerabili și lipsiți de anărare în fața unor adversități sau dușmăni ce vin tocmal de unde ne așteptăm, mai puțin: din interiorul nostru. Convulsile și frămîntările născute dintr-un preaplin al lucidității. Ele apar ca să dăm seamă sau să ne mintim în continuare. Greu să scapi: să-ți asumi adevărul sau minciuna. Chiar dacă uneori cășătorile nefericite pot dura în timp. Sint momente cînd inteligența și datele statistice complicate și așa multule cifre adunate. Cîm să exprimi zimbetul unui copil și tristețea unui bătrîn într-o formulă chimică sau matematică ? Totdeauna H₂O va însemna apă. Fatmosul 2x2=4 exprimă foarte limpede că doi ori doi fac patru. Și totuși... Această exsctitate reduce tonurile, anulează nuanțele. Am putea lucra cu funcții sau mulțimi, am fi îndemnați să introducem parametri care la rîndul lor să depindă de altă suită de necunoscute. Să gîșim în vecinătatea lui zero. Sau să deschidem lumea dintre zero și unu, foarte cuprinzătoare din punct de vedere matematic. Ecuația Bessel. Geometria neeuclidiană. Gauss. Riemann. Infinitul. La limită, tentația de a atinge absolutul. Dumnezeirea. Care mai mult, fapt dovedit, ne încurcă. Departe de a fi zei sintem prizaici pămînteni. Rigorarea științelor nu limpezeste nici viața noastră de zi cu zi, nici politica mare, nici istoria mică. La

Desen de DAN PERJOVSKI

ce bun atitva precizie cînd nu prea mai înțelegem ce se întimplă cu noi înșine ? Mereu cite un dar, cite un însă agățate de un da sau un nu ce tin de paranteze deschise sau închise. Am tot înțeles în aceste luni, chiar și printr (foști ?) prieteni această tentație de a locui confortabil între paranteze. E un spațiu protector, fără riscuri, vidat, ponte, de prea mult sentimentalism, patetism, idiosincrazii. Aici se cade mereu în picioare. Aici e mereu căldut, chiar dacă afară, dincolo de paranteze, sint geruri mari. Se muște și se moare, se trătește cu sînge și nervi. O imensă cantitate de inteligență pentru a găsi justificări, argumente, explicații. A trăi între dar și însă. Un conservatorism, nu lipsit de cinism, nu epurat de smerenie. Pînă în clipa cînd refuzi să mai ești în picioare. Fur și simplu te alături celor care suferă. Căzuți. Sau ridicăți „în ceruri”. Opunînd lui dar și însă o opțiune fermă, rîsînd, nițel, din confort, din dulcea și amorteala conștiinței lenevite. Oare cîtar nu mai suntem capabili să ne asumăm propriile erori, inconșevțe, tăceri vinovate, greșeli nemărturisite, înfrîngerii ? Nu mai avem puterea-curaajul ? sinceritatea ? sau ce anume ? — să mergem cu bisturiul pînă în adîncul rînilor infectate ? Să ne „descurcăm” — iar și iar — în termenii relativului accesibil, la îndemînă ? Mă sperie această luntă de „civetenii”, chiverniștii peste noapte, foarte „neutri” și foarte „detasați” de ceea ce se întimplă în jur, dar și foarte atenți la interesele lor STRICT PERSONALE. Prea multe cuvinte pentru un lucru trist și amar: lașitatea. Ce zici, prietene, nu-i așa că exagerez ? ■

Dojna Cornea, tare psihice și morale susceptibile de a-i compromite această din urmă credibilitatea politică și totodată de a o fi considerat imorală, dezecilibrată, dezaxată și îndosebi manipulată în ideile și convingerile sale. În opinia instanței franceze aceste aserțiuni „atențază grav la onoarea atitva a persoanei interesate, cîi și a fiicei ei” și ca atare constituie infracțiunea de defălmare. Comentatorul sentinței apreciază acțiunea, în România, a Doinei Cornea, comparabilă, cu semnificativitate politică și morală, cu acțiunea, în Cehoslovacia, a lui Václav Havel. El are grija să precizeze că defălmarea Doinei Cornea se înscrie în tentativa forțelor, înă vii, ale vechiului regim comunist de a împiedica democratizarea țării noastre. „Acesta explică — învederează domnul Petitti — compania, mai înă insidiosă, apoi orchestrată, dusă contra doamnei Cornea dinșpre România spre Occident.” Într-o notă de subsof comentatorului sentinței informează cititorul francez despre curajoasele acțiuni ale Doinei Cornea împotriva regimului Ceausescu, precum și despre măsurile represive la care a fost supusă de autoritățile comuniste române, dovedind posesia unei temonice cunoașterii a realităților, de ieri și de azi, din România.

Doia nu fost problemele cu care s-a văzut confruntată instanța judecătorească franceză: una de competență teritorială, cealaltă de fond. Excepția de incompetență teritorială invocată de inculpați pe temelul faptului că sediul publicației și domiciliul directorului ei se află în România, de unde pretinsa competență exclusivă a instanțelor române, a fost respinsă de judecătorii francezi cu dubla motivare că una dintre părțile vătămăte, doamna Combes, este de naționalitate franceză și că rezultatul infracțional s-a produs nu numai în România, ci și în Franța prin difuzarea, dovedită, a revistei „Fapta”. În rîndurile comunității române din această țară. Mai important de reținut este însă felul în care instanța franceză și-a motivat în fond soluția de condamnare a inculpaților. Premiza majoră a motivării, dacă ne putem exprima astfel, se află în art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Acest text internațional, care proclamă dreptul oricărui persoane la libertatea de expresie, implică în opinia instanței franceze dreptul, pentru public de a primi informații corecte, precum și îndatorirea pentru ziarist de a nu „travesti în mod voit informația”. Tribunalul analizează cu pertinente — afirmă apăsut, cu întreaga sa autoritate juridică și morală, Petitti — datele obiective care justifică recunoașterea titlurilor eminente ale doamnei Cornea și demonștrază calomniile „Faptei”. El reține implicit argumentul dezinformării, noțiune care trebuie să dobîndească o importanță majoră pentru libertatea de expresie, care înseamnă și dreptul de a primi informații; defălmarea este reținută de asemenea și pe temelul refuzării unei convorbiri radiofonice pe de-a-nirezul inventată”. Tînd seama de gravitatea defălmării și a prejudiciului moral cauzat părții vătămăte, instanța franceză nu s-a mărginit la condamnarea penală a inculpaților, ci a obligat și la desăgubiri civile în suma totală de 100.000 Fr. fr. Ea a decis de asemenea ca hotărîrea de condamnare să fie publicată în două cotidiane.

ACENTE

Doru Cosma

Calomniatorii români ai Doinei Cornea — condamnați de justiția franceză

Prestigioasa revistă juridică „Gazette du Palais” (nr. 320-321/1990) ne furnizează detaliu vrednice de semnalat despre condamnarea lui Ilie Purcaru și Ieronim Baga pentru infracțiunea de defălmare săvîrșită contra Doinei Cornea prin mijlocirea revistei „Fapta”. Rezumatul sentinței din 12 septembrie 1990 pronunțată de Tribunalul de mare instanță din Paris este însoțit de un comentariu succint, dar substanțial, semnat de Louis Petitti, judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg. Potrivit legii franceze a presei, defălmarea (echivalentă, în limi mari, cu infracțiunea de calomnie din codul nostru penal) constă în afirmarea sau imputarea unui fapt determinat, de natură să lezeze onoarea ori considerația persoanei vizate. În speță, s-a reținat în sarcina inculpaților faptul de a fi pretins în mod fals că doamna Combes ar fi atribuit mamei sale, doamna

Intr-un moment în care, în țara noastră, asupra doamnei Dojna Cornea continuă să se abată un torent de calomnii menit, cum observă, justificat, comentatorul sentinței, să-i ruineze reputația în opinia publică română și internațională tocmal pentru că acțiunea sa constituie „una dintre cele mai eficace pentru revenirea la o democrație deplină”, este reconfortant să aflăm că o instanță judecătorească de mare prestigiu din capitala Franței pronunță un verdict de condamnare răspicat a calomniatorilor români ai acestei doamne „fără frică și fără reșug”. Nu ne rămîne decit să încheiem cu cuvintele marelui om de drept care este dl. Petitti: „Subliniînd solidaritatea democrațiilor prin atenția acordată acțiunilor unor mari personalități ca doamna Cornea care au luptat contra opresiunii, justiția franceză rămîne în marea sa tradiție umanistă.” ■

CRONICA PARLAMENTARĂ

Cînd doi oameni spun același lucru...

● In săptămîna 4-7 februarie, Adunarea Deputaților și-a continuat dezbaterile asupra citorva proiecte de legi, reușind să aducă în fața finală a supunerii la vot Proiectul de Lege privind impozitul pe salarii și Proiectul Legii cetățeniei române. In afara problemelor înscrise pe ordinea de zi, intrate deja într-o placiditate rutinieră, au apărut în cursul săptămîinii citeva momente interesante cu o semnificație mai generală. Marti dimineața președintele țării trimite camerei un mesaj prin care propune modificarea art. I din legea salarizării în sensul introducerii criteriului vechimii în acordarea adaosurilor și sporurilor la salarii. După amiaza, articolul de lege este votat în forma propusă de mesajul prezidențial. Fără comentarii și fără voturi împotriva. Președintele Ion Iliescu încearcă în ultimul timp să se definească pe sine ca un social-democrat, dar în lipsa unui sistem coerent de gândire politică (adjudecată oricum de un partid cu oarecare tradiție în societatea românească) e nevoit să se mulțumească cu citeva accidentale buări de poziție. Nu de mult tinuse să acrediteze ideea că amănarea extinderii liberalizării prețurilor ar fi efectul intervenției sale, fapt care a provocat iritarea primului-ministru înclinat să interpreteze gestul ca pe un mod nu tocmai loial de a folosi o necesitate de conjunctură în folosul său personal. Oricum între Guvern și președintele țării (cărui i se alătură în virtutea unei firești înrudiri pe linia gândirii comuniste președinții celor două camere) există deosebiri ce nu vor înceta să se adîncească pe măsură ce programul Guvernului va fi pus în practică cu mai multă îndrăzneală.

● In aceeași zi s-a apărut în fața deputaților domnul ministru Anton Vătășescu răspunzînd întrebărilor despre situația energiei. Anton Vătășescu pare să fie, după premierul Roman, personalitatea cea mai reprezentativă a unei echipe guvernamentale, care și-a asumat în pusea problemelor economice o sinceritate ce pare multora etnică. Discursul său poate fi rezumat în felul următor: Situația consumului energetic este dezastuoasă. Consumăm mai mult decît orice țară dezvoltată din cauza risipei și randamentului foarte scăzut al instalațiilor. Continuuînd în acest ritm ne vom afunda în criză ca într-o mlaștină din care ne va fi tot mai greu să leșim. Soluția ar fi să luăm totul de la început. Să înnoim tehnologiile și să investim masiv în căutarea de noi resurse. Dar pentru asta nu avem

banii, astfel încît ne aflăm într-un cerc vicios. Ministrul a prezentat faptele pe un ton de o veselie nefirească și cu satisfacție mîlțioasă de a fi spulberat toate iluziile. Reacțiile parlamentare au fost firave. Cîteva nedumeriri izitate și întrebări cu miză mărunță. Domnul Sergiu Cănescu este singurul care cere Guvernului să lase din impasul acesta constatativ și să elaboreze un plan de ieșire din criză întins pe un an de zile. Răspunsul vine fără ezitări: acest lucru este imposibil. Noi cei care nu deținem calitativ și cantitativ informația necesară de a judeca singuri situația ne întrebăm atunci cu o suspiciune care își are vechi temeiuri, dacă nu asistăm cumva nu doar la un evident blocaj al mecanismelor economice, ci și la o gravă impotură a guvernanților, stil de satisfacții de propria inteligență.

● Sedința de marți a mai scos însă în livașă un lucru. Prudența pe care o manifestă guvernanta în dezvoltarea planurilor de acțiune vine dintr-o mare neîncredere că Parlamentul (cîtește majoritatea F.S.N.) i-ar acorda sprijinul necesar. Domnul A. Vătășescu a reproșat deputaților că se întorc din circumscripții ca avocați ai unor revendicări particulare care complică o dată mai mult problema distribuției resurselor energetice. Zeul acesta de a te arăta fidel dorințelor electorilor fără discernămint pare guvernanta naiv și păgubitor într-un moment în care realizarea reformei (cu efecte imediate dureroase) cere o solidaritate a tuturor compartimentelor Puterii.

● Reducerea programului de televiziune al partidelor și minorităților etnice a provocat reacțiile previzibile. U.D.M.R.-ul, sensibilizat excesiv de o permanentă agresiune ideologică, a văzut în această măsură un atentat direct la drepturile minorităților. In replică, domnul Bulc (P.U.N.R.) produce o argumentație sofisticată după care maghiarii au și așa prea mult în raport cu interesul pe care îl manifestă românii față de emisiunile de limbă. Devine limpede că P.U.N.R. se definește pe sine, în lipsa unui program național consistent, ca un partid antimaghiar.

● Joi, începînd cu 8.30 domnii miniștri V. Ursu, A. Pleșu și I. Tipu răspund întrebărilor în camera deputaților.

Ministrul Culturii, agresat cu întrebări absurde (ce-i cu nepotismul și favoritismul și de ce l-a înstrăinat pe Brăncuși?), e obligat la un discurs cu intenție didactică în care se arată deputaților că pres-

tigiul înaltului în care se află ar trebui să le interzică transformarea calomniilor de presă în interpelări parlamentare. O rumeare dezaprobativă în partea majorității a fost provocată de ideea d-lui Pleșu după care mai există ideea comunistă că economiile trebuie făcute în primul rînd la cultură și că intelectualul rămîne în general un tip suspect.

Dl. V. Ursu a fost aplaudat pentru sentimentul liniștitor pe care l-a produs dezvoltînd cite ceva despre arabil cu pasapoarte false acesată la frontieră. Mai puțin liniștitoare mi s-a părut însă intenția trecerii trupelor de grăniceri în subordinea Ministerului de Interne.

● Joi, după pauză, premierul Roman propune camerei spre aprobare hotărîrea trimiterii în Golf a două unități militare necombatante. Interesant este cum această chestiune a permis tuturor să se definească foarte bine pe sine. Dl. D. A. Lazărescu manifestă un entuziasm frivol (cu rădăcini în vechi complexe naționale), că ne aflăm în sfîrșit alături de marile puteri (am parvenit, altfel zicînd, în societatea celor de bună condiție). Dl. Opritoiu (F.S.N.) se teme de teroristi și se întrebă asupra implicațiilor posibile. Dan Căpățînă de la P.U.N.R. consideră că e o șansă de afirmare, a românismului. Anton Nico-

lau (Uniunea evreilor) crede că e o mare onoare pentru România de a participa la o misiune de esență umanitară. Dl. Șomleu de la Partidul Socialist Democrat Român, sprijină deschis politica Irakului, vestejînd imperialismul american. Dinu Patriciu își manifestă admirația pentru curajul Guvernului.

Poziția d-lui Cănescu s-a distins încă o dată de a celorlalți, preocupată fie de ra-cordul problemei la propria ideologie, fie de propriile resente subiective. Președintele P.S.D. așază problema în planul moralității încercînd să sublinieze că dificultatea deciziei se trage din caracterul contradictoriu al participării noastre la războiul din Golf. Insistă în mod deosebit să se țină seama de condiția voluntariatului.

Dl. Ion Rațiu l-a eflat pe Iuliu Maniu, care vorbea de solidaritatea partidelor în privința politicii externe a României. In cazul de față decizia Guvernului a fost aprobată cu majoritatea de voturi (trei împotriva și 22 abțineri) dar a fost în plus un test excelent pentru personalitatea politică a fiecărui. Cu altt mai mult cu cit non idem est si duo dicunt idem. ■

HORATIU POPINE

OCHIUL DE LEMN

Postul mare și televiziunea

Pe 18 februarie începe Postul Mare. Crestinilor li se dă de veste că pășesc într-un spațiu spiritual pur, că vreme de șase săptămîni vor trăi pe viu arvuna In-venirii, ce înmugurește în Prohod pentru a expoda în faptul înălțării. Această ipostază ontologică, unică în exprimare și finalitate, este liber asumată de către cei ce cred. Este o înfrinare volită și bucuroasă, o subțiere a trupului pentru a de-clanșa — nestăgănit — elanul dreptei inteligerii și suiaș în spirit.

Dar tot pe 18 februarie, ne vom înfrina și în fața a o parte a ospăului informațional oferit de către Televiziunea Română. Astfel, partea poftilor-curioasă a ființei telespectatorului este lăsată în paragină preț de 30 de ore pe săptămîna. Lovitura este dureroasă pentru privitorul scurs lenes în papucii de casă, de la nivelul cărora vrea să pricopsă lumea în desfășurare. Lăund în considerare acest apetit — care se întreține numai prin comoditate —, fiind pătrunsă de grija față de om și față de liniștea lui, televiziunea atîngese performanța nu numai de a muia stirea (ca pomnagii) ci și de a o mesteca, livrînd-o astfel gata molfăită cetățenilor. Acesta — doolii și recunoscători Insti-tuției ce înblăzeste lumea, le-o abstrac-tizează și le-o răzlețește prompt în case — sint purtate ore în șir din foliole pe canapea, de pe canapea la scrumiera, și de acolo înapoi în fotoliu.

Să cîntărim puțin ce anume pierd tele-spectatorii și să vedem dacă, într-adevăr, se poate vorbi despre pierdere.

Dintru început trebuie spus — și faptul este de notorietate — că televiziunea, cel mai adesea, nu informează, ci deformează. Această instituție împietrează adevărul, care, roștit pe jumătate, deraiiaz într-un neadevăr.

O pierdere lesne de constatat este re-ducerea drastică a programelor politice sau a celor care survolează teritoriul poli-ticului (aici trebuie amintită ultima și ex-celenta emisiune „In obiectiv — societate”, veritabil cîntec de lebădă al acestei serii). Din principiu, aceste emisiuni tre-buiau lăuate, acum, cînd tocmai de aici se așteaptă soluții izbăvitoare sau măcar în-

muritoare. Din păcate, politica este cea care astăzi ne-a acostat complet. Ilința, pînă în cele mai ascunse pluri ale ei.

Deci, în principiu, respectivele emisiuni trebuiau lăuate. In fapt, suprimarea le-a victimizat, anulîndu-le brusc mediocrita-tea. Pentru că strălucesc prin lipsa de profesionalism. Amatorismul înfăptuirilor politice, atît ale majorității, cit și ale opoziției, era perfect dublat pe micul ecran de amatorismul exprimării și al proble-maticii. In urma jainicilor apariții televi-zate, pierderile erau imense de ambele părți: prin iritanta persoană a diui, Bal-tazar, prin penibilul joc al umbrelor chi-nezești, sugerînd cuplul Ceaușescu — Ilie-scu întocmit de liberali, sau prin pre-zentarea ajutoarelor oferite de tărănișii căminelor de bătrîni, asta cînd Timisoara era pe străzi. In fine, ecologistii ne arată cosuri care sculptă fum direct din fundul iadului, iar opozanții partid democrat agrar se extiază în fața prăitoarelor de porumb și altor fiare și table contorsio-nate.

Nu aceleași lucruri se pot spune despre emisiunile minorităților naționale, reali-zate cu simț de răspundere față de tele-spectator, abordînd curajos o tematică diversificată, cu meritul enorm de a nu eluda întreg adevărul.

In schimb, pentru consolare, ni se pro-mite mărirea programelor de muzică zvă-pălată, captate prin satelit de la instalații nostri binefăcători culturali și politici.

Pînă la urmă, aceste pierderi minime, aceste ușoare balansări din habiturile cotidiene poate că stîrnesc telespectatorul credul, care ar trebui să-și încalte bo-cancii de soldat al realității, părăsîn-du-și papucii molțieci ai confortului min-cinos, cu care îl toropeșia zilnic televizi-unea. Astfel echipat, va porni singur la verificarea adevărurilor ce-i stau la îndemînă.

In rest, sub cerul României nu mai au loc nici ingerii lui Dumnezeu; li se în-curcă aripile în simbolul triumfător — de undă — al satanei. Se tulbură o or-dine... ■

RAZVAN BUCUROIU

Din istoria S. R. I.

Celebra instituție post-revoluționară are un trecut glorios. După unii, con-tinuitatea ar fi neîntrerupută de la legendara Miorița, care trăgea și ea cu urechea. Iată, oricum, un document mai recent, un ordin confidențial trimis de la Iasi la Suceava în 1848:

„Vreoa cîțiva inși fără căpătii, fără frică de Dumnezeu, neținînd seamă de părințelea îngrîșire cu care înaltul guveru cerotește pe fiecare din locuitorii, fie evghenliși, fie din posesor au plecat prin țiguri și sate și caută prin feldele a turburu linlestea obștei și a băga în capul celui slab idei răzvrătitoare și altele asemenea. Dumneavoaștri, ne care înaltul guvern v-a pus în saup tinutul, veți băza de seamă ra linleste să nu fie turburată și dacă veți simți nisealva, ceva, cumva, din partea cuiva, să-mi declarăsitii ?”

D. SUCHIANU, Diverse. Însemnări și amintiri, București, 1937

1) nobilii
2) să-mi raportați

○ Dintr-un interviu acordat de dl. Virgil Măgureanu ziarului „Dimineața” aflăm în sfîrșit principiul director al Serviciului Român de Informații ○ Acesta este — înetii-vă bine: „A ma-lin, malin et demi.” ○ Fără comentarii ○ „Nimeni nu e obligat să mî-nince”, afirmă în același nunăr din 7 februarie d-nă Sofie Geac Ardeleanu, „dacă nu vrea. Și apoi azi, cine mun-cește, mîncîncă, cine nu muncește nu mîncîncă.” ○ Și ieri la fel era, sti-mată doamnă ○ Altfel, adîncimea gin-dirii dv, este de invidiat ○ Pasajul se referă, firește, la liderii sindicali din Timisoara ○ Dl. dr. Vasile Bu-drigă de la Facultatea de Istorie, in-telegem, un personaj contestat de studenții săi și chiar de cadrele di-dactice, afirmă în același cotidian că personoalele din conducerea actuală a facultății „au alunecat sore extrema dreaptă” și că studenții dau curs in-citării „totalitariste de dreapta a unor lideri ai Ligii Studenților” ○ Pronu-em o schimbare în patologia psihia-trică românească ○ Sindromul de persecuție de stînga să se numească de acum înainte sindrom legionar ○ In revista de tinută „Lumea azi”, un interviu foarte bun realizat de dl. Ștefan Turlea cu dl. Velicu Rădian, secretar cu presa și propaganda al Frontului Salvării Naționale ○ FSN trebuie să încezeze cu minciuna de tip comunist că președintele țării a de-venit brusc nefrontist (...) Această ce-rință (ca președintele țării să nu fie

membru al unui partid, n.n.) a fost necesară în '89 ○ In prezent ea pare să-și fi pierdut actualitatea, astfel că „grupul nostru parlamentar ar putea scoate din Constituție prevederea că președintele trebuie să fie apolitic și, în felul acesta, președintele Iliescu să reintre în Front, pentru că el a rămas pentru membrii acestuia un simbol...” ○ Se confirmă ipoteza că

persoane (cine oare, cine oare ?) fac numiri nestatutare prin conducerea Frontului ○ Iată și o replică de bun simț: „A nu discuta despre Basara-bia din teama că se vor ridica pre-tenții asupra Transilvaniei mi se pare gherant” ○ Si nouă ○ Domnul Va-leriu Cristea se plînge într-un edito-rial de un penibil extrem din ziarul „Adevărul” că nu a fost invitat, nici

... ○ Doar că ei nu doresc să fie in-vitați acolo ○ Cu toate că tonul arti-colului dv. trădează o suferință adîncă, un minim raționament spune că nu poți fi de partea minerilor și a vic-timelor minerilor în același timp ○ Nici măcar într-o societate larg deschisă ○ In creștere de formă și cu un aspect grafic excelent, revista „Tinerama” ○ Bune pagini de sin-teză asupra războiului din Golf și o prezentare curat occidentală ○ Culre-murătoare demascări în cotidianul „Libertatea” cu privire la greva CFR, sub titlul sugestiv „Cum se țese pîza de pîlanien a unei greve” ○ Săptămî-nalul ieșean „Opinia studentescă” a avut excelenta idee de a aduna și a pune în față citeva din creațiile cuplului Eugen Barbu — C. V. Tudor cu cele ale disidentilor Mircea Di-nescu, Ana Blandiana, Doina Cornea din perioada pre-revoluționară ○ A-ceastă imagine în oglindă a apărut în falmoasa și aniversară — 26 ianua-rie — sub titlul Săptămîna mare ○ Săptămînalul mai de departe News-week nu mai priddește cu anchetele sale prin telefon despre războiul din Golf ○ Oare ce s-ar întimpla dacă am încerca și noi să facem o anchetă prin telefon ? ○ Am fi considerați securiști, glumeți, sau securiști glu-meți ? ○ Alienarea e mare ○ Chiar și cu statut de invitat special ○ (ALINA MUNGIU) ■

MASS-MEDIA ÎN PAS DE DEFILARE

Sfîrșitul erei ipocrite

FSN tinde să transforme abuzul de fapt în abuz de drept ○ Cit de utilă a fost neapartenența președintelui la un partid, s-a văzut în lunie ○ In rest, multumim oricum pentru sinceritate ○ Sfîrșitul erei ipocrite măcar în interior, dacă nu în afară, e oricum un salt în calitate ○ Altfel, aflăm că Frontul suferă din cauza hoșei de a-tenție cu care este tratat de propriii săi miniștri ○ Mai aflăm că anumite

șumneală, nici dl. Eugen Simion la recepția fundației Soros — Fundația pentru o Societate Deschisă — care a avut drept local (semblîntimolător sediul Uniunii Scriitorilor din Bucu-rești) ○ E deschisă o astfel de socie-tate ? cugetă amar dl. Valeriu Cris-tea ○ Lăsați, d-le Valeriu Cristea: criticul x și poetesa y nu sint nici ei invitați în vila cu piscină din strada

Cui i-e frică

MIHAI BUCULEI • Jucătorii de biliard

Confruntările dintre amatori și profesioniști, fie ele sportive, artistice sau politice au, în general, un aspect bizar cu nuanțe umoristice, urmare a naivității celui ce intră nepregătit într-o competiție. Cu atât mai mult ridicolul situației reiese atunci când, cu neîndeminatice lovituri, se urmărește atingerea unui punct cum ar fi scaunul ministrului culturii.

Să luăm, de exemplu, expoziția Brâncuși programată să fie itinerantă în câteva mari centre din America. Foloșită de domnul Romulus Vulpescu drept armă de atac, s-a întrerupt circuitul operei marelui artist și s-a forțat aducerea ei acasă sub pretextul folosirii unor modalități de organizare cvasioficiale de către domnul ministru Andrei Pleșu. Senatorul Vulpescu a încercat să ne convingă că ministrul culturii a pus umărul la ruinarea patrimoniului național prin trimiterea pe un drum al neînlocuirii a celor câteva opere din colecțiile noastre.

Niciodată tehnica modernă de care amintim nu va putea transmite unei

copii amprenta sufletului artistului prezentă într-un original, iar materia, după legile naturii, nu are identitate. Să privim piatra din care e cioplită „Cumintenia pămintului”. Din cariera de unde a fost scoasă nu vom găsi un centimetru cub identic cu altul din original. Lemnul cu fibra și nodurile lui, bronzul cu densitatea și greutatea lui sînt materii pe care nu poți să le dirijezi în structuri identice.

Pînă aici lipsa de profesionalism și etică încercăm să o dăm uitării, dar să amesteci un parlament întreg cu năstrușnica idee că în locul sculpturilor originale s-ar fi putut întoarce copiii lor și să ceri formarea unei comisii de expertiză este o gravă jignire la adresa celor implicați în organizarea expoziției.

Ca să înțelegi, domnule Vulpescu, diferența dintre o sculptură originală și o copie, vă informez că este exact aceeași ca dintre un parlamentar adevărat și unul din butaforie. Cu levitarea aceasta de biliard și cam firșit tacul pe sub postavul mesei.

Pentru mine, atitudinea dumneavoastră în Parlament și reacția unei părți din înaltul forum vor rămîne ca o imagine din picturile lui Ștefan Căltia: pe o masă de biliard, cu ete o bilă albă în gură, parlamentarii insirați prin urechi pe o sfoară de lută.

A împiedica o acțiune expozițională de interes mondial cu argumente neplauzibile, pumind în mișcare o multime de oameni prin loviturile dumneavoastră stingace, înseamnă a face un mare deserviciu culturii românești. ■

Fotografie de EMANUEL PARVU

CĂLIN DAN • Barometrul dictaturii

Una dintre cele mai eficiente arme prin care Puterea (oricare ar fi ea) demontează opoziția este **locul comun** sau, altfel spus, **evidența**. Sînt cegvins ca o categorie importantă de spectatori, aparent indiferenți, ai jocului politic autohton sînt mai degrabă anihilați de evidența mascaradei, decît inspimîntați de mecanismele ei ascunse. Vine însă, inevitabil, momentul cînd locul comun pe care cinișmul politic îl flutură prin fața ochilor și urechilor noastre mediatizate atînge puncte nevralgice ale ființei personale, metafizice. De unde și relativa abundență a textelor care, depășind sentimentul inutilității, protestează contra unei realități imperturbabile și de nezdruincinat.

Lin 22 decembrie '89 instaurarea dictaturii e singura preocupare a unei părți destul de vaste, mă tem, a populației românești. De fapt, nu instaurarea, ci echivalarea dictaturii, adică a unui control absolut asupra persoanelor, executat (să nu fim naivi) întodeauna de o clasă, nu de un individ.

Un pas tipic în această direcție, previzibil dar nu mai puțin violent, îl constituie agresivitatea unor parlamentari față de instituția (ministerială) a culturii. Nu îmi propun să comentez nici personalitatea creatoare, nici complexele evidente, nici mobilurile vădite ale celor ce se simt îndreptățiți la interpelări. Ceea ce se cere constant este existența decorativă a parlamentarilor, benta oricăror inițiative într-o scoatere din impas a unei instituții ce depinde mai mult ca oricare

alta de maramul economic și legislativ ce ne înghite. Parlamentul însăși se manifestă numai ca rezonator al unor interese „superioare” și obscure, mimînd în numele democrației o dezvoltură ce ascunde (chipurile) tînta, pentru a o lovi mai bine.

Esenta atacurilor de mai alaltăieri, îndreptate împotriva Ministerului Culturii și împotriva ministrului însuși are o semnificație mult mai largă. Aceste jocuri oratorice, executate pe un ton adesea incalificabil, agîtînd cu voluptate informații oculte, „dosare” și „anchete”, vizează libertatea personală a fiecăruia. Pentru că înlocuirea deliberată a ideii de cultură cu cea de propagandă, sub aparența unei confuzii frecvente, comună polițienilor/politricilor de pretutîndei, constituie un avertisment precis, adresat celor care se mai îndoaie încă. Scopul este, probabil, evitarea în viitor a unei terori prea vaste și prea explicite. În fond, pușcări și canalul sînt instituții costisitoare ce pot deveni inutile prin cîmîntire și tăcere. Cine are urechi (mediatizate) să audă și să tacă.

Aceste rînduri nu se vor o apărare a culturii românești care, oriunde, nu are altă sursă decît să se apere singură: nici a ministerului care, în viziunea parlamentarilor noștri, ar trebui anchetat înaintea altor organisme guvernamentale ce ostronează, de oildă, bătaia cotătenilor (ziariști, mai recent), frigid și întunericul la domiciliu. Însa medicamentelor s.a.m.d. Nu sînt aceste rînduri o încercare de a-l apăra pe ministrul culturii, pentru simoul motiv că perseverez în a-l considera un luptător redutabil în anărarea proriilor optime, chiar dacă nu se bucură de simpatia colegilor mai culturali din forul legislativ.

Tot ce pot face aceste rînduri este simpla notificare a unei complexe îngrijorări în fața rațiunilor înalte ce nu dus în bălăcăreala parlamentară a Ministerului (și) Culturii. Mă tem că acest sport violent al demolării și substituiriilor exorimă indicele de creștere a unei noște de anulare a individului — barometrul dictaturii. ■

AMELIA PAVEL • „Cine, ce are cu mine?”

Se fac aproape o sută de ani de la apariția eseului polemic „Despre persoane” de Caragiale. De la includerea în ediția „Fundatiilor regale”, nu a mai fost, din păcate, niciodată publicat acest eseu trist și profetic. „Iar și iar persoane”, spune Caragiale: „oriunde ori de cite ori survin la noi situații, întrebări, probleme de rezolvat, greutăți de învins nu se caută soluții, nu se fac propuneri, nu se dau idei, ci se caută „persoane”. Recentă campanie împotriva lui Andrei Pleșu pornită cu rea-voință și rea-credință, cu motivații insuficient documentate și marcate de mediocritate resentimentară, ar fi fost un exemplu de prim rang în argumentația lui Caragiale. Mai ales că nu-l lipsește aceste campanii nici dimensiunea ridicolului! Iată un senator indignat că nu se mai „duc activități” la casele rurale de cultură, și vinovat este, după dînsul tot și numai Andrei Pleșu, după binecunoscutul și iremediabilul slogan la bine și la rău: „His master's voice”. Ca și cum n-ar exista consiliul județean de cultură (sau cum le-o mai fi spusind) ca și în sectoarele Bucureștiului unde, ca niste experimentați activiști ce în majoritate sînt, nu ar trebui et să aibă, într-adevăr, grijă de idei și inițiative la privinta

MIHAI SIN • Solidaritate intelectuală

Nu cred că ministrul culturii, Andrei Pleșu, trebuie să fie apărat, într-un fel sau altul. Cînd va fi nevoie, și dacă va fi nevoie, domnul Andrei Pleșu va și să se apore singur, cu luciditate, cu eleganță elocință și chiar cu acel farmec pe care, cred, l-a dă toamat acea seninătate interioară a omului care-și stie gîndurile curate și faptele bine intenționate.

Cum însă atacurile împotriva ministrului culturii, ca și împotriva omului cu persoană fizică (și am putut citi expresii de o trivialitate aproape insuportabilă chiar și pentru cel ce le citește) tind să capete proporțiile unei campanii concertate, orice gest de solidaritate intelectuală și civică, făcut din convingere și nu din interese meschine, mi se pare necesar și binevenit.

Nu spun că la Ministerul Culturii toate merg ca pe roate. Dar a aștepta minuni și o „înflorire” generală a culturii române, doar într-un an de zile, înseamnă să fii sau naiv, sau de rea-credință. Știm care a fost starea culturii românești pînă în decembrie 1989. Și, dacă vrem să fim drepti, starea actuală a culturii noastre e incomparabil schimbată în bine, un merit important avîndu-l chiar ministrul Andrei Pleșu. Nu vreau să trec în revistă aceste schimbări în bine, unele cu adevărat radicale. Dar le știu prea bine atîta alții, ba chiar unii dintre acuzatorii domnului Andrei Pleșu, și mă refer la cei ce sînt totuși de bună credință. Cunoasc astfel de persoane care susțin că ministrul culturii a sărit la extrema cealaltă față de politica „culturală” ceaușistă, neglijînd total ceea ce ar putea să fie „cultura de masă”. Nu știu dacă astfel de oameni au, poate fără voia lor, nostalgia „Cîntării României” și a altor alte potemkininde „culturale”. Dar e sigur că atîtea cămine culturale și case de cultură nu pot fi lăsate de izbeliște, că în arest dementiu, extrem de important pentru orice națiune civilizată, totul trebuie regîndit, avînd poate ca punct de plecare știința existentă în perioada interbelică, și nu cea dinainte de decembrie 1989. Mă refer desigur la concepția asupra culturii populare, și nu la „baza materială”. Dar și această regîndire a culturii populare nu vîd de ce ar cădea doar în sarcina ministrului culturii, cînd există deja atîtea partide, grupări culturale, asociații, fundații etc.

Poate că Ministerul Culturii e unul dintre cele mai grele ministere din România și datorită faptului că, într-un fel sau altul, activitatea lui, bună sau proastă lui funcționare înteroscăză categorii diverse de creatii, oameni de artă și cultură, dar și pe destui impostori, homunculi genaloizi, indivizi cinici, reprezentînd emana-

ția subculturală a mahalalelor (cîci departe de a fi dispărut, mahalalele au pătruns în centru, și asta nu de ieri de azi), și care, clamînd interesele culturii naționale, au în vedere de fapt doar fondurile alocate ministrului, din care s-ar fi intrupta cu tot entuziasmul.

Rezistența față de reforme a căpătat și în cultură, ca și în alte domenii, forme feroce sau de o jocosă viclenie, în care, să recunoaștem, avem o anumită tradiție. E un fenomen aproape general, dar la care ar fi trebuit să ne așteptăm. Mai trist e cînd ne înfrîmăm cu poziii dintre cele mai bizare ale unor oameni cu merite reale în cultura românească, și care par azi dominați de ură mare și pătimi obscure, resentimente care nu le fac cinste și, poate cel mai grav, de o rătăcire aproape paranoică — pofta de a avea putere, cîi mai multă putere, obținută cu orice mijloc.

Programul de restructurare a Ministerului Culturii, inițiat de domnul ministru Andrei Pleșu mi se pare a fi coerent și de bun augur pentru cultura noastră. Chiar dacă și el, acest program, conține destule ezitări și firști erori. Iată de ce cred că acest program și ministrul care-l dirijează nu au nevoie de ovații care să-l apere — căci a te apăra de calomnatori de profesie înseamnă cel mai adesea o inutilă risipă de energie —, ci de o solidaritate intelectuală însuflețită de credința curată într-o posibilă renaștere a culturii românești. ■

Caricatură de ANDRZEJ KRAUZE

de Andrei Pleșu?

unei vieți culturale mai substanțiale la săte, dar mai ales în marile cartiere de la periferia orașelor. Ce fac marii acuzații ai lui Andrei Pleșu în acest sens? Și apoi jalnicul obicei de a nu vedea decât rău și lipsuri peste tot! Stil de soacra de sfidată! A rolevat cineva altfel decât în rapoarte interne succesele înregistrate într-un an în acele domenii care într-adevăr tin de concepția și inițiativele unui ministru al culturii? M-am referi numai la teatru, muzică și arte plastice. Spectacolele yll de prim ordin, muzică aleasă, expoziții de amploare în străinătate (în sfârșit) pentru care mai e nevoie să se și plece peste hotare, burse obținute pentru artiști și alți lucrători din aria culturii etc., toate acestea nu înseamnă într-adevăr nimic? Poate cineva să afirme că la capitolul „cultură” stăm mai prost decât la alte capitole ale vieții sociale? Continuăm cu ideea că totul trebuie subvenționat în cultură, chiar și în condițiile actuale ale stării economice? Pleșu și iar Pleșu? S-ar zice că totuși acești detractori ar fi preferat să se aleasă la conducerea Ministerului Culturii un activist din acela rătăcit care se pricepe să nu comită erori mici, dar în schimb au știut și ar ști să mizeze cultura românească.

Așa că Andrei Pleșu ar fi cu totul îndreptățit, cu umorul pe care l-a cunoscut și tot în spiritul lui Caragiale să le răspundă sumbeilor săi critici: „Cine ce are cu mine?”

DOINA CORNEA

• Un fel de răzbunare

Campania desfășurată împotriva domnului ministru Andrei Pleșu înseamnă o mare nedreptate. Oricine poate să-și dea seama că, în realitate, este vorba de un fel de răzbunare pentru gestul de demnitate conștient de înaltarea demniei sale. Campania de acum este o încercare de a-l lovi pe la spate, de a-l umili și chiar de a-l demite. Cel care-l atacă nu are într-un mod foarte suspect momentul și anume, după venirea Maestrității Sale, croind astfel scenarii ridicole.

Am auzit cum i s-a reproșat, în Parlament, într-un mod inadmiabil, că a avizat trei mii de deplasări în Occident, pe banii ministerului. Dar este chiar datoria domnului ministru de a trimite cât mai mulți oameni de cultură în străinătate, tocmai pentru a reinoda niste legături întrerupte. Azi, domnii Iliescu și Roman își leagă multe speranțe de Occident, așa încât acest tip de obstrucționare a ministerului și a ministerului culturii nu are nici o logică, chiar în propriul lor argumentație.

Datorită regimului neocomunist din România și datorită greșelilor comise

de guvern și de președinte (mă refer în primul rând la evenimentele din 13-15 iunie), prestigiul țării noastre a scăzut. Și atunci, măcar prin oamenii de cultură să dovedim că nu sintem poporul cel mai înapoiat.

GABRIEL ANDREESCU

• Gesturi de solidaritate

În amplul spațiu pus la dispoziție de revista „22” unor oameni de cultură care au dorit să aibă sprijinul ministrului Andrei Pleșu, Haria Bernea nota formidabila coeziune și unitate de acțiune a internaționalei mediocrităților. Deoarece nu este vorba numai despre mediocritate ci, de asemenea, despre sentiment de înovativitate, rapacitate, disciplină de partid etc., sfînta coordonare dintre Vasile Mois, Romulus Vulpeșu, Sergiu Nicolaescu ori Arthur Silvestri nu are nimic excepțional și straniu. Împărțirea privilegiilor și accesul la putere obligă, evident, la coalizare. Se manifestă spontan și nu cere un efort de voință. Coalizarea peste interesele proprii, imediate, presupune alt gen de suport. Acest resort intim se numește solidaritate. Riscontă sau cel puțin incomfortabilă, solidaritatea cu ființe aflate în dificultate ori cu cauze care par temporar pierdute este o dovadă că valorile etice sînt mai mult decât expresia unei raționalități colective.

Ceea ce, trebuie să recunoaștem, nu pare a fi o specificitate națională. Este adevărat că în ultimul an — anul acela uluitor! — nu au lipsit gesturi de solidaritate. Adoziunile pentru Proclamația de la Timișoara, sulele de semnături ale intelectualilor de prestigiu pentru Piața Universității iar, mai tirziu, pentru victimele din 13-15 iunie sînt cîteva exemple. Ar fi vorba deci despre manifestări de solidaritate politică. Nu a fost numai atât. Dar luările de poziție în apărarea lui Andrei Pleșu au pus accentul pe solidaritatea umană, ceea ce, în contextul nostru alii de degradat, este principala noutate a grupajului din revista „22”.

Pe de altă parte, tocmai acest gest ne-ar obliga să ne amintim — sau, sper pentru unii, să ne reamintim — că solidaritatea a fost absentă (ori insuficientă) cu alte ocazii. Nu ar fi trebuit ea să se manifeste, înții și înții, față de Doina Cornea, această ființă fragilă la trup, dar cu suflet înalt care a întîmpinat în locul nostru primejdia în numele demnității naționale? Nu ar fi fost firescă o reacție imediată a oamenilor de cultură — și, în definitiv, de ce numai a celor de cultură? — la încercările de maculare îndreptate împotriva

Anel Blandiana? (Atînsă tocmai ea, fîptura care dă atita realitate și căldură reveriilor noastre simbolice!) Apoi, să ne amintim de amenințările adresate unei alte doamne care și-a asumat riscul lîngajului public pentru a demonstra că nu sintem un popor de barbari și că am fi capabili să aparținem, așa cum se laudă unii și alții, Europei. Vorbindu-ne nouă și vorbind lumii despre toleranță, Smaranda Enache a lăsat deschisă șansa reconcilierii naționale și internaționale. A rămas aproape singură. De ce vine atît de tirziu un semn de solidaritate umană fermă? Este cazul să ne întrebăm, chiar dacă acum acest gest forțic de solidaritate „apare legat de prestigiul nume al lui Andrei Pleșu.

Cîteva explicații profane există. Mă gîndesc mai înții la surpriza pe care am avut-o cu toții cînd mercenarii abjectii au îndrăznit să o insulte pe Doina Cornea. Uluirea inițială a paralizat voința. Chiar dacă unii dintre noi s-au exprimat, în vreo formă sau altă, față de această infamie nu am găsit, să recunoaștem, energia de a crea o adevărată solidaritate de grup. La fel s-a întîmplat și în cazul Anel Blandiana. Cum să o mai asociem o dată, pe Ana Blandiana, cu aceștia, spîrînd-o de detractori? În privința Smarandei Enache s-a manifestat un complex mai vinovat, Nesiguranta unora dintre intelectualii noștri de bună credință în fata sarcinii îngrate de a amenda manifestări vicioase ale sentimentelor naționale, plecînd de la reale sentimente naționale, explică în parte de ce o prezență civică de excepție nu a fost valorificată suficient, moral și politic.

Faptul că, pe tema solidarității ne-am gîndit cu prioritate la cele trei doamne mi se pare firesc. Oare nu ele ar fi trebuit protejate mai înții, înaintea unui bărbat care mai are și „defectul” de a fi ministru? O consolare există totuși în credința că acel care este loșodit cu înfîntat etic nu are nevoie neapărat de suportul unor dovezi de colegialitate. Nu lmi închipui că de la înălțimea firii sale, Doina Cornea mai depinde de un confort psihologic, chiar dacă acesta, relativ și temporar, ar conta. Pînă la urmă, principalul rost al gestului de solidaritate inițiat de revista „22” este lecția de solidaritate. Și poate faptul că l-a avut în vedere pe Andrei Pleșu este cu atît mai bine: este o luctie spor, chiar pentru Andrei Pleșu.

• Plutonul de execuție

Deunăzi, citînd tezele proiectului de Constituție, m-am oprit la cîteva din notele unei definiții: Parlamentul, pentru a-mi întări adevărul, de altfel știut, (dar nu de la TV.), că acest for nu este sau nu trebuie să fie alt-

ceva decît organul reprezentativ suprem al unei națiuni, suprem deliberativ și executiv.

Am făcut cuvenita lectură nu pentru a-mi reconsidera cunoștințele în cauză ci pentru a-mi reconfirma ceea ce emisiunile T.V. mi-au subminat în legătură cu reprezentativitatea acestuia vis-à-vis de interesele colectivității. Spun aceasta pentru că dincolo de problemele „didactice” ale vieții parlamentare — și acestea tergiversate uneori la nesfîrșit —, asistăm de fapt, dacă nu ai de ai, cel puțin în serial, la un spectacol supracalzit al cinismului politic, consumat în fața întregii națiuni. Unde majoritatea (monocolor partidistă) a parlamentarilor își licitează la umbra mercantilismului gregar retorica infantilă. Unde sentimentul culpabilității colective exacerbează violentele atitudini față de minoritățile lucide, față de competențele reale. Unde se dau teme și unde competiția ultragului retoric al imposturii distructive în, nu o dată, senul dogetului arătător al Puterii.

Un act de astfel de cinism s-a consumat din nou sub ochii întregii națiuni într-o recentă sesiună de lucru a Parlamentului împotriva ministrului culturii Andrei Pleșu — personalitate de marcă a culturii noastre și printre puținele competențe guvernamentale —, căruia, la capătul unei campanii inverzunate de insulte și denigrări, i-au fost aduse (în lipsa) acuze pe cit de necrealiste pe atît de tendențioase.

Din nou, același „pluton de execuție” care a avut îndecența și impertinența istorică de a intenționa și executa, nu de mult, Timișoara, Timișoara care le-a dat senza nemeritată de a ocupa „Lojile” Parlamentului, același pluton, în alt schimb, de astă dată, își exersează tirul spre o nouă și incomodă țintă — Andrei Pleșu. O țintă incomodă pentru că, dincolo de impostura, și mediocritatea voalată a incriminătorilor, calitatea, competența reală, neodihna de a fi un slujitor și apărător de cultură a lui Andrei Pleșu este tot atît de evidentă ca și evidența ce se impune între o operă și un fals.

În acest context istoric original în care tribunalele de intenții instruișec plutoane de execuție morale, în care se anunță încadrarea societății ca și mobilizarea gîndirii la locul de muncă, putem, oare, să nu ne punem întrebarea: va fi și Andrei Pleșu, într-un viitor pe care nu l-am dorit, acuzat că a destabilizat și furat cultura, cum a fost, mai deunăzi acuzat dl. Mihai Sora, că a destabilizat învățămîntul? Am dori, din tot sufletul să nu fie așa. Dar pînă atunci o întrebare se impune: cine se face vinovat de a fi vindut originalul coloanei vertebrale a națiunii din simbolul brîncușian al înfîntății noastre? ■

CONSTANTIN SERAFIMOVICI

Marginalii la o conferință de presă

ÎNȚILNIRE CU UN MORALIST

Înceta să existe? Andrei Pleșu a rămas același autor de formule memorabile, definitive, fără rest, mai călinescian decît ne-ar fi lăsat să bănuim apropierea de (dar și rezistența la) spiritul lui Noica. Noica însuși, maestrul, dovedindu-se, prin această lectură indirectă, mai apropiat, în ciuda modelului ascetic, de spectaculos de substanță al culturii.

Nu m-am putut abține să nu ascult în întregime înregistrarea pe bandă a conferinței de presă, drept pentru care aproape că nu știu la ce să mă opresc.

Andrei Pleșu s-a dovedit înainte de toate polemic, senin polemic, cu unele accente parodic-historice ce au făcut deliciul sălii. Ideea de bază a fost necesitatea de a țela cultura de politic. „Politicul absoarbe și pe creatori, și publicul, modifică criteriile, schimbă profilul gazetelor.” Heterodoxie, deci. „Teribila agresivitate generalizată.” Nervozitate, isterie, radicalism. Prin urmare, lmi îngădui eu să adaug, lipsă de nuanțe. Or, cultura este prin excelență domeniul nuanțel, al individualului ireductibil și neînsumabil. Dar — și aici lmi voi permite să devin nu atît polemic, cit să aduc un minim corectiv —, chiar și aprecierea aceasta generalizată la, de pildă, întreg domeniul presei, mi se pare că păcătuiește, inefabil, prin lipsă de nuanțe.

Oare cine agresează pe cine, revin eu la o întrebare pe care m-am văzut sili să o mai pun? De acord, mentalitate veche, inertie. Dar oare de bună voie rămîn, unii, pe loc? Oare violența nu e alimentată de un trecut ce nu a fost încă eli-

minat, care e menținut ca prezent, de care sistem țînții legat? Cine o fi aici de vină? Dar — vine posibilul răspuns la această întrebare pe care am pus-o abia acum, în absența —, „agresivitatea se cupleză foarte bine cu tupeul și o-brăncicia”: „oameni care ani de zile au fost lichidați sub propria lașitate nu pot deveni peste noapte curajoși. Devin o-brăncici. Lașitatea nu se poate transforma în curaj, ci în o-brăncicie, în țîfnă — aplombul spiritelor mici, lipsite de control interior”. Memorabil, nu? Adnotez: dacă cenzura exterioară, impusă din afară, a fost aproape în proporție de masă interiorizată, ducînd la „performanțele” unui stil, ale unei adevărate poezii ce făcea cenzura productivă, „creatoare” căderea suportului exterior al cenzurii devenită principiu intim l-a adus pe cei mai mulți la o „libertate” lipsită de orice fel de normă interioară.

După acest examen cu preponderent interes moral, concluzia despre starea culturii în primul an fără Ceausescu: în ciuda dificultăților și a noutății absolute a situației, lucrurile nu au mers chiar atît de rău cum ar putea rezulta dintr-o anumită parte a presei. Cultura n-a mers strălucit, dar a mers mai bine decît se spune și decît era de sperat.

Am mai putut remarca la Andrei Pleșu și o discretă suferință; aceea de a nu putea să se manifeste spectaculos, în calitate de ministru al culturii. Totuși, proiecte ambițioase există. Cel privitor la saiele românești („Nu există sat, există este”), ca o nouă piedoară în favoarea

individualului, a diferenței și împotriva generalizărilor false, forțate, ucigătoare, sau proiectul — utopia? — Băncii Culturale, ce ar putea fi taxat drept naiv, dar e de ordinul adevărului profund și evident: există cineva care să nu fie interesat personal de cultură? Impresia, totuși, că e vorba și de un test merit să despărta demagogia de autentică grijă pentru cultură.

Cultura, deci: individualizare, nuanță, diferență, orgolie și risc. De unde neamărate consecințe practice.

Desigur, cultura e în afara politicii, fiind cu totul și cu totul altceva. Lucrurile devin oarecum suspecte, însă, din momentul în care se dovedește că aceasta e chiar politica guvernului în acest moment: oamenii de cultură trebuie să-și vadă de cultură, să-și lase în pace pe politicieni, pe „tehnocrații” puterii. Pe Andrei Pleșu ne e greu să nu-l credem. A rămas autor (și încă dintre cei mai interesanți) și nu a devenit deloc ministru, poate doar în sens etimologic, caz rarissim de refuz de a comanda pur și simplu. Dar ce e de făcut cu cei care, nefiind, doar au devenit? Eu cred că experimentări precum „extraordinara vitalitate a mediocrităților”, „hărnicia celor ce nu somnolau” i-au fost inspirate ministrului de azi Andrei Pleșu în primul rînd de apariții din zona unde l-a dispărut fularul cel roșu. Aisbergul este în întregime din gheață. De obicei, el ne arată virful și ne ascunde grosul masei. În ultimul timp, aisbergul ni se arată cu așul în jos: se vede numai masa, virful se ține ascuns. Dar cit va mai putea rămîne în această poziție nefirescă?

În ceea ce mă privește, după această nouă lectură din Andrei Pleșu, nu pot decît să-l aștept, cînd va fi să fie, meritele, cînd judecata severă de azi își va întregi obiectul de referință. Pînă atunci nu voi înceta să-l citesc cu secretă recunoștință. ■

BOGDAN GHIU

Nu am reușit să devin un adevărat gazetar. În ciuda faptului că scriu, în unele perioade chiar abundent, articole prin presă, am rămas înalnte de orice un editor. lmi place să citesc, dacă se poate, totul. Să supun principiilor și tehnicilor de lectură (unele dintre ele, de strict uz intern) nu numai texte, ci și gesturi, acțiuni, declarații, apariții, pe scurt, oameni. Astfel încît nu m-am dus la prima dintre promisiunile mensuale conferințe de presă ale ministrului culturii cu gândul de a pune neapărat întrebări, ci cu acela, secret, de a re-eli un autor dintre cei mai pasionați. E vorba, desigur, despre Andrei Pleșu. Însemnările de față au, prin urmare, mai mult caracterul unei recenzii, al unor note de lectură. Nemaiputîndu-l citi la propriu pe autorul celebrilor cărți Pitoresc și melancolie și Minima moralia, mă voi mulțumi cu „lectura” personalului public, a înaltului funcționar guvernamental care este de mai bine de un an Andrei Pleșu.

Privindu-l și ascultîndu-l, aproape lmi vine să crezi că puterea actuală din România chiar există, că e compusă din indivizi ce ar putea crea. Efect înșelător de sinocodă, desigur. Răsturnînd un principiu al lui Constantin Noica, lmi vine să spun că întregul echipel de la putere ar trebui să se ridice la demnitatea acestei părți. De fapt, Andrei Pleșu este probabil unul dintre foarte puținii „de sus” care poate spune cu temelie. Chiar și atunci cînd nu se manifestă prin text scris — ca pe vremuri —, el rămîne un autor, nedecăzînd la condiția de simplu „personal”. De unde, atunci, impresia izbitoare, care nu a încetat să se precizeze de-a lungul celor nouăzeci de minute îngăduite, a unui om stăpîni pe sine și pe situație, solid, răspunzînd cu dezarmantă ironie falselor demagogicele serozități parlamentare, dîndu-le în vilag derizivnea de fond, constitutivă, dacă nu din participarea de-a dreptul antică la fenomenul intrinsec al culturii, din imposibilitatea structurală de a putea fi dezrădăcinat, scos acolo unde probabil ar și

...IAR LA MIJLOC

La BAIJA MARE: O „PIAȚĂ A UNIVERSITĂȚII” ÎN

Situarea României într-o regiune în care Orientul și Occidentul stau față în față a însemnat o neșansă în planul istoriei și o șansă în planul spiritului. Aici nu s-au confruntat doar armatele ale Estului sau Vestului, ci totodată ideile, mentalitățile, formele culturale. România are privilegiul de a fi o posibilă placă turnantă între două lumi. Carpații delimitează și totodată în fațeta o zonă care privește spre Occident — Ardealul — și una care privește spre Orient — Regatul. O asemenea polaritate poate fi marea noastră șansă culturală.

Această delimitare înseamnă o afinitate pentru catolicism — dincolo de munți, respectiv o afinitate pentru ortodoxie, dincoace. Diferențele dogmatice și de cult dintre catolicismul românesc și ortodoxia românească sunt infime. Diferențele de experiență și de atitudine istorică sunt enorme, iar consecințele lor în contemporaneitate sunt dramatice. E stranie ostilitatea cu care o bună parte a unui popor ce nu urmă să se mîndrească cu originea sa latină o orată față de principala formă de supraviețuire a Imperiului Roman — catolicismul. Confruntarea dintre ortodocși și greco-catolici este o stranie continuare — peste milenii — a războaielor dintre greci și romani sau — mai curînd — dintre geți și romani.

Cîndva, papa Ioan Paul al II-lea spunea că lutheranismul a dat posibilitatea catolicismului de a-și conștientiza și îndrepta greșelile. Sperăm că nu este departe ziua în care fiecare dintre cele două biserici surori — ortodoxă și greco-catolică — va recunoaște în cealaltă o șansă a obiectivității și împlinirii. ■

VICTOR BARSAN

DOCUMENT CONVENȚIE

În seară, la 3 noiembrie 1990, la sediul Primăriei Baia Mare, între reprezentative ale Consiliului Parohial Ortodox Baia Mare I, Consiliului Parohial Greco-Catolic I, în prezența Comisiei delegate de Partidul Românesc și a reprezentanților Primăriei Baia Mare și Prefecturii Maramureș.

Formulă de la realitatea necesității serviciilor religioase pentru cele două confesiuni, în mod alternativ, în același locaș de cult (Catedrala din strada Văilei Lincului), s-a ajuns, prin consens, la înțelegerea potrivit căreia serviciile religioase pentru cele două confesiuni se vor desfășura astfel:

— Confesiunea ortodoxă va oficia slujba dîmnească de la ora 8,30 la ora 10,30, iar confesiunea greco-catolică de la orele 11 la orele 13, cu un program lunar alternativ al serviciilor religioase pentru cele două confesiuni, cu începere de la data de 18 noiembrie 1990.

Prezenta convenție este valabilă pînă în momentul în care organele competente vor rezolva definitiv situația patrimonială a Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolică).

Prezenta convenție este semnată de:
Consiliul Parohial Ortodox Baia Mare I (17 semnături); Consiliul Parohial Greco-Catolic Baia Mare I (13 semnături); Delegația Parlamentară, Prefect, Primar.

Avînd la dispoziție doar relațiile Televiziunii și câteva articole apărute în presă, bucureștenii au perceput incidentele de la Baia Mare cu aceeași contraritate cu care, probabil, au perceput bătăliile — pășind proporțiile — fenomenul „Piața Universității”. În Capitală se furase Revoluția tinerilor; în Baia Mare, se furaseră bisericile greco-catolice. Un grup minoritar ducea o luptă inegală, avînd de partea sa un element decumdat în planul acțiunii imediate: dreptatea. Să urmărim, spre a ne clarifica, desfășurarea faptelor.

Problemele Episcopiei Greco-Catolice a Maramureșului, cu sediul la Baia Mare, erau identice cu ale tuturor comunităților unite: recuperarea bisericilor și a celorlalte bunuri confiscate în 1948 de către Biserica Ortodoxă sau de către stat. În lipsa lor, liturgiile se oficiau în aer liber. Particularitățile acestei episcopii sînt, eventual, caracterul mai direct al maramureșenilor și fidelitatea specială pe care credincioșii (mai ales cei din satul Maramureșului voievodal) o păstraseră cultului greco-catolic.

În luna iunie, se reînființază Filiala Baia Mare a Asociației Generale a Românilor Uniți (A.G.R.U.), a cărei activitate urmărește, în special, reintegrarea în drepturi a Bisericii Greco-Catolice; ca un prim pas, s-a încercat reobținerea Catedralei, fosta biserică episcopală.

Tratativele cu protopopiatul ortodox au eșuat sistematic. Cu ocazia unei vizite a episcopului vicar de Cluj, Chira Maramureșanul, acesta declară delegației A.G.R.U.: „Ne preocupăm foarte mult această problemă a fraților noștri greco-catolici, deoarece totuși sîntem români și credincioși. În cel mult două săptămîni, vom rezolva... mai aveți răbdare” (16 iunie 1990). Singurul element de noutate care intervine ulterior este înființarea unei episcopii ortodoxe a Maramureșului, sub arhiepiscopul P.S.S. Chira Maramureșanul.

În ziua de 3 octombrie, A.G.R.U. cere, printr-o adresă, Prefecturii județului, să urgenzeze restituirea fostelor clădiri ale episcopiei greco-catolice, aflate încă în proprietatea statului, și totodată cere să intervină pe lângă forurile ortodoxe pentru a le determina să renunțe la instalarea noului episcop ortodox, P.S.S. Chira, în fosta catedrală episcopală greco-catolică. Un asemenea gest ar fi, pentru credincioșii greco-catolici, o sfidare a dreptului lor de a intra în posesia propriei biserici. Ar fi, se mai precizează, „un act de impletire a dăruirii memoriei primului episcop de Maramureș, dr. Alexandru Rusu”, ridicat din această catedrală și depus în închisorile comuniste.

Acestul demers nu i s-a dat nici un răspuns. Ortodocșii se simțiseră suficient de tari pentru a supralicea: nu numai că nu vor da nimic, dar își vor instala noul episcop în Catedrala vizată.

Din satul județului — mai ales din Maramureșul voievodal — încep să se

adune credincioșii greco-catolici. Ei se instalează în sala de ședințe a Prefecturii, unde rămîn zi și noapte, cerîndu-și bisericile.

La 26 octombrie, ziarul local anunță că, în urma unei convorbiri între Președintele Iliescu și P.F.S. Teodiuț, s-a convenit la slujirea alternativă, ortodoxă și unită, în bisericile din Ardeal.

În ziua de 30 octombrie, la insistențele vice-prefectului, se convoacă o întrunire între clericii celor două confesiuni. Ortodocșii nu se prezintă, greco-catolicii merg atunci la Protopopiat și cer încheierea unei convenții scrise, privind slujirea alternativă. Protopopul consultă telefonic Patriarhia și declară apoi că textul apărut în ziarul local nu reflectă corect conținutul convorbirilor dintre Președinte și Patriarh. Așadar, perica ortodoxă refuză semnarea oricărei convenții.

Între timp, grupul protestatar de la Prefectură crește.

La 31 octombrie sositese secretarul de stat pentru culte, prof. Gh. Vlăduțescu, în prezența căruia se relau negocierile. După cinci ore de discuții, nu se înregistrează nici un progres. P.S.S. Chira declară în final că „în 1948 toți românii greco-catolici au trecut de bună voie la ortodoxie și în consecință biserica ortodoxă nu admite altă biserică în zonă cu care să împartă lăcașurile bisericesti”.

La insistențele prefectului, demersurile continuă, dar ortodocșii se mențin ferm împotriva slujirii alternative.

În ziua de 1 noiembrie sositese o delegație parlamentară formată din domnii Vasile Mois, Ionel Roman, Ion Rațiu, Petru Maior, care la cunoștință de pretențiile greco-catolice. Ei cer, în primul rînd, cedarea imediată a catedralei din Baia Mare, a bisericii din Sighetul Marmatiei și a catedralei din Satu Mare. Ultima fusese obținută de drept în urma deciziei civile nr. 505 din 1990 a Tribunalului Județean din Satu Mare, dar asemenea detalii formale par să nu producă nici un efect în ochii ierarhilor ortodocși.

Doză zile mai târziu, la 3 noiembrie, se semnează o convenție privind slujirea alternativă în Catedrală.

La 5 noiembrie prefectul cere Episcopiei Unite să roage credincioșii să părăsească clădirea Prefecturii. Cităm din răspunsul Episcopiei:

„(...) Episcopia noastră nu a organizat această acțiune. Ea a fost declarată de credincioșii greco-catolici din satul Maramureșului voievodal, la care s-au solidarizat credincioșii din Baia Mare, Satu Mare și localități din Tura Oșului. Sîntem în posesia unui mare număr de telegrame prin care grupuri de credincioși și asociații din principalele localități ale Ardealului se solidarizează cu acțiunea acestor credincioși.”

Începînd cu luna ianuarie 1990, cînd s-a celebrat prima sîntă liturghie publică pe treptele Casei de Cultură, în mod sistematic am apelat la calm, soluții pașnice, așteptare și am fost ascultați. În paralel cu aceste îndrumări date credincioșilor am încercat

obținerea...
tru prad...
cîi și la s...
nici Biserica

Un profes...
maramureș...
sădăți, în...
toadox în ca...
restul Ale...
greco-catolici...
legătură ca...
sfinții și să...
cop martiri...
frumoasă...
poate fi sfin...
să officieze...
a avut loc...
într-o bînt...
tedralet în...
rurile ortoc...
copere cu...
ei nu s-au...
spuneau că...
ceput să sea...
Al noștri...
rie”. Apoi...
care nu fas...
bătut, din...
rupindu-și...
preot de l...
crucea de...
să-si facă...
Rohia. Cîm...
mei, le pri...
afară. Ven...
unul de-al...
Uite fata...
raca de...
Pe un s...
recunoscut...
bie. Is A...
logilor de...
ăla care...
striga la m...
Toți ave...
tunci ne-s...
Lucrez în

La PREFECTURA: MĂRTURII TREI SAPTĂMÎNI, ZI ȘI NOAPTE

● Noi am plecat însoți la Prefectură și toată lumea a venit de la biserică, unde se făcea liturghia normală la ora 10; la ora 13 au venit la Prefectură. Acolo nu au avut osuteții noștri (12 persoane sau 14, sau 16, sau cine rămăseseră ultima dată) pînă de politică... de armată. Dineleștea că nu ne-au dat voie să facem liturghia în Prefectură. Au rămas, prin înțelegere, citiva care au stat acolo timp de 14 zile în frig... că au oprit încălzirea, fără mîncare, că au închis bufetul, fără absolut nimic. Le-au permis ventilatorul ca să le fie frig. În noiembrie, în loc de căldură, au permis ventilatoarele. Cu o ață, pe la WC, le dădeam de mîncare, o trăgeau ca și în Hagalitate. A fost ceva cumplit. S-a făcut liturghia frumoasă, ei la geam, noi, în fața Prefecturii. Am cerut să le dea voie să asiste la liturghia de la geamurile din interior. Au ascultat prin ușă, că nu le-a dat voie nici la geamuri. S-a făcut liturghia și li s-a dat Sfînta Cîmîncea-tură. Li s-a întredeschis o ușă și așa

li s-a dat împărțasania în cel din interior. Eu lucrez la un câmin de copii și a trebuit să merg la Prefectură, la învățămînt cu probleme oficiale. Dar nu am putut să intrăm. S-a întrerupt orice serviciu în Prefectură.

● Toată activitatea Prefecturii a fost paralizată. Dar paralizată nu de noi, ci doar de ei. Ei l-au dat amplasare ca să arate că „Uite, nu putem face nimic din cauza că sînt acolo 20 de cataloci”. Ei au blocat toată Prefectura. Toată. Și are altele etaje și stîlji ce esornă și cite intrări are și au blocat-o numai cu o poartă scoate în evidență că nu se poate desfășura normal activitatea Prefecturii din cauza noastră. Dar din partea noastră puteam să-și vadă de toate treburile.

● Era la începutul lui noiembrie, mi se pare. La cit a fost sfîntirea? În 13 noiembrie. Era înainte de sfîntire. Deci, la sfîrșitul lui octombrie, începutul lui noiembrie a fost per-

șadă cu Prefectura. A durat zi și noapte, peste trei săptămîni. Trei săptămîni, au stat acolo. Zi și noapte. Dimineața mergeam la servici și după-masa la Prefectură. La început am fost mulți, și în față și afară și în sală, pe coridoare. Dormeam acolo. Stăteam acolo zi și noapte, în scaune. Pentru că era activitate, în fiecare zi. Într-o zi se aștepta să vină prefectul să ne comunice o situație. A doua zi se aștepta să vină unul de la București. Ce știam noi cine? Apoi a venit ministrul cultelor. Pe urmă, a trebă zi, au venit parlamentarii. A patra zi, trebuiau să vină soluționere, să facă convorbirile între credincioși și episcopi și n-au fost. Atîi se dură o biserică.

● Liturghia se oficia sub cerul liber de niște proști care au fost în închisori, care sînt bolnavi și bătrîni. Stau în acest ger atîi ei, cit și credincioșii — că, de obicei, merg la biserică la o vîrstă poate mai înaintată,

cu mai multă plîmbe și mai multă dorință să stea în ger sau într-un soare curpîlit, în picioare. Și, din altă parte, din cinei biserică existente în Baia Mare, să nu se ofere o biserică? Și toate fiind catolice, numai una ortodoxă. Asta este cumpîlit.

● În prima noapte, cînd s-a pătruns în Prefectură, atunci a venit poliția și a blocat totul. Pentru că au pătruns în subsol și au găsit dosare doșite, ascunse, arhivă ascunsă în pivnița Prefecturii. Și, răscolind printre dosare, s-au găsit mapule cu declarațiile proților ortodocși care comunicau cu securitatea, care erau angajații securității, informatorii securității. Și apoi n-au mai lăsat pe nimeni. Numai cei ce erau în Prefectură aceia au rămas. Că și-au dat seama că puteau găsi lucruri periculoase. Au la episcopie dosarul cu iscălitura și data și declarațiile proților. Că „biserica catolică își continuă activitatea în clandestinitate și în anumite case se fac slujbe. Există activitate religioasă clandestină”. Și făceau declarații cu iscălitura proților Mognan, protopopul ortodox de Baia Mare, care este acum capul bisericii în Baia Mare — este al doilea după episcop și este declarația lui, cu iscălitura lui la securitate. A lui și a lui Filip și a altora către securitate. ■

Fotoș

ESTE DUMNEZEU..

MINIATURĂ

rezonabile pen-
lui alt în orase
Pînă la ora actuală,
odoxă Română, nici

A L-AU ÎNSCĂUNAT PE CHIRA MARAMUREȘANU

Au venit cete-cete de
are au cerut să nu fie
du-se episcopul or-
la de unde a fost a-
ru. Rusu, episcopul
au spus: „Este o ne-
copul ortodox să fie
pe scaunul unui epis-
că o biserică nouă,
ătrul orășului unde
a preot și unde poate
e. Si totuși, sfîntirea
In ziua aceea, înna-
ntam pe treptele ca-
se noastre, iar ei, co-
Au încercat să ne a-
Noi nu ne-am lăsat,
și așa a început. Ne
ntem români. Au în-
„Nu sinteți români!“
răgă: „Învățați isto-
nceput bătăia. Primii
trepte, jos, acia s-au
pumnii unii înir-aiți,
le de pe ei. Era un
ăstire care dădea cu
In cap la oameni ca
Preotul ortodox de la
mai slab, de pildă fe-
de cap și le trăgeau
ite 4-5, prindeau pe
ru și-l trăgeau afară,
așa bătăie a luat, să-
de la teologie, l-am
sievizor, la 1 decem-
lia, era în corul teo-
biu. Am zis: „Asta e
bătut fată“ și core-
ceatilor! spurcaților!“
ri injectate și albia a-
seama că erau băuți,
mint de 40 de ani și

Statul Român n-au cedat nici o biserică credincioșilor greco-catolici.
Chiar și în această situație noi le-am cerut să aibă răbdare. De data asta nu am fost ascultați; motivându-se cu soseala timpului roce.
Sintem informați că protestul credincioșilor din Prefectură este poștic. Ei se roagă și întonează cîntece religioase.
Știm că li s-a promis un răspuns

favorabil, pe care ei îl așteaptă.
Prefectura își suspendă activitatea cu publicul, din cauza prezenței protestatarilor — desigur aceștia ocupau doar sala de ședințe și erau liniștiți. În schimb, asupra lor s-au făcut presiunile cele mai diverse.

In 9 noiembrie, ziarul local publică hotărîrea preoților ortodocși de a nu permite slujirea alternativă. „Responsabilitatea noastră, atât pentru înaintași, cât mai ales pentru urmași, este mare și ar fi un păcat grav să nu o luăm în seamă în aceste vremuri tulburi ale istoriei noastre contemporane.“ Preoții ortodocși nu sunt oamenii compromisișilor.

In ziua de 11 noiembrie are loc instalarea noului arhiepiscop P.S.S. Episcopul Chira Maramureșanul, în prezența I.P.S. Antonie și a d-ului senator Gelu Voican Voiculescu. Greco-catolicii așteaptă pe treptele catedralei, decizi să nu permită intrarea aleșilor oaspeți. Se produce o buscuiadă. Dar forțele binelui — purtînd uniforme Ministerului de Interne — ies învingătoare. Mai departe dăm cuvîntul „golanilor“.

VICTOR BARSAN

DOCUMENT

DECRETUL Nr. 358

DECRET NR. 358 PENTRU STABILIREA SITUAȚIEI DE DREPT A FOSTULUI CULT GRECO-CATOLIC:

Art. 1. În urma revenirii comunităților locale (parohii) ale cultului greco-catolic la cultul ortodox român și în conformitate cu art. 13 al Decretului 177 din 1948, organizările centrale și statutare ale acestui cult, și anume: mitropolia, episcopatele, protopopatele, mănăstirile, fundațiile, au fost lichidate, precum și orice alte instituții și organizații, oricare ar fi natura și denumirea lor, încetează de a mai exista.

Art. 2. Avera mobilă și imobilă aparținînd organizațiilor arătate la art. 1 din prezentul decret, cu excepția expresă a bunurilor fostelor parohii, revine Statului Român, care le va lua în primire imediat.

O comisie interparlamentară, compusă din delegați ai Ministerelor: Culte, Finanțe, Interne, Agricultură și Domenii și învățămînt Public, va hotărî destinația acestor averi, putînd atribui o parte din ele Bisericii Ortodoxe Române sau diferitelor ei părți componente.

Dat în București, la 1 decembrie 1948. Semnat: C. I. Parhon, Marin Florica Ionescu, Stanciu Stăvan, ministrul Cultelor, Avram Bunescu, ministrul Justiției.

„TEMEIUL“ LEGAL

„22“: Retrocedarea lăcașelor de cult Bisericii Greco-Catolice este — ca orice chestiune legată de proprietatea unor bunuri — o chestiune eminent juridică. Problema este discutată predefect din punct de vedere istoric, teologic, sentimental — mai puțin juridic. De aceea vă rugăm să aveți amabilitatea de a face câteva comentarii de pe poziția specialistului în drept.

DORU COSMA: Trebuie spus că însuși decretul de destăințare a cultului greco-catolic, Decretul 358/1948, are cel puțin trei carențe serioase.

În primul rînd, Decretul este neconstituțional, chiar în raport cu Constituția R.P.R. din 1948. Căci art. 8 al acestei Constituții garantează proprietatea particulară — în speță, averea mobilă și imobilă a parohiilor. Art. 10 stabilește o derogare de la garanțarea proprietății particulare, doar în caz de exproprierare pentru cauză de utilitate publică, în baza unei legi și cu o dreaptă despăgubire, stabilită prin justiție.

În al doilea rînd, întemeierea în fapt a Decretului (situația de fapt de la constatarea căreia pleacă legiuitorul, „revenirii comunității credincioșilor greco-catolici la cultul ortodox“) nu corespunde realității. Într-adevăr, în realitate, nu a avut loc o revenire voluntară la ortodoxie, ci o suprimare a cultului greco-catolic.

În al treilea rînd, Decretul contravine prevederilor unui act normativ anterior, Decretul 177 din 1948, care reglementează minutios trecerea bunurilor de la un cult la altul, în ca-

zul în care credincioșii trec de la un cult la altul. Nici măcar Decretul 177 — și însuși criticabil — nu a fost respectat.

„22“: Demunînd caracterul ilegal al reținerii bisericilor lor de către ortodocși, greco-catolicii afirmă că „abuzați nu creează proprietate“. Este justificată această afirmație?

D. C.: În 1948 s-a produs prin voința statului o „înzestrare“ a Bisericii Ortodoxe cu bunurile Bisericii Greco-Catolice. Întrucît la originea „înzestrării“ a existat un act de constrîngere morală și fizică împotriva structurilor și credincioșilor Bisericii Greco-Catolice, această „înzestrare“ este lipsită de validitate.

Trebuie observat totodată că modalitatea de transmitere a bunurilor folosită în Decret — „atribuire“ — este extrem de vagă. Nu rezultă că atribuirea s-a făcut în proprietate, de pildă pe calea unor donații (pe care de altfel statul nici nu putea să le facă); statul român nu poate face acte cu titlu gratuit unor culte religioase, și mai ales în beneficiul unuia). Se poate prezuma deci că o vorbă de o atribuire în folosință, și anume de una temporară (altfel s-ar fi precizat în mod expres că ar fi veșnică), și revocabilă. Întrucît conform unui decret din aprilie 1960, statul a fost obligat să retrocedeze Bisericii Greco-Catolice bunurile acesteia care, din 1948, deveniseră proprietate de stat, și este îndatorat să revocce atribuirea către Biserica Ortodoxă a bunurilor greco-catolice.

imi dau seama după fisionomia omului imediat. Cînd l-am văzut cum vorbește, cum le sărea saliva din gură, mi-am spus că asta e ceva necontrolat. Alcoholul era la mijloc. Ne amuzam, săreau vreo cinci pe cite unul și îl scoteau de pe trepte. Împingeau așa de tare, încît eu am crezut că mor. Si am strigat: „Murim aici! Murim!“ Simțeam că nu mai pot. Nu mai puteam să respir și am strigat disperat: „dum'le, stați, nu mai împingeți că ne omorîți!“ Nevestele mele l-au smuls un smoc de păr. Pe urmă, am strigat la ei: „Lăsați-ne să legim“. Cînd am coborît prima treaptă, m-au luat în primire alții. M-au prins de cap, și m-au lovit cu pumnii și cu picioarele în spate. Treceam de la unul la altul, mă trăgeau de păr. M-au lovit așa de rău, că sase săptămîni mă sculam din pat sau de pe scaun, aproape plîngînd de durere. Ne-au scos afară. Cînd băiatul a văzut că pe mine mă bat, a sărit imediat în ajutorul meu. „Nu-l loviți pe tata!“ Au sărit pe el vreo cinci. Si pe urmă am sărit și eu să-l ajut pe el și l-am scos din mîinile lor, fără năsturi, cu hainele rupte, zgîrțit pe față, era tot numai sînge. Asta a fost, numai bătăia care am luat-o noi, familia noastră.

Cel mai josnic a fost că, dîndu-se coborînt, te prindeau jos pe stradă, pe la spate și te omonoreau, te calcău în picioare. După ce am leștat de acolo, din strînsimie, am încercat să mă duc să-l separe pe catolici de ortodocși, să nu se mai bată. Si îl rugam pe țărani: „Fraților, sint și eu catolic cu voi!“ Vă rog, nu vă mai batăți cu aștia. Nu mai răspundeți la pumni și la bătăie. Să terminăm. N-am venit aici să ne

batem. Am venit aici să le demonstrăm că existăm și că sintem și noi pe lumea aceasta“. Pentru că nu vor să ne recunoască, ne-au dîrs de pe fața pămîntului. Asta doare ei. Pe urmă, după bătăie, au început să apară preoții, șirul de preoți și cu Voican. De fapt, bătăia continuă. Au început să sosească în șir, preoții cu „episcopii... cu Voican. După ce au deschis usa de la catedrală, preotul de la Rohia a ridicat crucea sus și a strigat: „Victorie“ și toți, cu mîinile în sus, „Victorie“! Reușiseră să ne învingă. Noi am fost vreo cinci aute, ei au fost cîteva mii. Deci, au venit preoții cu care erau Gelu Voican-Voiculescu și Mois. În momentul în care au ajuns pe platou preoții, toată lumea catolică a început să strige: „Securității! Securității!“ pe urmă „Comunistii! Comunistii!“ „Vrem biserică-napoi! Vrem biserică-napoi!“ Pe biserică, ai noștri puseseră dimineața o tablă: „Biserică furată“. Ortodocșii, după ce au ajuns să deschidă catedrala, s-au urcat unii peste alții și au dat tabla jos și au azvîrlit-o. Noi nu venisem acolo să ne batem, că noi ne dăm seama că înscămă dacă încep un conflict: se termină cu moarte. Toată noaptea dinăltele sfîntirii au patrule politai în jurul bisericilor. Noi am vrut să le arătăm că existăm, pentru că ziceau că nu sintem. Că nu există greco-catolici. Preotul anunțase din avion, înainte cu o săptămîna pe credincioșii ortodocși, să vină cit mai mulți la înscăunare, că vor fi nevoiți să lupie cu greco-catolicii, pentru că li-i dădeu seama că greco-catolicii nu-i vor lăsa să intre în catedrală. Deci și ei se așteptau. Așa l-au înscăunat pe Chira Maramureșanu.

MĂRTURII

SIMON MESAROS, Canonice al Episcopiei greco-catolice de Maramureș:

— Am 40 de ani. Sint dintr-o familie de oameni săraci, al optilea copil dintr-o familie cu opt copii. În tinerețe am fost muncitor, am făcut liceul la seară, iar după terminarea liceului și după terminarea studiului militar, am făcut Politehnica din București, la zi. Am absolvit în 1971 și am profesat ca inginer aproximativ 29 de ani. La scurtă vreme după ce am terminat Politehnica, am început studiul teologiei în clandestinitate și, la numai doi ani de la terminarea Politehnicii, am fost sfîntit preot în 1973. De atunci am activat ca preot în clandestinitate, în diferite sate din Tara Oașului și din Tara Maramureșului. Oașului, ascuns în casele unor cetățeni care împărțeau aceeași încredință cu noi. Practic, n-am slujit în biserică. Am slujit în biserică pentru prima dată de abia după revoluție. Primii 18 ani de preoție l-am trăit numai în catacombă, în

CINE ERAU „SEMINARIȘTI“?

cașa mea și în casele altora. Căna mea era biserică în care preoții și persoane în care aveam încredere, veneau sistematic, în fiecare duminică, la ora 10. Făceam liturghie, acordam asistență spirituală — mai mult, la persoane cunoscute și acolo unde eram invitat să spondez un bolnav, să-l acord asistență spirituală. Făceam liturghii în sate din Tara Oașului noaptea, liturghii care începeau pe la ora 10-11 și se terminau la ora 4-5 dimineața. Într-o noapte slujeam aici, în altă noapte slujeam într-un sat din județul Maramureșului. În februarie acesta biserică greco-catolică și-a trăit viața de clandestinitate. Parohiile noastre trăiau în catacombă. Facultate de teologie am avut, pentru că eram în legătură cu diferiți profesori, care ne sprijineau în procesul de însușire a cunoștințelor teologice și de practică teologică. Revoluția ne-a surprins în stadiul în care aveam și noi, aici, în diocesa Maramureșului, în jur de 100 de preoți. În 1948, cînd ne-a fost suprimată

doșii și noi — am revenit de profilat de pe urma unor dispute teologice și istorice. (...) La 1 decembrie 1948 Biserica română unită și cu Partidul Național Țărănesc s-au prezentat la Alba Iulia și au hotărît unirea pentru totdeauna cu România Mare. Atunci Ardealul s-a prezentat cu un capital moral, social și religios, putînd să-și la locul în România unită. Constituția din 1923 a fost o constituție cu adevărat democratică. A existat un anume parlament. Era Iorga, care cunoștea istoria României, erau și alți istorici de valoare care nu au putut să conteste realitățile din viața dramatică a Transilvaniei. Pe cînd astăzi, este cu totul altă situație. Între Iorga și Birădeanu se pare că e o decembrie foarte mare. Astfel încît, parlamentul de azi nu acordă atenție problemelor noastre. Mai mult, conflictul dintre noi și ortodocși poate fi un nou tip de divergențe întreținut de noul regim.

Să vă explic, de pildă, ce a fost la Prefectura din Baia Mare în toamnă. Dat fiind faptul că în 1948 99% din populația de origine română de aici,

(Continuarea grupajului în pag. 16)

ORICE JUSTIFICARE MORALĂ A EXILULUI POLITIC ROMÂNESC A ÎNCETAT SĂ MAI EXISTE

● Fragment dintr-o discuție cu poetul MIHAI URSACHI, director al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași ●

Ne băteam poeziile în cuie

● În decembrie 1989 vă aduceți aminte ce făceați?

● Oooo, da! Pe atunci, locuim pe coasta Pacificului, la cîteva mîle de granița sudică a Statelor Unite, în sudul Californiei, într-un orașel numit Lajolla. Este cel mai frumos loc de pe coasta Pacificului.

● Ce făceați acolo?

● Lajolla are un campus mic, o universitate destul de selectă, așa spune eu, dacă m-aș ține după taxele de înscriere. University of California în Lajolla. Eram acolo pe post de lector, cu trei aferturi de normă. Cîștigam aproape trei mîi de dolari pe lună, lucrînd cîrca șase ore pe săptămînă, predînd ceva ce se numește *Philosophy of the Creative Process*. Filosofia procesului creator. În același timp, eram solicitat să fac un workshop de literatură. O mulțime de tineri și tinere petreceau mai multe ore pe săptămînă în compania mea, discutînd literatură, după un program pe care îl făceam și îl sustineam eu.

● Cîi ați stat în America?

● Nouă ani.

● În toți acești ani, cîi credeți că ați existat ca poet?

● Domnul meu, eu am ajuns în Occident la vîrsta de patruzeci de ani, cînd nu le mai poți aștepta la mari miracole pe plan poetic, iar eu sînt dintre aceia zgîrciți cu propriile-mi producții. Chiar și poeziile pe care le-am publicat în cei zece ani de carieră literară românească nu au fost scrise în două zile și publicate într-o țară. Așa încît nici în exil n-am fost grozav de prolific. Nici n-am ținut.

● Iertaj-mă, dar vă întrebam altceva.

● Da... N-am cronometrat cît am existat ca poet. Trebuie să vă spun că am avut momente de sublimă inspirație aflîndu-mă în exil, deși e greu de supra-viețuit acolo cînd ai patruzeci de ani, nu cunoști limba țării, trebuie să-ți găsești o slujbă... Așa că nu prea ai timp să reflectezi la spiritul absolut. Dar eu sînt norocos. Există un număr redus de poezii pe care le-am scris acolo, la care tin foarte mult.

● Le-ați publicat undeva?

● Am continuat să public, din prima zi a exilului, în revistele lui Virgil Ierunca, în *Lîmite*, în revista *Ethos*. Revista *Ethos*, cea mai importantă publicație a exilului literar românesc, și-a început apariția în primăvara morții lui Mircea Eliade, cu un număr dedicat memoriei acestuia. Acest ultim număr, un număr istoric, se deschide cu un ciclu de poeme semnate de mine, datele 1971-1980.

● Ați publicat cumva și în limbi străine?

● Am publicat un număr de poezii scrise de mine în engleză, în America, în diferite publicații mai mult sau mai puțin obscure... Altele au fost traduse... Apoi, în multe turnee de conferințe, ținute în diferite centre universitare din America, pe teme de filosofie a artei și filosofie a ființei, inseram unele din prozele mele, traduse în engleză.

● Lumea spune că Statele Unite nu ar fi țara cea mai potrivită pentru existența poezilor. Este adevărat?

● Da. Este adevărat.

● De ce?

● America este o țară întemeiată pe ideea succesului material.

● Da, dar ei au poezii mari și...

● Puteți să-mi citați unul de acum?

● Să vă spun drept, nu pot.

● Am umblat prin diverse cercuri poetice, am întîlnit poezii destul de bune, unele foarte inspirate... Trebuie să vă spun, însă, că America este o lume total diferită nu numai de România, ci și față de Europa. Înșiși ideea de poezie este alta. În California am stat în cercul unor literați, dintre care majoritatea erau poezii. Ne întîlneam în cabana de la munte a poetului Donald Eulert (bun prieten cu mine, traducătorul meu în engleză) cu o mulțime de poezii, mai tineri sau mai în vîrstă. Ne citeam unii altora poeziile noastre, sub eucaliptii imenși, pe malul unui pîrîu aurifer... Rareori ne dădea prin gînd să publicăm acele versuri. Le băteam în cuie pe eucalipt, sau pe pereții rîncăului, sau ni le trimiteam prin poștă... Chiar și aici, în Iași, am primit o poezie, dacă vreți v-o citească mine...

● Cum, asta face poezii în America? Nu-i citește nimeni acolo?

● Nu prea. Cîteam noi, din cînd în cînd... Există și o revistă a lor, *American Poetry Review*. Am fost invitat să public și eu acolo, însă n-am simțit nici un imbold.

● Nu știu dacă vă simțeați prea bine.

● Eu chiar nu doream să public mult. Dar, ca să vă răspund la întrebare... În America, e greu pentru un poet să aibă mai mult decît un ecou local... Abia la consacrare, la bătrînețe. Sau după ce mori.

„Vrei să ies la pensie în lei românești?”

● Vă amintii ultima săptămînă petrecută în America?

● Oooo, eram sub o tensiune sufletească enormă! Incepusem să aflu, de la prietenii mei din New York (în special de la Liviu Cîmpăneanu), că a început revoluția la Timișoara și că are toate șansele de a se întînde în toată România. Devenise clar, și nu numai pentru mine, că situația din țară se va schimba și că, în sfîrșit, se poate face ceva pentru România. Eram pe coasta de vest, în extremul sud-vest, Europa liberă nu se poate auzi acolo, dar eu eram în comunicare telefonică cu ei ca și cu Lumea liberă românească de la New York. Pe prima pagină a numărului lor din 22 decembrie 1989, a apărut o fotografie mare a unor tineri revoluționari din București sau din Timișoara, nu mai tîm minte... Alături era o poezie de-a mea, *Vecernie*... Într-un număr imediat următor se publica poezia mea *O forță nouă*. În ziua de 23 decembrie 1989, am vorbit la Europa liberă, arătînd că, din punctul meu de vedere, orice justificare morală a exilului românesc înceta să mai existe.

Eu luasem deja decizia. Trăiam fiecare zi într-o tensiune sufletească puternică. Trebuia, totuși, să mă întorc în țară, într-o lume care îmi devenise oarecum necunoscută. Putini mă mai cunoșteau, mă întrebam unde am să locuiesc... Au fost mici detalii care au contribuit la întărirea aplicării deciziei mele. Detalii administrative...

● Cînd ați ajuns în Iași?

● În martie. Am venit însoțit de cei doi miniștri adjuncți de la Ministerul Culturii, pentru ca, a doua zi dimineața, să fiu instalat la direcția Teatrului Național.

● Spuneați, deci, că a încetat să existe orice justificare morală pentru exilul românesc.

● A încetat. Sigur, există alte justificări. De pildă, îmi aduc aminte că, de la unii cărora le-am oprit să mergem împreună în țară, am primit replici cum sînt cele care urmează: „Aș merge, sînt cu toată inima acolo, dar sînt bătrîn și bolnav”. „Am casă aici, mi-am cumpărat pînă și loc la cîmîtir. Trebuie să las la pensie poezii opt luni. Ce vreți dumneavoastră acum? Să las la pensie în lei românești de la un știu ce universitate din țară?”. „Mai am puțin de trăit. Ferice de dumneavoastră, că ești încă tînr și poți să te întorci!”.

● Nici acum nu există justificări morale pentru exilul românesc?

● Nu.

● Da, dar ieri mi-ați arătat un document din care ar rezulta că viața dumneavoastră aici, în Iași, nu este grozav de usoră?

● Chiar deloc. Primesc vreo douăzeci de amenințări pe zi. Foarte specifice. Înjunghierea mea și incendierea Teatrului Național.

● Dumneavoastră înțelegeți de ce apar asemenea amenințări?

● Nu. Și nici n-am timp să înțeleg.

Dincolo nimeni nu te așteaptă cu flori

● Îmi dați voie să joc rolul unui naționalist fervent și obșur?

● Sînteti invitatul meu.

● Mihai Ursachi, de ce-ați plecat atunci în România?

● Stateți sigur că scriitorii români aveau loc în țara lor?

● Bine, dar ce te face să susții că locul lor nu era în țară?

● Pentru că nimic nu mai oferea o șansă de supraviețuire decît pe termen scurt pentru un scriitor. Eu întrevădeam, în cazul în care rămîneam col puțin un an, o degradare morală. Majoritatea orî au murit ori s-au degradat moral... Chiar aceștia din urmă nu trebuie văzuți neapărat ca niște ticăloși... Au fost căderi în alcoolism, în concedii nemotivate, surprinzătoare... Era o atmosferă de mareșm, fără nici o rază de lumină, fără nici o

speranță de supraviețuire, nici măcar fizică... Ca să nu mai vorbesc de cea intelectuală...

● Dumneata, Mihai Ursachi, vrei să spui că toți scriitorii care au rămas în țară s-au degradat moral?

● Nici pomeneală.

● Bine, și atunci nu te contrazic?

● Unele naturi mai puternice... De exemplu, Putini dintre cei buni... Unele naturi mai puternice, cum ar fi, de exemplu, Ana Blandiana, cu toate că e femeie și scrie o poezie de mare delicatețe... În ce mă privește, m-am temut pur și simplu de sinucidere lentă, cum a fost cazul lui Mazilescu, al lui Preda, sau al lui Nichita Stănescu... M-am mai temut de nebunie, de pesturi necugetate... Îmi aduc aminte că pe Mazilescu îl apuca deodată să strige pe stradă împotriva comunismului... Pe de altă parte, în Iași, fusesem de mai multe ori amenințat cu un accident de automobil, eu neconducînd mașina dar mergînd pe bicicletă... Pe colegul meu de puscărie, Doru Ionescu, mergînd pe bicicletă, l-a călcat o betonieră...

● De ce ai plecat, Mihai Ursachi, cînd aici era nevoie de dumneata, ca să protestezi în mod deschis împotriva odioasei dictaturi ceaușiste?

● Împreună cu Ana Blandiana, Marin Preda, Nicolae Manolescu, Dan Hăulică, Mircea Dinescu, Ileana Mălăncioiu, am rezistat alina cît am putut. Am fost printre ei alina cît mi-a stat în putință.

● Și de ce n-ai protestat în mod deschis între 1971 și 1981?

● Singura posibilitate de a protesta deschis ar fi fost, de pildă, semnarea Apelului lui Goma. Altă acțiune cu caracter deschis din partea scriitorimii nu a fost inițiată. La un moment dat, cred că în '79 sau în '80, Dinescu și eu mine am inițiat un alt apel, cu care ne-am dus la alii scriitori, dintre cei mai importanți. Nimeni nu a vrut să semneze apelul.

● Plecarea dumneata, Mihai Ursachi, nu a fost determinată de dorința unui trai mai bun?

● Nu cred... Nu am dus niciodată mare preț pe împrejurările fizice ale existenței.

● Nici de dorința unei existențe mai comode?

● Nu. Nu poate fi vorba de comoditate a existenței, pentru că un exilat nu este așteptat cu flori acolo unde se duce. Pentru un poet, exilul nu este cîștig de puțin un paradis. În momentul în care am plecat, cîrțile mele au fost interzise, numele meu a fost interzis. Apoi, am considerat plecarea mea o formă de protest, lucru pe care, de altfel, l-am spus și în prima mea intervenție publică din exil, cînd le-am luat apărarea lui Paul Goma și Virgil Tănase, atunci cînd era vorba că Goma urma să fie asasinat și cînd se spunea că Virgil Tănase a fost rănit. Am vorbit la Europa liberă și despre situația intelectualilor din țară, spunînd lucrurile pe nume!

● Totuși, dumneata, Mihai Ursachi, erzi că literatura română a încetat să mai existe între 1971 și 1989?

● Aceasta este un miracol. Existența, supraviețuirea culturii române sînt un miracol care se datorează energiei vitale a poporului nostru. Cel care au rezistat și au putut scrie și literatură în acest timp nu pot fi considerați decît eroi. În ce privește valoarea cîrților, eu nu sînt chemat să mă exprim... Existența lor aici a garantat într-un fel, atît cît se mai putea, existența națională. A fost garantul ființei naționale. În ce mă privește, nu pot să spun decît că mă simt rusinat că n-am fost aici, cu ei, însă mă tem că n-aș fi făcut față.

„O să fugiți cu toții din România?”

● Dumneavoastră ați plecat de aici fiind un poet cunoscut. Numele dumnea-

● Domnule comandant,

Vă aducem la cunoștință că, în ultima perioadă, se primesc la instituția noastră numeroase telefoane de amenințare. Acestea se referă la incendierea clădirii Teatrului Național și la asasinarea directorului instituției.

Precizăm că edificiul Teatrului Național este monument istoric și că deține valori unice ale patrimoniului național.

În consecință, vă rugăm să luați măsurile cuvenite de urmărire a celor vinovați cu incendierea și asasinatul, delict care cad sub incidența legii penale.

Cu deosebit respect,

Director,
Mihai Ursachi

(Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași, către Comandantul Poliției Municipiului Iași, nr. 2594/18.12.1990)

voastră, atunci cînd ați plecat, era considerat a fi unul important. Nu am înțeles suficient de bine care au fost motivele plecării.

● As vrea să vă amintesc de așa-zisele Teze din iunie 1971, pe care Nicolae Ceaușescu le-a dat după falimoasa călătorie în China și care au dus la sfîrșitul începutului de primăvară din cultura românească, început care se poate plasa pe la mijlocul anilor '60. Acest lucru nu a fost înțeles numai de mine, ci de toți scriitorii români. Atunci a plecat Ilie Constantin și nu s-a mai întors, atunci și Nicolae Breban era să rămînă la Paris în urma unor declarații împotriva regimului Ceaușescu.

● Mi se pare că dumneavoastră ați plecat în 1980.

● În ce mă privește, nu puteam să plec decît făcînd o nouă tentativă frauduloasă de trecere a frontierei. Nu am avut posibilitatea, ca Ilie Constantin sau ca Nicolae Breban, să mă duc la Paris și să nu mă mai întorc. Apoi, după momentul Paul Goma, din cauza confuziei pe care, cu destul succes, brigăzile de dezinformare ale Securității au reușit să o semene în rîndul intelectualilor, nu am fost nici destul de curajos și nici destul de nerăbdător pentru a vedea esența protestului lui Goma.

● Dar ce ați înțeles?

● Au fost... atunci... două opinii... Pe urmă, Paul Goma era inaccessibil. Nu puteai ajunge la el și nici el nu putea veni să vorbească cu tine. Dar Virgil Tănase, care ne era prieten comun, s-a întîlnit cu mine și mi-a explicat cum stau lucrurile, fără să mă facă, totuși, să înțeleg clar că este vorba de o mișcare mai vastă, cu niste scopuri mai îndepărtate decît obținerea unor pasapoarte pentru cei care vor să plece din țară, sau niste foarte modeste drepturi sindicale pentru unii muncitori. Discuția dintre mine și Tănase nu a dus la o împerețire a scopurilor mai în-

CONSILIUL EUROPEI LA BUCUREȘTI

TIMPURI NOI

O delegație a Consiliului Europei, compusă din d-na Catherine Lamière, secretar general și dl. Fernandez Ordoñez, ministrul spaniol al Afacerilor Externe...

rea timpului sau și-au pierdut importanța. Acte de justiție retroactivă Consiliul Europei nu va face. O putere care nu se elatină după un an și ceva de violență contestare este o putere stabilă și se cuvine să fie tratată ca atare...

Ne-am plins afița amar de vreme că „nu s-a schimbat nimic”, dar lată că schimbarea a venit fără s-o fi așteptat în amploarea ei. În realitate noi așteptăm o schimbare spectaculoasă...

ALINA MUNGIU

P.S. Judecând după buna franceză a ziariştilor români (nu a fost nevoie de translator), locul european este mai mult decât meritat. Dacă o jurnalistă de la „Curierul Național” n-ar fi solicitat autografe pe un exemplar din propriul ziar...

Fotografie de EMANUEL PĂRVU

depărtate ale disidenței lor. Pe de altă parte, în cercurile scriitorilor, mai ales în București, se răsună opinia că Goma și Tănase nu vor doborâ pasapoarte...

Ati crezut această versiune? Eram în dubiu. Cunoșcându-l mai bine pe Virgil Tănase, nu puteam să-l pun în îndoielă buna credință. Îi stiam un anticomunist convins și îi stiam un intelectual subțire, provenit dintr-o familie care suferise mult din cauza comunismului...

Am să vă spun pentru mine că nu era momental. Era și imediat după cutremur. Cu toții am zis: „Haideți să mai vedem. Să trecă povestea cu cutremurul. Să vedem ce se mai întâmplă în Polonia. Să vedem ce mai fac muncitorii.”

Despre Goma aveam cunoștințe foarte vechi. Trebuie să vă spun că brigăzile de dozinformare ale Securității lucrau la capacitate maximă între timp. În fapt, începuseră și o campanie împotriva mea, pentru că se bănuia că voi semna Apelul lui Goma. Au venit mai mulți scriitori, unii dintre ei de bună credință, să mă avertizeze să nu fac greșala, pentru că Goma este interesat, că nu este patriot...

No mi-ai spus ce credeai atunci. Ajunsesem la bătrânețe, în acel moment. Apelul lui Goma ar fi fost neproductiv pentru noi pentru majoritate. Era bătrânețe mea atunci. Nu am răspuns chemării venite de la Virgil Tănase de a mă duce să semnez Apelul lui Goma. Lucru pe care îl regret foarte mult.

Cum ați plecat din țară? În '61, de la situația mea începuse să fie gravă. Ușile se închideau una după alta. Nu se mai putea face nimic. Toți se închideau prin case sau se alcoolizau. Preda murise. Era o atmosferă de maramă spirituală și intelectuală, care devenise insuportabilă. Ultimele alegori ale Uniunii Scriitorilor au exacerbat această silă de noi lasine și de guvernul țării. După cum știți, fusese ales George Măgulescu ca președinte al Uniunii Scriitorilor...

In 1981, în mod cu totul mistic, ca un fel de deus ex machina, am primit o invitație din partea Departamentului de Stat al Statelor Unite să fac o călătorie de studii. Posibilitatea Securității sau a lui D.R. Popescu de a-mi refuza această călătorie era destul de mică, dar fiind canalul pe care venise invitația. Dar mulți dintre ei au fost bucuși când au aflat că n-am de gând să mă mai întorc.

Cultura lașului a fost distrusă de comuniști

Să presupunem prin absurd că, peste cîțiva ani, nu vor mai exista aceste emoții foarte mari din viața politică românească. Să mai presupunem că vom intra într-o perioadă de bunăstare și echilibru. Cineva îmi spune că ar exista pericolul

ca lașul să se „provincializeze”, să cadă într-o somnolență definitivă. Somnolența mediocrității. Dumneavoastră ce spuneti, va exista acest pericol?

Domnul meu, noi abia putem prevedea ce se va întâmpla mâine, sau peste o oră! Cu atât mai puțin ce se va întâmpla peste doi sau trei ani! Între cele două războaie mondiale, lașii nu erau decât decit țigul somnolenț de care vorbim. Au trăit aici mari somnolenți, au apărut aici reviste importante. Sădeveau și cu celălalt eleaseră deja, dar au fost aici oameni ca Mihai Codreanu, George Topîrcăanu...

Știți sigur că Mihai Codreanu și George Topîrcăanu sînt personalități de prim rang ale culturii române?

Era o activitate studentescă și politică foarte puternică. Nu era un oras cu totul adormit și provincial cum încearcă unii să-l caracterizeze. Adevărata provincializare a orasului lași a început odată cu instalarea guvernului comunist. Comunistii au distrus spiritul activ al studenției și al artiștilor, eforturile lor concentrate s-au îndreptat în special spre distrugerea culturii locale, a culturii țesute, care este o parte importantă și etnografică de puțin provincială a culturii românești.

Mi se pare cam general ce spuneti.

Una dintre laturile procesului comunismului va constitui-o acuza de crimă împotriva culturii naționale. Aici, la lași, primul lor efort a fost să distrugă viața universitară. Au umplut puscările cu studenții și cu profesorii Universității, exterminându-i, înlocuindu-i cu diferiți așezămîi, făcînd peste noapte profesori, decani și conferențieri. Eu am fost unul dintre studenții închiși după cum bine știți. Pe profesorul Simensky în '37, cînd am ieșit eu din puscărie, l-am găsit mai mult mort decît viu. Petre Botezatu abia venise de la Canal. Pavelcu nu avea voie să vorbească. Cadrele didactice ținare erau selectate pe criteriile binecunoscute.

Alt scop, paralel, a fost desființarea vieții artistice a lașului. Desființarea revistelor, a publicațiilor noastre tradiționale și desființarea, ca entitate culturală a Teatrului Național din Iași. În 1962, printr-un decret al guvernului comunist, s-a desființat cel mai vechi Conservator de arte dramatice din România, Conservatorul de arte dramatice din Iași. El a fost reînființat prin eforturile noastre, cu concursul Ministerului Culturii și al Ministerului Învățămîntului, abia în septembrie 1990.

Dacă aveți curiozitatea, uitați-vă printr-o colecție a Iașului literar cu să vedeți cu ce au înlocuit ei cultura ieșeană!

Ce ar trebui să se întimplă ca să vă întoarceti definitiv în România?

Chiar am fost întrebat recent, la ambasada americană, dacă nu doresc să predau încă un curs, un semestru măcar, să mă întorc la facultatea de unde am venit. Sint, de altfel, în legătură permanentă cu decanul meu. Pentru moment, socot că utilitatea mea aici, în Iași, este mai mare decît oriunde în altă parte.

In ce condiții v-ați întoarcet acolo?

As putea să mă duc să predau un semestru sau două, atunci cînd as avea liniștea suficientă necesară. Dacă as vedea că Teatrul Național din Iași merge în relativă ordine, că lucrurile s-au stabilizat pe un făgăș cit de cit firesc.

Nu credeți că ați putea fi forțați să vă întoarceti?

Nu știu, nu cunosc legile. Am auzit că au fost expulzați unii, dar nu văd de ce as putea fi expulzat eu.

Multă lume se teme că vor urma lucrări rele și foarte rele. Dumneavoastră vă temeți de ceva?

Nu nu... Eu sînt optimist. ■

Interviu realizat de RADU EUGENIU STAN

Utilitatea presei

Se spune că presa este a patra Putere în stat. Putere, de la „a putea”. A fi în stare să determine ceva în societate, o dezvăluire la adresa unui personaj „de stat”, în presă, constituind un bop greu de trecut pentru respectiva persoană. În Occident ar urma o demisie, un proces, un scandal etc. La noi, nu se întimplă nimic. Nesimțirea e singura atitudine. De ce? Pentru că în lumea liberă prestigiul moral nu e o abstracțiune, e una cu factorul material. Compromiterea unui funcționar important al unei firme atrage falimentul ei, lumea își pierde încrederea și-și retrage capitalul. Fiecare depinde de fiecare. Proprietatea privată decide! Noi avem o presă după modelul capitalist, într-un stat structurat comunist. Un rugăbit pe un teren de tenis! Iată ce răspunde lumea la cele două întrebări:

1) Presa este utilă, determină emmva aspectele socio-politice?

2) Dar dacă Puterea e insensibilă?

„Utilitatea presei... acum? Să fie citită! Să informeze! Să știe omul cum stă, ca să ia hotărâri în cunoștință de cauză! Nu ca la 20 mai! Si televizorul, aiudoma, este presă!”

„Puterea” nici nu se uită la T.V.!

(Ofițer de grînceeri)

„Ea poate schimba „bunul plac” al oamenilor, dar cum statul nostru nu e „legat” cu nimic de alegătorii lui, nu există o liberă concurență în lumea politică... presa reprezintă o „scumpire” inutilă și nu o liberă-

zare de idei... ni s-a dat o armă de jucărie care doar păcăne, nu trage!

(Un medic de la „Urgență”)

„Da' dom'le, e utilă, nu te mai plictisești prin stații, acasă... puterea e putere... nu presă...”

(Un valman)

„Utilă? Cui? Poate duminică, pentru banii... altfel e un divertisment, un animal ciudat, exotic... pentru noi... Iiescu nu e un nesimțit, mai degra-

bă e mulțumit!...presa e piinea și circul nostru!

(Un muncitor de la „Republica”)

„Să nu mai scrie, că scrie degeaba... e linște, lumea citește... să nu mai scrie, să facă și presa, ziaristii, grevă!... poate că așa li bagă Iiescu în seamă, și occidentalii... care crede că o democrație din cauza presei... că zice ce vrea, asta-i șmecheria!”

(Un distribuitor de ziare)

„Anunțurile dom'le, publicitatea... „Exclusiv”... „Bursa”... utilitate cu caru’...”

„Dar politic? Se teme puterea? „Nu mă interesează...” pentru mine e ca „Scîntela”... pe vremuri... Parlamentul de ce să se teamă, le face cineva ceva?... le ia boii de la bicicletă!”

(Un vizitator de „Joz în plie”)

„Nomenclatura... securitatea... așa-zisul... Artașul... democrație... Europa... economie de piață... proteste... comuniste... etc.” m-am săturat

Cum e mai bine, să se ofere numai informații, sau să se emită opinii și comentarii asupra lor? Oamenii trebuie educați, arătîndu-li-se cum trebuie judecat un eveniment, sau se formează stînguri, cîntărind pe propria răspundere informațiile nude? Dar putem face altceva decît ceea ce facem? ■

PETRU IONESCU

„VATRA ROMÂNEASCĂ”

VICTOR IANCU

Sînt convins că a sosit momentul să discutăm deschis și pe îndelete despre această organizație. Ea, împreună cu partidul ce-o reprezintă în Parlament, ocupă, de-acum, un loc central în viața politică românească. Practic, nimic important nu se întreprinde fără ca în preslabul să se obțină girul „Vetrei Românești” (V.R.) sau al Partidului de Uniune Națională a Românilor (P.U.N.R.).

● O ființă de basm cu mai multe capete și mai multe suflute

Deci, ce este „Vatra Românească”? Nu voi ezita să recunosc de la început că mi-e foarte greu să răspund la această întrebare. Căci V.R. este nu altă organizație (culturală sau de altă natură), ci un fenomen politic, social, cultural, psihologic extrem de complex. Este în același timp o ființă de basm cu mai multe capete și cu mai multe suflute, care, deși în general acționează solidar, nu arareori încearcă să se suprimе unul pe celălalt.

Dar poate că, înainte de a formula judecări de valoare, ar fi mai bine să vă relatez experiența mea personală în domeniu. Pe la mijlocul lunii ianuarie 1990, un important personaj al politicii locale, pe care-l cunoașteam și-l stimam de multă vreme, s-a anunțat prin telefon că doarește să mă vadă. L-am vădit acasă la mine. A venit și de îndată mi-a înmănat două documente: a) un program-statut al „Vetrei Românești” de curând înființată; b) o scrisoare adresată de către membrii fondatori ai V.R. președintelui Ion Iliescu. Mi-a transmis totodată invitația de a patronea înființarea filialei „Vatra Românească” în județul Maramureș. Am înțeles că se pornea de la prestigiul meu ca scriitor și cercetător, de-o viață, al istoriei limbii române. Se lua, probabil, în considerare și faptul că în primele săptămâni de după revoluție făcusem parte din Consiliul Județean al F.S.N. și conduceam noul cotidian local, „Graiul Maramureșului”.

Propunererea m-a măguit și m-a neliniștit în același timp. De ce m-am simțit măguit, înțelege oricine. Neliniștea însă (sau poate e mai bine s-o numesc aprehensiune) provenea de la contextul în care mi se făcuse propunererea. „De ce politica”? Repet, interlocutorul meu era o persoană demnă de toată stima. Și mai existau în instituția sa elivi bărbaiți pe care-i pretuiam. De aici însă și până la patronarea de către politică a unei organizații culturale, distanța mi s-a părut uriașă. Și, pentru mine, de ne străbătut.

● Obiective culturale sau politice?

În sfârșit! Am început să examinez cele două documente. Intil, statutul-program, „Vatra Românească” se definea drept o organizație culturală apolitică ce-și propune refacerea (sau reconstrucția) satului românesc distrus de către vechiul regim prin colectivizarea forțată și prin așa-zisa sistematizarea localităților. Se avea în vedere reinnoirea tradițiilor și obiceiurilor strămoșești, a moralei creștine, a bunului simț țărănesc. În continuare, „Vatra Românească” se declara continuatoarea Școlii Ardelene și a Astei, militând pentru apărarea integrității teritoriale a statului român și pentru dovedirea continuității noastre neîntrerupte pe aceste meleaguri. Sîmur existau și alte prevederi în programul-statut, dar esența o constituiau punctele enumerate mai sus.

După lectura primului document, starea mea sufletească era greu de definit. Poate un singur cuvînt ar fi putut s-o caracterizeze adecvat: oculta. Intelegerii și dumneavoastră că un intelectual ardelean, născut în Munții Apuseni, pe care-l cheamă și Iancu și care o viață întrează s-a ocupat de studiul limbii române și îndeosebi de istoria acesteia, un asemenea intelectual nu poate rămîne insensibil la suzul sintagmei și cuvintelor „Școala Ardeleană”, „Astra” „continuitate neîntreruptă”, „reînvierea valorilor morale ale satului românesc”. Pe de altă parte, cînd citești că o organizație ce-și zice culturală se va ocupa de apărarea integrității teritoriale a statului, nu poți evita o anume nedumerire. Nedumerire care, repede, se transformă în derută. Mai ales dacă obiectivul esențialmente politic devine central într-un alt document, aparținînd aceleiași organizații. Mă refer de data aceasta la scrisoarea adresată președintelui Consiliului F.S.N. Lăs la o parte tonul belicos al scrisorii pentru a remarca faptul că în respectiva scrisoare se puneau în discuție exclusiv probleme politice, chiar dacă unele dintre ele erau drapate în veșmînte ce se volau culturale.

În fața acestei situații, n-am avut altă alegere decît să-mi declin disponibilitatea și să indic cîteva nume de persoane onorabile care ar putea să preia respectiva inițiativă. După cîteva zile, una din aceste persoane a și devenit președinte la Filiala Județeană a V.R.

● Continuitate cu „Cîntarea României”

Ce a realizat în răstimpul scurs de la fondare și pînă în prezent „Vatra Românească” se află sub ochii tuturor. Ceea ce ar vrea să remarc încă de la început este faptul că tocmai obiectivele culturale, atât de generoase de altfel, au fost total sau aproape total neglijate. Și cite sezători, tip Astra, nu s-ar fi putut organiza! Cîte expediții etnografico-folclorice pentru depistarea comorilor spiritualității populare încă necunoscute, cîte „reuniuni” corale, ca pe vremea lui Vidu și Brediceanu! Desigur, „Vatra Românească” a organizat spectacole cu cîntăreți de renume ca Veta Biris, Nicolae Furdul, ce-și zice și Iancu, Florica Bradu, Maria Butaciu și mulți alții. A organizat și comemorări, ca și cea de la Tebeș, precum cele de la Ip și Trăseșna. Ne întrebăm dacă aceste spectacole și aceste comemorări se deosebesc cu ceva de „acțiunile” de același fel organizate în ultimii 10-12 ani în cadrul „generos” al „Cîntării României”. E adevărat, lipsesc textele despre Eroul Națiunii și despre Mama aceleiași națiuni. Mi se pare prea puțin, alia vreme cit alte texte, confecționate în „epoca de aur”, spre ilustrarea viziunii „originale” a genului din Școarcești, se păstrează ferm în repertoriul formațiilor și, solștilor ce colindă țara de la un capăt la altul. Se aște cu cită fervoare și cu cită satisfacție „adapta” Eroul Națiunii, devenit peste noapte și poet, textele cele mai dragi neamului nostru, dragi tocmai pentru că aveau acel continut. „Liberi să trăim în țară” devine sub pana bardului din Școarcești (ajutat și de alții) „Să trăim stăpîni în țară”. De ce această modificare? Sigur, orice tiran urăște libertatea. Dar nu numai atît. Ceaușescu a visat toată viața să fie stăpîn. Adică să-i stăpînească pe alții. Cîci stăpîn fără slugă nu există. Antonimul se condiționează reciproc: bine/rau, cald/rece (sau cald/frig), a urea/a coleri. Deci stăpîn/slugă. Dacă această semnificație lui stăpîn, de ce se păstrează în spectacolele „Vetrei Românești” și ale Televiziunii Române varianta „adapta” a referinței unui românesc ut „îndrăgit cîntec patriotic”: „Noi sîntem români, noi sîntem români! / Noi sîntem pe vecl alți stăpîni în țară”? De ce nu se revine la varianta originală, la aceea care a împos cîntecul în consiliu neamului nostru: „Noi sîntem români, noi sîntem români! / Noi sîntem urmașii de-al lui Trăian!”? Continuăm să-l considerăm, și după revoluție, pe romani drept coteritori, în loc să ne mîndrim că sîntem descendenții lor, singurii în această parte a Europei? Sau ne oclăre foarte mult natura de stăpîni, într-o Europă care înalinea înexorabil zora o „casă comună” a libertății? De fapt pe cine vrem noi să stăpînim și de ce? Nu ne satisfac statutul de oameni liberi și de popor liber?

● Uzurparea instituțiilor statului de drept

Să discutăm și alte laturi ale programului și ale acțiunii practice a „Vetrei Românești”. Mă întreb și vă întreb ce sens are să-ți prevezi tu, organizație culturală, cu caracter de masă, în program, promovarea studiilor despre continuitate? Dispui de o fundație care să finanțeze asemenea cercetări? Sau te gîndești din nou la „Cîntarea României”? Pînă mai ieri pînă și organizațiile de pionieri cercetau și făceau descoperiri valoroase în domeniu. Tin mîntre o piesă, transmisă la televizor chiar în 1989, în care niște pionieri fac descoperiri senzaționale în domeniul arheologiei și al toponimiei: niște vase dacice și toponimul Lăstava, care de bună seamă conchid el este vechea denumire dacă a Lăstava. Aceasta este oare știința pe care vrem s-o promovăm în viitor? Mi se pare cel puțin ciudat că o uniune culturală cu caracter de masă să-și propună obiective care aparțin de drept Academiei, universităților, Institutelor de cercetări, care de altfel sînt singurele ce pot duce la canăt asemenea investigații. Cercetarea etnogenezei românilor și a continuității lor pe întreg teritoriul ce le-a aparținut în antichitate este o serioasă problemă de știință care poate fi rezolvată numai în cadrul acestora de către oameni anume pregătiti în domeniul istoriei, al istoriei limbii, al toponimiei și onomasticii, al filologiei etc. Am-

torismul nu are ce căuta aici. El este profund dăunător și poate compromite (cum a și compromis în epoca ceaușistă) o lămă atît de delicată. Să nu mai vorbim de faptul că unele formulări din statutul-program al V.R. sînt de-a dreptul ofensatoare la adresa Academiei, universităților, uniunilor de creație. Cum adică? Aceste instituții nu sînt românești? Ele nu-și propun să lucreze și nu lucrează efectiv întru promovarea științei și culturii românești? Trebuie să vină altcineva să le împlinescă menirea? Și poate cineva să facă știință în locul specialiștilor din universități, Academii, societăți științifice, institute de cercetare? Poate cineva să facă literatură în locul scriitorilor, muzică în locul muzicienilor, artă în locul pictorilor și sculptorilor? Pînă la 23 decembrie 1989 se putea răspunde (oficializat și și răspuns, din păcate): da. Astăzi însă... Sigur, cel care au făcut-o ieri pot s-o facă și azi. Dar noi nu sîntem obligați să-l ascultăm.

Si cu aceasta am ajuns la partea cea mai delicată a activității „Vetrei Românești”. Desi s-a declarat și se mai declară încă „uniune culturală”, organizație apolitică, principala sa preocupare se situează pe terenul politicului.

● Un atac la adresa democrației

1. În martie 1990, „Vatra Românească” a purtat, la Tirgu Mures, tratative, în numele naționalității române, cu U.D.M.R., pentru apănarea conștientă etnică dintre români și maghiari. Acest act a avut un caracter net politic. În plus, el a avut și un caracter abuziv. Cine a dat mandat „Vetrei Românești” să poarte tratative în numele întregului popor român sau măcar în numele românilor din Transilvania? De cînd poporul român a încetat să fie reprezentat în toate instanțele de către Președinte, Guvern, Parlament? Ea, personal, nu pot admite să vorbesc în numele meu decît Președintele, Guvernul, Parlamentul și conducerea partidului din care fac parte. De fapt, aceasta este o regulă elementară a democrației. Cînd un partid (sau o organizație culturală) se substituie tuturor celorlalte partide, precum și organelor statului, atunci țara respectivă nu se mai poate pretinde democratică. Ea a ajuns la partidul unic nu în interesul că acest partid e de esență fascistă sau comunistă, sau un hibrid între cele două.

Să nu uităm un lucru important. Astăzi, V.R. (P.U.N.R.) se prezintă ca „aliatul de nădejde” al F.S.N. Vocația sa nu este însă alianța de durată, ci numai alianța temporară. Există chiar o teorie a „aliatului vremelnic”, cu care copunștii s-au mîndrit și se mîndresc. Vocația lor a fost și rămîne apărarea întregii puteri, înlăturarea tuturor rivalilor, cu un cuvînt — totalitarismul. E bine ca F.S.N. să nu uite acest adevăr trist și elementar. Mai ales că încă de pe acum, prin brațul majorității parlamentare a F.S.N. se exprimă, de prea multe ori, voința minorității P.U.N.R.

2. Ori de cîte ori, la nivel central sau local, U.D.M.R. sau alte instanțe ale minorității maghiare inițiază convorbiri cu autoritățile de stat, „Vatra Românească” e prezentă, pentru a cenzura, pentru a admonesta, pentru a aviza. Bineînțeles, în numele etniei majoritare. Si, de cele mai multe ori, cererile legitime ale minorității nu sînt satisfăcute sau sînt satisfăcute parțial. Înăstă: nu Guvernul, nu Parlamentul, nu prefectura îl reprezintă pe români, ci V.R. sau P.U.N.R. Pînă cînd, iubii mei conaționali? Pînă cînd ne vom lăsa în seama unei organizații ce singură și-a arogat dreptul de a ne reprezenta în cele mai importante instanțe ale guvernării? Sim ce s-a întîmplat cu noi în cel 42-43 de ani de unică reprezentare, cînd partidul ce-și arogase acest drept se autointitula „centrul vital al întregii națiuni”, „conștiința și sufletul întregului neam”, „focarul de inteligență de la care emană...”, „forța politică conducătoare a întregii societăți” etc.

● Menținerea rănilor deschise

3. Marile spectacole, sărbătoriri și comemorări pe care le inițiază și patronează „Vatra Românească” nu urmăresc restabilirea adevărului cu privire la evenimentele esențiale din istoria neamului nostru, adevăr ce a fost aceluși sau falsificat în ultimele patru decenii și jumătate și nicălinarea durerilor ce și astăzi ne mai anasă. Comemorările și spectacolele la care ne referim au alte mobiluri și ele sînt de acumulare unui capital politic, de întretinerea unei atmosfere de

încordare în societate, de amplificarea urii și violenței, atît de puile în manevrele politice turburi. Dacă nu acesta ar fi adevărul, ne întrebăm de ce V.R. și P.U.N.R. au inițiat comemorarea în Parlament, la Radio, TV, în presă etc. a Dictatului de la Viena, lăsînd în umbră cealaltă cîmpire a teritoriului național, petrecută tot în 1940, cu numai două luni înainte? La 23 iunie 1940 noi am pierdut un teritoriu de două ori mai mare decît acela al Ardealului de Nord, teritoriu pe care trăiau (și trăiesc) aproximativ 3 milioane de români, de două ori mai numeroși decît cei din Ardealul de Nord. Acest teritoriu se află și astăzi în stăpînire a unei puteri străine, pe cînd Ardealul de Nord a revenit la patria mamă în urmă cu 46 de ani. Vă întreb acum: care rană este mai dureroasă pentru noi, aceea care s-a închis în urmă cu 46 de ani, sau rana rămasă deschisă și sîngerîndă pînă în zilele noastre? Întrebarea este, desigur, retorică. Dar nu și pentru inițiatorii comemorării Dictatului de la Viena. Pentru ei există numai cel patru ani de prigoană horthystă, în timpul căreia și-au pierdut viața, ca niște adevărați martiri, între patru sute și cinci sute de români din Ardealul de Nord. Cum de nu au auzit acești inițiatori de genocidul stalinist, în timpul căreia sute de mii de români din Basarabia și Bucovina de Nord au fost deportați în Siberia, în Extremul Orient, la minele de cărbuni de la Vorkuta, dincolo de Cercul Polar? Nici astăzi nu se știe cîți dintre ei au pierit în acele îndepărtate timpuri, oricum nimeni nu avansează cifre sub o sută de mii de suflute. Oare aceștia nu sînt tot români? Așa după cum ar trebui să ne întrebăm dacă n-au fost tot români și cei dispăruți la Canal, la Baia Sprie, la Aiud și Sighetu Marmăției, în alte închisori comuniste și al căror număr se ridică la cîteva sute de mii. N-am auzit de nici o campanie pentru comemorarea lor și nici de vreo corere în sensul fragerii la răspundere a celor vinovați de acest teribil genocid. Așadar, nu soarta românilor, nu suferințele lor reale îl interesează pe organizatorul de spectacole și comemorări, ci altceva: exact ceea ce l-a interesat și pe înaintașul lor, Nicolae Ceaușescu, adică obținerea de capital politic ieftin, pe seama bunel-credințe a românului și a neștrămutatului sale iubiri de țară. Pentru mine e mai mult decît împede: Ardealul de Nord pierdut în 1940 a fost recuperat după patru ani. Amatori de diversururi însă tocmai despre aceasta vorbesc, zîmbic și pe un ton din ce în ce mai alarmant. Cu ce scop? Se află Ardealul în pericol? Vrea cineva să ni-l ia? „Sigur”, răspund diverșioniștii. „Cîțiti șizețele emigratiei maghiare. Cîțiti chiar unele articole din presa ce apare la Budapesta.” O mîna de extremiști, o mîna de nostalgici! Si, în fața lor, 23 de milioane de români. Si Europa întregă, care a hotărît în 1975, la Helsinki, că frontierele stabilite după cel de-al doilea război mondial sînt intangibile. Ii-a mai vorbit de faptul că propaganda aceasta deșănțată ne compromite și peste hotare. Noi nu-l vom putea convinge pe francez ori pe belgian că este firească o campanie de presă împotriva unei țări care între 1940 și 1944 a stăpînit o parte a teritoriului nostru național, dar care, de la încheierea Tratatului de Pace, în 1946, s-a mai revendicat niciodată acest teritoriu, ba din contră, a declarat oficial că nu are nici un fel de pretenții teritoriale față de România. Sigur, noi putem replica prin neîncrederea în declarațiile oficiale. Proceșele de intenție nu au, însă, trecere în Europa de astăzi.

● O falsă instituție

Ar mai fi foarte multe lucruri de spus. De pildă, faptul că majoritatea membrilor „Vetrei Românești” sînt convins de aceasta, deși nu am la îndemîna rezultatele unei anchete sociologice) este și astăzi convinsă că organizația lor este continuatoarea Școlii Ardelene, a Astei și nimic mai mult. Si ce poate fi mai patriotic decît Școala Ardeleană, decît Astra, decît idealurile Revoluției de la 1848? Din nefericire însă, acești bravi conaționali uită că niște idealuri acumpe sufletul nostru pot fi deturnate către scopuri străine de interese fundamentale, imediate și de perspectivă ale poporului român. Aceste interese se cheamă libertate, democrație, redresare economică, un nivel de trai decent, reconstrucție culturală și morală, reinnoirea cu drepturi depline în comunitate europeană. Libertatea și prosperitatea pot reveni numai într-o țară democratică, unde stăpînește sînt justiția și legea: Guvernul guvernează, Parlamentul adoptă legi, tribunalele judecă și dau sentințe, în conformitate cu aceste legi, poporul se organizează liber în partide politice, în sindicate, în asociații culturale, indivizii se bucură de toate drepturile omului și cetățeanului, avînd în față un cîmp nelimitat de afirmare a aptitudinilor și capacităților lui. Fiecare instituție — omul — cu demnitatea sa intangibilă, cu aspirațiile și cu nădejdele sale. ■

ALIANȚA CIVICĂ: PRO DOMO

Expresivitate, reprezentare, civism

● ARGUMENT

Dincolo de zarvă agitatiei zilnice pentru putere sau pentru cîștig, presupunem existența unei porțiuni de istorie făcută în care converg și se acumulează, sub forma unor metamorfoze și mutații, puzderia de evenimente ale traiului cotidian. Grupurile umane descriu acolo, prin dinamica lor cantitativă și calitativă, o configurație socială care condiționează decisiv fiecare segment de civilizație. Ele săvîrșesc în intimitatea istoriei o istorie dacă nu mai reală, oricum mai semnificativă. Orice fapt de civilizație implică socializarea unor achiziții culturale și participarea grupurilor sociale la un anumit set de valori: evoluția și involuția acestor „actori” colectivi determină sensul unei perioade istorice. Scenariul se scrie, dar nu înefabil, al genezei, maturării și disoluției unor grupuri de interes, agregate culturale și economice, modelează destinul co-temporalității. Orice forță politică trebuie să țină cont de acest scenariu, devenind astfel o formă de expresie, un mediu vital în și prin care

exteriorizează, fără blocaje sau inhibiții, diversele tendințe din substratul social. Refuzându-și tentația autosuficienței și orgoliului de a-și auzi propriul discurs, o formă politică normală devine un mijloc de comunicație. Expresivitatea ca măsură a capacității de expresie reprezintă criteriul de viabilitate a oricărui partid. Un anume narcisism a marcat încă de la începuturi viața politică românească: ea a fost foarte rar un mediu prin care să se exteriorizeze și să se afirme datul social care îi preexistă. Critica formelor, fără fond și sesizat această ruptură dintre social și politic care avea să producă la sfîșitul anilor '30 contestarea democrației parlamentare dintr-o dată două extreme ale vieții politice. Uneori, prea intelectual, alții, prea meschini, oamenii noștri politici au refuzat angajarea socială, denaturînd astfel funcția mediatică a politicii. În politicianism, politica devine un joc gratuit al inteligenței, un scop în sine, o pură inutilitate, cînd nu este doar o crasă metodă de învățare. Dincolo de încălcarea unui principiu funcțional al democrației, cei care practică jocul poli-

ticianismului riscă să fie băgați la beci, măturați cu măciuca sau cu tancul, fără a stîrni reacții sociale importante. Care a fost amploarea manifestațiilor de protest în urma interzicerii înaintea sau după război a partidelor istorice (mai mai recent în urma devastării sediilor opoziției)?

După 1948, viața politică a basculat dinspre politicianism spre utopie. Prin totalitarism, politicienii trec de la narcisism la agresivitate. În numele unui ideal care „scuză toate mijloacele”, politicianul comunist își asumă sarcina reconstrucției sociale. Desconsiderînd modelarea expresiilor sociale, utopia își propune modelarea datului social, distorsionînd astfel funcțiile politice.

Capacitatea de a da expresie este și o măsură a organicității unei forțe politice în raport cu realitatea socială care îi pre-există. Cum satisface opoziția românească actuală cerința expresivității?

● ASUMAREA DIVERSITĂȚII

Cristalizarea unor grupuri individualizate prin mentalități, interese și atitudini și evidențierea diversității sociale constituie, poate, datul cel mai important al contextului social de după revoluție. Starea de conflict care opune, uneori în forme violente, mari mase umane reprezintă un simptom de normalitate. După 45 de ani de comunism, simțim nu doar diferențe, dar și incompatibilități. Politica în țară să accepte această stare firească. Stereotipul mental comunist al partidului care exprimă interesele unei clase sociale a fost perpetuat nu doar de către FSN ci și de către opoziție. Dacă FSN și-a adaptat discursul politic orientatului de așteptare al muncitorilor, țărănimii și burocratilor, opoziția s-a orientat spre elita (cultivată) și spre minoritatea mai puțin conformistă a societății românești. În

timp ce discursul neocomunist se adresează clasei generice a minerilor, opoziția vizează „cama socială a studenților de la arhitectură și de la filologie”. Mai mult, conform aceluiași tipic, și opoziția și puterea promovează explicit sau nu marota stergerii deosebiriilor sociale. Prin reeducarea unei porțiuni din societate, fie „studentii de la arhitectură” trebuie făcuți să gîndescă precum „minerii”, fie „minerii” precum „studentii de la arhitectură”.

Într-o civilizație politică normală constituită, un partid este exponențial unei mase electorale extrem de diversificate. Cele două mari partide americane au ajuns în mod firesc la o structură care reproduce în mare structura profesională din S.U.A. Discursul politic occidental se situează în zona spectacolului de masă. Fără a face concesii kitschului sau stereotipului lingvistic, el rămîne accesibil păturilor mai puțin cultivate. Partidele occidentale funcționează foarte intens la nivel local de unde, în numele unor interese de grup, se exercită ca grupuri de presiune în raport cu puterea centrală. Chiar în perioada alegerilor generale se evidențiază o reorientare spre probleme foarte particulare care interesează comunități umane foarte precise demarcat. Politicii este reconsiderat în termenii atitudinilor cetățenesti care ignoră marile abstracții ideologice. Civismul ca alternativă la politicianism implică diversificarea căilor de acces dinapre social spre politic.

În alternativa sa civică, un partid trebuie să exprime o masă electorală extraordinar de eterogenă. Specializîndu-se în mijloacele de comunicație conform unui orizont de percepție foarte îngust din punct de vedere numeric, Alianța Civică riscă să rămînă o alegătoare stranie pentru 50% din electoratul românesc.

În societatea actuală, în lîvizii și grupurile sociale resimt o acută nevoie de participare, dar au tot mai puțină încredere în formele birocratice. Această situație explică enormul succes al mișcărilor civice declanșate la începutul anilor '90 în S.U.A. Trebuia de expresie cuplată cu o criză de reprezentare — aceasta ar fi marea şansă a programului Alianței Civice. ■

GABRIEL IVAN

Filiala București, alegerea Consiliului Director

Șase sute de delegați

Duminică 10 februarie au avut loc alegerile pentru desemnarea celor 27 de membri ai Consiliului Director al Alianței Civice, Filiala București. Diversitatea categoriilor socio-profesionale cărora le aparțin atît membrii propuși pentru Consiliul Director, cît și cei peste 600 de delegați din sală este din nou grăitoare pentru prezența Alianței Civice în toate straturile populației: muncitori, studenți, tehnicieni, cadre universitare, artiști, juriști, economiști, un preot etc.

Alegerile au fost precedate de prezentarea candidaților și au avut loc discuțiile aferente, în spirit democratic contradictoriu, expresive de altfel pentru starea de spirit a cetățeanului român de azi: problema vinovăției în trecut, judecata asupra implicării fiecăruia în marea totalitarismului sînt chestiuni încă deschise.

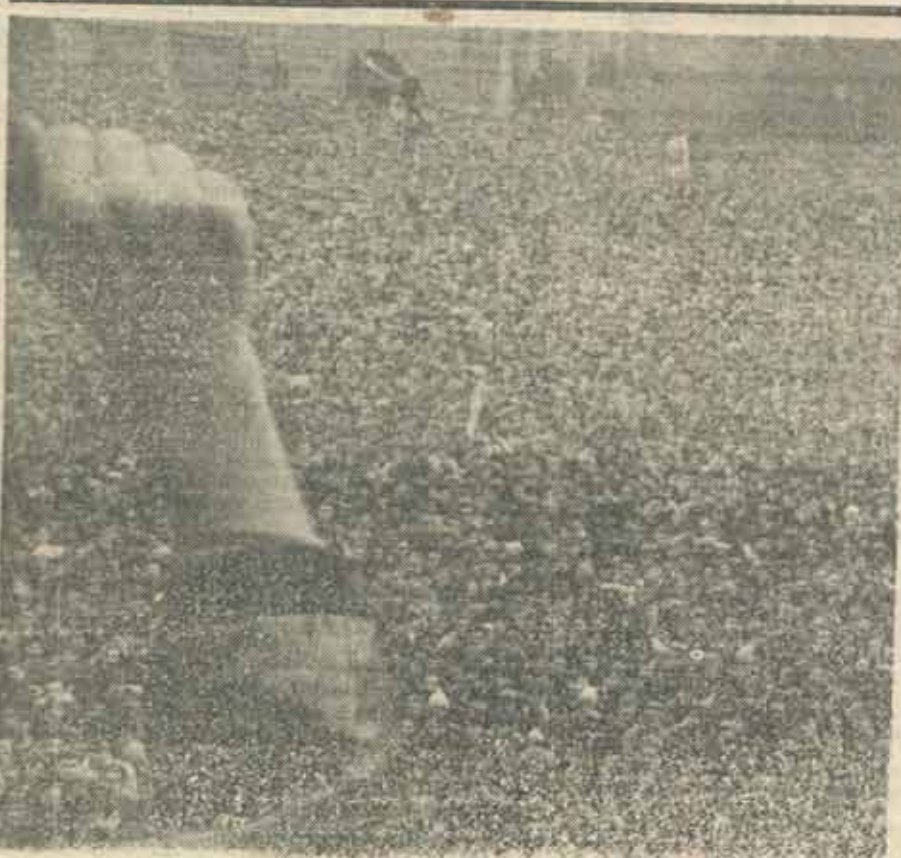
S-a vorbit din partea Consiliului Național Director al Alianței Civice. S-au stabilit acțiuni imediate, cu sprijinul unor juriști și economiști, pentru a veni în

întîmpinarea problemei muncitorești iminente. Discursuri substanțiale au punctat starea de lucruri, obiective și posibile strategii. Au fost propuse secțiunile de lucru ale Filialei București.

O sinteză asupra scrierilor primite de Alianța Civică din București a completat imaginea așteptărilor și ideilor cetățenesti privind acest organism.

În final s-au emis două proteste: unul în legătură cu reducerea orelor de program TV și modul de aplicare a acestei reduceri, celălalt în legătură cu atitudinea tendențioasă față de Timisoara. Comunicatul final a cuprins Programul de acțiune al Filialei București a Alianței Civice. Acesta atinge următoarele chestiuni: elaborarea, împreună cu sindicatul, a unui program economic alternativ; noua legislație pentru protecția socială a individului; drepturile omului; bugetul național, încotro?; emigrarea tineretului, de ce?; starea națională, între politic și social. ■

IOANA IERONIM

Scrierea istoriei — „Ad usum delphini”?

În Franța absolutistă se spune că era astfel: printul moștenitor, în latină „Delphinus”, trebuia ferit de adevăruri neplăcute sau de realități nedorite. De aceea pentru el erau tipărite cărți speciale. În acestea, „spre folosința printului moștenitor”, era eludat sau „coșfat” ceea ce ar fi putut irita sentimentele sale prea fine.

Oare această practică grăjoasă, absolutistă există și în scrierea istoriei din țara noastră? Oare poporul român este un print moștenitor răsfățat, cărui nu-i pot fi administrate decît adevăruri colorate?

În foaia Mitropoliei Ortodoxe Române, „Telegraful Român”, a apărut de curînd un articol deosebit de prietenos despre defunctul pastor din Turnișor, Dr. Helmut Klima. Onorabilului semnatar al acestui necrolog îl mulțumim și pe această cale. În articol este amintită strînsa legătură cu știința istoriei a pastorului Klima cu ajutorul unei anecdote pe care autorul o relatează aproape exact: în 1934 s-a comemorat, la inițiativa urmașului lui Dr. Klima, atît data colonizării primilor „landleri”, cît și data sărbătoririi de 750 de ani de comunitate a „landlerilor”: 1327 — 1734 — 1904. În necrologul din „Telegraful Român” citim: „Primul an ne duce cu gîndul la

data cînd Turnișorul a fost atestat pentru prima dată ca o localitate care avea o organizare, o comunitate săsească alături de una românească.”

Deci: această propoziție se află într-o laudabilă imbușcătoare și bine intenționată, dedicată de către un cleric român ortodox colegului său sas evanghelic. Propoziția nu face parte dintr-un tratat de istorie. Cititorul este tentat să-l accepte fără suspiciune. Dar deodată apare stafia aceluia „usum Delphini”, a adevărului contrafăcut, care a planat asupra noastră de serie a purură pe timpul lui Ceaușescu: ce se de-a fapt în prima atestare documentară a Turnișorului? Scrie ceva despre existența unei comunități organizate a sașilor „alături de una românească”? Despre o comunitate românească prima atestare documentară nu spune din păcate nimic.

În articolul care cinstește laudabil amintirea lui Helmut Klima și care se adresează credincioșilor ortodocși, atestarea comunității săsești apare ca un element accidental, deosebit, care necesită încă o atestare pentru a fi luat la cunoștință (și într-adevăr sașii dovedesc prezența lor și îndreptățile pretenții istorice prin existența documentelor). Existența comunității românești „organizate” reprezintă în necrologul dedicat lui Klima fundalul de la sine înțeles, de

a cărui existență cititorul este asigurat doar tangențial, așa cum este asigurat la biserică, unde liturghia repetă ceea ce cunoaște enoriașul. În momentul în care ar fi enunțată prezența sașilor, cititorul ar putea fi oarecum nesigur de doctrina în care a fost de atîtea ori manipulat. Dar acest lucru nu trebuie să se întîmple.

Și totuși chiar aici ne simțim incomodați. Nu vrem nicicum să punem sub semnul întrebării teoria continuității. Știm de atestarea „pădurii valahilor” și pecenegilor” lângă Sibiu și de faptul că această pădure de atunci, amintită deja în diploma Andreană (1224), era dată în folosință comună acestor comunități și germanilor. Nu avem sau n-am avea nimic împotriva unei discuții deschise asupra prezumției că în 1327 ar fi existat deja românii la Turnișor. Într-un document din 1370 este amintit un „filius valachi” ca proprietar de pămînt în jurul Sibiului, poate chiar la Turnișor. În 1691, alături de 25 de plătitori de impozite sași și de patru văduve săsoace pentru prima dată sînt amintiți 8 români plătitori. Chiar ne asumăm rolul de a apăra o teorie veridică a continuității rugîndu-i pe prietenii noștri români să disocieze pe deplin între prezumții și fapte.

Cum să se impună în lume teoria continuității cînd se prezintă cu citate false din documente? În 1939 am fost nevoiți să sancționăm în presă o hartă a lui Konterus falsificată „ad usum Delphini” în opera științifică apărută într-o editură românească de prestigiu. În manualele de istorie a bisericii dedicate vîltoarelor preoți ortodocși se spune fără nici o jenă că biserica din Prejmez (despre a cărei origine săsească nu se spune nimic) ar fi fost construită în secolul al XII-lea pe fundamentele unei biserici ortodoxe din secolul VI, deși acest lucru nu a fost

afirmat pînă acum în nici o lucrare științifică serioasă și deși nu poate fi „dovedit” decît prin forma de cruce a bisericii, formă pentru care există de mult explicații mult mai solide.

Și chiar de aceea, pentru că teoria continuității vrea să fie luată în serios ca o afirmație istorică, ea trebuie să discearnă între ceea ce este dovedit și ceea ce e prezumtiv și dorit, dar în același timp contestabil. Oricare teorie a istoriei pierde din credibilitate în măsura în care se bazează pe date parțiale false. Doar atunci cînd teoriile nedovedite pot fi demascate și contestate în același timp, atașamentul pentru statul român (pe care sași l-au afirmat fără a jura pe teoria continuității), la 8 Ianuarie 1919) va fi un act de libertate, liber totodată de fetişismul unui jurămint de credință, care reduce intervențiile critice la religia obștească a lubrii de sine, în care trebuie repetat de-a pururea ceea ce-l înguşte pe printul absolutist: ad usum Delphini.

Nu. Poporul român e unit din 1918 într-un stat unitar, în care poate și trebuie să ceară dreptul de a fi luat în serios ca un membru emancipat al comunității europene. Își poate permite să-și scrie istoria fără fard chiar (și mai ales) atunci cînd se privește pe sine în oglindă. Și cînd descoperă că românii s-au aflat deja în 1224 în împrejurimile Sibiului, „în „mărginime”, nu trebuie să afirme în același timp că au fost și în Turnișor în 1327; și nicicum că ar fi format aici o comunitate organizată. Despre așa ceva nimeni nu știe nimic. Nici Helmut Klima, a cărui memorie a fost cinstită atît de amabil, nu știa nimic. ■

BEATRICE SCHUSTER

PAVEL CĂMPEANU

ÎNTRU PĂLĂRIE ȘI COROANĂ

Subzistă la noi un sentiment monarhic rezidual, nutrit de loialități tradiționale, pe care îl înțeleg și îl respect, fără să-l împărtășim. S-a ivit însă, în ultimele săptămâni, și un fel de modă a regalismului, nutrită mai puțin de tradiții durabile decât de circumstanțe tranzitorii. Despre acest monarhism, a cărui lipsă de trecut nu îl prevestește un mare viitor, as vrea să discut în cele ce urmează.

● Tara astăzi

Cu opt luni în urmă ne găseam tot în fața aceluși dileme: Cărui dintre cei trei candidați să-i dăm votul pentru funcția de președinte? De curând, pentru o parte dintre noi, termenii dilemei s-au schimbat: republică sau regat? Alianța Civică propune convertirea acestei noi dileme într-un referendum național, iar unii protagoniști proeminenți ai opoziției își mărturisesc brusc convingeri monarhiste pe care până acum fie le tănuiseră, fie nu le avuseseră.

De unde ar putea proveni această bruscă schimbare la față? Nu cred să fie vorba de impactul ideologic al Alianței Civice care, de altfel, după câte înțeleg, propunând referendumul nu propune implicit și restaurarea. Pentru motive care nu se cer explicate omni o presupusă sporire a influenței exercitate de Partidul Liberal-Monarhist. Trec peste alte supoziții posibile pentru a mărturisi că, după mine, fenomenul își are sursa cea mai probabilă într-o serie de circumstanțe dintre care amintesc: configurarea nefavorabilă a alternativei republicane, performanța actorului ales pentru funcția prezidențială, confuzia dintre actor și instituție, activizarea fostului rege, inabilitatea ripostei de guvernare acestei activizări.

Citeva cuvinte despre fiecare dintre acestea:

1. Înainte de 30 mai 1990 nu s-au făcut auzite obiecții notabile față de includerea funcției prezidențiale în competiția electorală. Aceasta incluziune a fost decisă prin Legea electorală adoptată de o majoritate memorabilă de către C.P.U.N., forul legislativ imprevizibil care cuprindea toate formațiunile politice legal constituite după revoluție. Cele două partide istorice — P.N.L. și P.N.T.-c.d. — nu s-au rezumat să voteze în același sens, dar prezentându-și proștii candidați pentru președinție nu exclusiv echivoc privind opțiunea lor republicană. După cum se știe, candidații propuși de ele s-au dovedit cu totul incompetenți, favorizând astfel victoria zdrobitoare a candidatului PSN. După alegeri, și mai ales după violențele din iunie 1990, imaginea publică a acestuia din urmă pare a se fi deteriorat considerabil. Impopularității inițiale a candidatilor învinși i se adăoă astfel pierderea sensibilității de popularitate a învingătorului.

2. Sustinut sau acceptat de o majoritate în același timp pasivă și descreșcătoare, combătut de o minoritate dinamică și în curs de extindere, actualul președinte transferă propriile sale neajunsuri, vehement criticat, asupra funcției publice pe care o detine. Unii dintre oponenții săi par a crede că cea mai sigură cale pentru înlăturarea actorului este înlăturarea instituției. Această secțiune radicală a opoziției nu caută un președinte alternativ, ci o alternativă a președinției. Printre argumentele care pot justifica această operație de transfer notez:

- a. În principiu orice președinte ales poate favoriza ceea ce unii numesc „neocomunism” — risc pe care orice monarh îl exclude;
 - b. restaurarea monarhiei ar exclude implicit și risul realegerii actualului președinte.
- Argumente contra:
- a. dacă scopul este înlăturarea unui actor atunci schimbarea formei de stat reprezintă un mijloc supradimensionat;
 - b. o monarhie constituțională nu ar favoriza „neocomunismul”, dar ar putea favoriza alte evoluții antidemocratice, așa cum dovedesc stii trecutul cit și prezentul.

3. propulsarea la ordinea zilei a alternativei republică-monarhie a fost substantial stimulată de:

- a. încercările repetate ale fostului rege de a reveni în țară;
 - b. riposta repetat precipitată, incoerentă și inabilă a autorităților.
- Coroborarea acestor doi factori a avut o serie de efecte imediate, ca de exemplu:
- a. sporirea simpatiei față de fostul monarh;
 - b. desfășurarea unei noi direcții de criticare a Guvernului;
 - c. implicit, relativa îndepărtare a acestei critici de lucrurile cardinale ale guvernării;
 - d. subita transfigurare a unei părți din opoziția extra-parlamentară în opoziție monarhică.

● Tara odinioară

Printre-o ironie a istoriei cu adevărat crudă, unii regaliști proaspeți invocă natăxi modelul suedez pe care actualul președinte îl elogia cu un an în urmă, uitând monarhia suedeză de dragul socialismului suedez. Compatibilitatea între anumite monarhii și democrație nu exclude însă nici șansele democrațiilor republicane, nici riscul unor monarhii anti-democratice. Dar ceea ce se discută în prezent la noi nu este problema regaliștii în generalitatea ei, ci indeosebi locul casei Hohenzollern și al ultimului ei reprezentant în istoria României.

Revelația subită a virtuților monarhiei se asociază în unele cazuri cu o anumită viziune generală asupra procesului istoric pus în mișcare de revoluția din decembrie 1989. Iată unele coordonate semnificative ale acestei viziuni:

1. cele peste patru decenii de stalinism reprezintă nu o continuare, ci o întrerupere a istoriei poporului român;
2. eliberarea de stalinism presupune revenirea la stadiul în care întreruperea a fost impusă;
3. prin urmare tranziția în care ne-am angajat are ca sens istoric principal restaurarea. Însăntarea spre post-stalinism reprezintă în esență înapoarea la România pre-stalinistă.

Într-o perioadă puternic dominată de afecte, când ne lipsește altă teorie socială cit și experiența istorică a tranziției pe care o încercăm, asemenea viziuni pot dobândi popularitate, indiferent de plauzibilitatea lor. Întrebarea de fond ar fi: poate oare o țară progresează regresiv? Căci o jumătate de veac de istorie poate fi regretată, dar nu poate fi eludată. Să nu uităm că la noi partidele politice au fost dizolvate în 1938; cei care erau atunci copii de 10 ani sînt astăzi pensionari; nici una dintre generațiile actuale nu a participat direct la viața politică a României interbelice. Experiența istorică ai cărei produs sîntem cu totii este aceea a unei ambiante sociale anti-democratice, în care ne-am integrat fie capitulând, fie simulind capitularea, fie rezistând, dar care a fost referențialul nostru existențial și deci modelatorul fiicăruia dintre noi. Purtăm în noi roadele acestei experiențe de care nu putem izbăvi asumînd-o, și nu dîndu-ne iluzia că nu a avut loc sau că nu a lăsat urme.

Metamorfozarea trecutului în ideal de viitor nu constituie numai o eroare metodologică, ci și o inadvertență istorică. Nu este neapărat nevoie să fi istoric sau sociolog pentru a fi așiat că nu există epoci ideale, ci doar reprezentări ideale ale unor epoci ne-ideale. Nu am lozit dintr-o pretinsă epocă de aur pentru a ne fabrica o altă. Amintindu-ne împlinirile României interbelice nu avem de ce da ultimii scânderile ei. Una dintre acestea, caracterizînd sfera culturii: discrepanța dintre neobiscuita înflorire a creației intelectuale și mentinerea unei rate a analfabetismului rareori atinsă în Europa timpului — tip de contrast ce poate fi regăsit sub diverse forme și în alte sfere. Nu vreau să intru în amănunte

— menționez doar documentele revelatoare în această privință, lăuate de școala lui Dimitrie Gusti. Una este deci imperativul de a elimina consecințele aberantei industrializării ceuguste și alta să redevenim o țară „eminamente agricolă”. Nu putem reveni nici la amezarea a trei sferturi din populație în mediul rural, nici la o durată medie a vieții de ordin afro-asiatic, nici la stratificarea profesională a populației, proprie acelei epoci la ierarchia de atunci a principalelor boli sociale — și nici la multe altele. Istoria nu se repetă, și acesta ar fi un temel pentru optimism.

Este firește și inevitabil ca România anilor 2000 să difere substanțial de România anilor '90, dar nu redevinînd România anilor '30.

● Monarhia

În decursul acestui secol domnia casei Hohenzollern a coincis cu două mari evenimente asimetrice ale istoriei naționale: unirea din 1918 și prăbușirea hotarelor din 1940. Monarhia a fost direct implicată în ambele, spre norocul ei în primul și spre nesansa ei în al doilea. Ei nu i se poate atribui în exclusivitate sau în principal nici meritul celui dintîi, nici vinovăția celui de al doilea. Fiecare dintre ele a fost condiționat în ultima analiză de un război mondial.

Considerată în sine, funcționarea acestei dinastii a fost marcată de diferite crize, printre care cele de succesiune s-au manifestat cu regularitate. Prima succesiune a constituit în felul ei și prima criză. Carol I neavînd un moștenitor direct, a doua succesiune a însemnat a doua criză, primul urmaș direct al lui Ferdinand renunțînd oficial la tron, renunțare ratificată de autoritățile în drept. A treia succesiune a fost a treia criză, ea fiind determinată nu de moartea, ci de abdicarea lui Carol al II-lea.

Crizele de succesiune nu s-au redus la episoade momentane, uneori ele au cămătat proporțiile unor crize politice durabile. Exemplul cel mai concludent este cel al succesiunii lui Ferdinand, fiind locul primului urmaș direct nu fu luat de fratele său mai tînăr, ci de un Consiliu de regentă. În opinia opoziției (P.N.T.) prin alcătuirea acestui Consiliu prerogativele tronului erau concesdate partidului la putere (P.N.L.). Concomitent, stii prințul Nicolae cit și regina Maria acționau cu scopul de a institui o regentă personală — fiecare pentru propria-i regentă. (Vezi Armand Callinescu, Însemnări politice, Ed. Humanitas, 1990, p. 63). Profilul de aceste fricțiuni, și uitîndu-și declarația de renunțare, prințul moștenitor luă locul regentului pe care a creșt în seșere se cheamă o lovitură de stat. El reinnoada astfel o tradiție, căci tot o lovitură de stat — cea care îl răsturnase pe Alexandru Ioan Cuza — îl deschisese lui Carol I drumul spre tronul Principatelor Unite.

Debutînd cu o lovitură de stat și afirmînd cu o catastrofa națională, deceniiu domniei lui Carol al II-lea s-a caracterizat printr-un grad neobișnuit de imoralitate și ilegalitate. Înmăreața țării se transformase într-o afacere de familie a metresei regale căreia oină și unii prim-miniștri îi solicitau protecția. Sotiei legale a regelui, stabilită în străinătate, i se aloca la cerere de către guvernul Mănu o „listă civilă” de șapte milioane de lei pe an, plus opt milioane pentru vila de la Mamaia la care renunțase (fără a renunța însă la Palatul Kisseleff). Ajuns și el în străinătate pe urmele unei lezături amorose, prințul Nicolae primea o subvenție de 300.000 lei pe lună. Corupția morală devonca corupție politică, rețete ordona asasinarea adversarilor săi politici pentru ca în cele din urmă monarhia constituțională să suspende constituția și să instaureze propria se dictatură (1938).

● Monarhul

Tendința de a idealiza trecutul ore-stalinist și monarhia generează firește tendința de a-l idealiza pe ultimul monarh. Dintre numeroasele exemple posibile, îl aleg pe cel al unui regalist proaspăt convertit, care scrie nu pe malul Dimboviței, ci pe al Fetomacului, că fostul rege Mihai I a fost „un om care a făcut numai bine patriei sale” (Vezi „22” din 11 ianuarie 1991). Afirmatia că un șef de stat își poate exercita funcția vreme de șapte ani — și ce ani! — nefăcînd decît bine, are, pe aceste meleaguri, un stînjitor aer familiar. Societatea noastră nu s-a descolorat de un pretins personaj infailibil pentru a porni în

DIN PARTEA CRUCII ROȘII NORVEGIENE

Citeva pasaje ale discuției avute la redacția noastră cu dl. Alexandru Botez, președintele asociației românilor din Norvegia „Democrație pentru România”, relatată în numerele 1 și 2 din 1991 ale revistei „22”, a produs, spre dezolarea noastră, o impresie neplăcută unor persoane implicate în activitățile Crucii Roșii Norvegiene. Ne exprimăm regretul pentru faptul că anumite exprimări neglijente sau abuzive au creat un sentiment de disconfort acestor oameni minunați, care au părăsit, pentru multe luni de zile, una dintre cele mai frumoase și civilizate țări ale Europei pentru a îngriji aici, în Româ-

nia, oameni aflați în suferință, oameni pentru care noi nu am arătat, prea adesea, decît indiferență și dezinteres.

Intrucît relatarea discuției cu dl. Alexandru Botez nu a fost transcrisă de pe bondă, ci refăcută pe baza unor însemnări, iar textul definitiv nu a fost revăzut de domnia sa, este probabil ca erorile de nuanță să cadă în vina noastră, nu a domnului Botez. Ne asumăm, cu regret, responsabilitatea acestor erori. Publicăm, în continuare, o notă din partea Crucii Roșii Norvegiene.

Liga Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie care coordonează încă din ianuarie 1990 acțiunile umanitare a 10 Societăți Naționale în România a fost surprinsă de conținutul unui articol apărut în revista „22” din 11 ianuarie 1991. În acest articol, dl. Alexandru Botez, președintele Asociației „Democrație pentru România” afirmă lucruri nefondate asupra activității și delegației Crucii Roșii Norvegiene. Se pare că nici dl. Botez, nici stariștul de la „22” care a scris articolul nu au contactat niciodată reprezentanții ai Crucii Roșii Norvegiene în România pentru a verifica aceste grave acuzații care lezează întreaga Mișcare de Cruce Roșie prezentă la această dată în mai mult de 100 de țări ale lumii. Mișcarea de Cruce Roșie, C.I.C.R., Liga și cele 145 de Societăți Naționale desfășoară programe umanitare în toate aceste țări bazîndu-se pe discreție și conștiință profesională. Mai mult de 75 de delegații permanente și Ligii Societăților de Cruce Roșie și de Semilună Roșie, C.I.C.R. și celor 10 Societăți Naționale desfășoară, de peste un an, diferite programe în România. Unul dintre aceste programe are drept obiective reabilitarea și democratizarea acestei societăți naționale care s-a așiat pentru o lungă perioadă de timp sub tutela statului totalitar.

Liga și Crucea Roșie Norvegiană mulțumesc redacției revistei „22” pentru permisiunea de a corecta următoarele puncte care sînt rezultatul folosirii necorespunzătoare a informațiilor în articolul publicat în ediția din 11 ianuarie 1991:

- este greșită afirmația că Crucea Roșie Norvegiană a anunțat în martie 1990 că România nu mai avea nevoie de ajutor. Din contră, este adevărat

că această organizație a anunțat că după părerea ei, operațiunea de ajutor de urgență (de exemplu cel acordat pe timp de foamete) se află în faza sa finală și că România avea în continuare nevoie de acțiuni de ajutorare orientate către sprijinirea dezvoltării ei. Crucea Roșie Norvegiană dispune încă de un număr important de delegații care lucrează în cadrul echipei permanente din România. Există specialiștii care lucrează în 9 instituții pentru copii și handicapați, iar o altă delegată ajută la dezvoltarea C.R.R.

● este greșită afirmația că ajutorul Crucii Roșii Norvegiene s-a pierdut datorită faptului că a fost preluat de Crucea Roșie Română. Trebuie să precizăm că ajutorul material destinat institutiilor medico-sociale a fost dus direct la destinație de către delegații norvegiene. Crucea Roșie Norvegiană sprijină dezvoltarea Crucii Roșii Române. În tot acest timp nici

un bun din acest ajutor (care constă în principal în sfaturi tehnice) acordat de Ligă, cele 10 Societăți Naționale și de C.I.C.R. nu a fost folosit în alte scopuri decît cele umanitare care vizează Crucea Roșie Română;

● este greșită afirmația că Crucea Roșie Norvegiană vrea să monopolizeze ajutorul umanitar. În Norvegia, ca în toate țările occidentale, ajutorul umanitar corespunde unei logici a pieței economice libere. Deci, fiecare norvegian este liber să doneze bani Crucii Roșii sau altor organizații umanitare. El poate alege, după cum spune dl. Botez, între ajutorul individual și cel prin intermediul unei organizații. Crucea Roșie este o organizație cu tradiție și experiență în acțiunile de ajutor umanitar, care lucrează cu delegații cu pregătire profesională specifică și care rămîn într-o bază permanentă în țările asistate. Reputația Crucii Roșii se bazează pe încrederea

LĂMURIRI NEDORITE

Articolul d-lui Pavel Cămpoanu a trezit rezerve din partea redacției noastre și a unor membri ai Grupului. Ele au fost îndreptate de puterice incit să ne aducă în pragul hotărârii de a încălca un principiu cărui am căutat în separe, să-i rămânem credincioși, acela de a nu ne cenzura între noi, acceptând ca premisă și condiție de existență a Grupului diversitatea de opinii. Nu deosebiri de păreri au motivat rezervele, ci arădămintă și tonul articolului, care, pe alocuri, au evocat cititorilor săi o viziune a istoriei și rolului monarhiei cu care ne-a obișnuit de mai bine de patru decenii istoriografia oficială. Publicarea acestui articol, alături de replica noastră, corespunde dorinței de a dezbăta o problemă internă, deschizând în paginile revistei o discuție cu privire la diferitele forme de guvernare. În momentul de față, ea ar fi cu atât mai utilă cu cât o gravă carentă de informație și analiză prejudiciabilă adesea invocarea precedentelor istorice.

Pentru prima categorie de nealunsi, găsim în articol destule inadverente suferitoare. Sounding că lovitură de stat din 1866 „li deschisese lui Carol I drumul spre tron” autorul nu stăruie formal, dar omite să precizeze că, la 11 februarie, consilierii nici n-auziseră de numele printului de Hohenzollern, că ei aveau intenția de a-l proclama pe fratele regelui belgiei și că, după refuzul celui care a fost pentru zece zile „Filio I” algeria lui Carol, print-un plebiscit cu o mare majoritate favorabilă, a fost ratificată de către Adunarea Constituțională. Afirmatia că moartea lui Carol I a provocat o criză de succesiune este inexactă, calitatea de moștenitor fiindu-i atribuită lui Ferdinand print-o decizie a Corpului Legiuitoare încă din 1868. Printul Nicolae n-a acționat pentru a obține să fie singur regent, căci legal era membru al Regentei. Informația privitoare la atitudinea lui și a mamei sale în 1927 rezultă dintr-o lectură arăbită a notelor editorului la jurnalul lui Armand Călinescu. Nu înțelegem la ce se referă autorul când îl condamnă pe Carol al II-lea pentru asasinarea unor adversari politici. Dacă e vorba de Zelea Codreanu și de ceilalți fruntași legionari, făptuși sau organizatori de crime, evenimentul nu poate fi desprins din contextul dramatic al acelor ani. Eliminarea lor era legitimă, dar ne-am fi așteptat ca autorul să rețină și alt aspect: era totuși o sfidare aruncată în fața lui Hitler. La 23 august 1944, Ion Antonescu și ministrii acestuia ar fi urmat să fie oștiti de o gardă compusă din membri P.N.L. și P.N.T. Anticiparea loviturii de stat cu trei zile înainte neareștiti pe liderii acestor partide (fie și în trecut, oamenii politici implicați în organizarea acțiunii n-au fost așa de „numeroși” cum crede dl. Cămpoanu). Preluarea prizonierilor de către comunisti a avut loc în absența regelui, plecat în Oltenia în aceeași noapte în care Palatul a fost bombardat de aviația germană. Prezența trupelor hitleriste în Capitală și împrejurimi, ca și faptul că mareșalul putea să mai aibă partizani în rândurile armatei, complică situația asupra căreia se dă un verdict neîntemeiat. Răspunderea de a fi cedat presiunilor lui Pătrășcanu și Bodnărescu revine generalului Sănătescu, noul prim-ministru. Autorul presupune că și alte inițiative, laudabile sau nu, s-au datorat unor suverani ai vremii, ceea ce nu ține seama de principiul monarhiei constituționale. Gheorghe al Greciei, Haakon al Norvegiei și Wilhelmina a Olandei au plecat în exil, după ocuparea țărilor lor de către nazisti, fiindcă guvernele lor declaraseră război Germaniei și rezistența militară fusese înfrântă. În toate aceste cazuri partidele comuniste din țările respective au interpretat ostil gestul și au anunțat, chiar din timoul războiului, că se opun restabilirii monarhiei. Capturarea lui Leopold al III-lea, comandant suprem al armatei belgiene,

n-a anxiat și conducerea politică a statului, pe care și-a asumat-o guvernul în exil, declarând că regele prizonier este incapabil să mai domnească. Situația României nu poate fi comparată decît, eventual și incomplet, cu a Danemarcei după ce aceasta a fost constrinsă să adere la Pactul Anticomintern (1941). Cu deosebirea că în România exista, ca și în Italia fascistă o diarchie formală: Conducător — Rege. Iar în cazul nostru cel de-al doilea era un tânăr de 20 de ani chemat la îndeplinirea datorilor sale în condiții care i-au interzis altă opțiune posibilă. Acelasi exemplu danez ne permite să înțelegem mai bine esecul „regei regal”. În august 1943, autoritățile naționale din Danemarca au refuzat să continue concesile față de Germania pentru a nu se comoromita în ochii poporului. Ca urmare, guvernul, Parlamentul și regele au încetat orice activitate pînă la Eliberare. În condiții asemănătoare, în România anulul 1945, numai regele s-a împotrivit cererilor sovietice, fiindcă Parlamentul nu exista, iar guvernul Groza era însăși expresia colaboraționismului. Nici regele și nici țara, cu soarta pecetluită de acordurile între puterile învingătoare nu mai aveau libertatea de a-și alege o cale. Este deci fals că Mihai I ar fi fost pentru stalinismul extern și intern, „un partener comod” pînă în zina înlăturării sale. Adevărul este că, dacă România ar fi fost sub ocupație anglo-americană, nu sovietică, am fi putut sărbători toamna trecută 50 de ani de domnie a regelui. O dovedeste Japonia care deși a luptat pînă la capăt în tabăra dușmană Aliaților, nu și-a schimbat nici forma de stat, nici măcar suveranul.

Mai trebuie adăugat că autorul pune în locul obiectivității simetriile forțate ale unei retorici puțin simpatice. Sofismele conferă articolului un caracter de pleoară, nu de analiză imparțială. La evoluții anti-democratice din prezent face aluzie, cînd critică monarhia constituțională „...îl scut un monarhii anti-democratice” nu e nicăieri evident. De aceea, presupunerea că restaurarea monarhiei ar echivala cu revenirea la stările sociale economice și culturale ale anilor '30 este absolut gratuită. Spania de după întoarcerea Bourbonilor arată că de gresit este a pune astfel problema. Acolo, ca și în Scandinavia, monarhia s-a demonstrat compatibilă cu o guvernare socialistă, contrazicînd imaginea unei instituții reacționare. Pentru dl. Cămpoanu ceea ce „a fost” înseamnă automat „rău”. Nu-și face nimeni iluzia că experiența comunistă n-a lăsat urme. Ele se vădese chiar în raționamentul autorului care, în final, acuză opoziția că ar căuta să ocolească dificultatea de a-i converti pe alegători prin mijloace democratice. Implecațiile grave ale acestei aserțiuni ne-au nedumerit și contrariat. În realitate, nelcrederea noastră privește comportamentul autorităților, care sabotează posibilitățile opoziției de a convinge electoratul.

Nu vrem să insistăm asupra reacției umorale pe care o transcriu sarcasmice îndreptate contra unui treoninent „de pe malul Potomacului” (exact formula din Naftanea, II, 3). Ne înfricoșează să-1 vedem pe dl. Cămpoanu susținînd, fără argumente cu adevărat noi tocmai ideile care au impus atîta suferință românilor și celorlalte națiuni din Sud-Estul Europei, timo de 43 de ani. Efectele propagandei comuniste au fost după cum se vede, devastatoare. Prejudiciile partizane (sau partinice) nu-și au locul într-o revistă care, ca a noastră, își propune să contribuie la cultura politică a societății românești. Sperăm că insidioasa anemănare între abstracta viziune istorică din acest articol și concepția care consideră „socialismul” ca singura cale spre viitor este cu totul întâmplătoare. ■

COMITETUL DIRECTOR

căutarea altui personaj infailibil, ei pentru a avea de a face cu personaje normale — și deci failibile. Presupun că monarhii autentice nu li neasă fostului rege această trăsătură umană.

A ne strădui să discutăm cu sinceritate și cu responsabilitate momentele de răscruce ale domniei lui înseamnă a discuta momente de răscruce ale istoriei țării; înseamnă a înțelege mai clar premisele istorice ale stalinizării României, înțelegere indispensabilă pentru a duce la bun sfîrșit destalinizarea.

Un asemenea moment a fost chiar cel al investirii. Statul care în septembrie 1940 îl recunoscuse pe Mihai I drept monarh al României era statul național-legionar. Cu asentimentul acestui guvern, cîteva săptămîni mai tîrziu, în țară intrau trupele Germaniei naziste. Unii regi europeni puși în situații similare — de oildă cei din Scandinavia — au refuzat colaborarea și au preferat exilul. Alții au acceptat să colaboreze, nu însă fără consecințe: Leopold al Belgiei va fi constrins să abdice, dar monarhia va fi salvată, pe cînd în Italia, Victor Emmanuel și monarhia se vor prăbuși înolaltă. Tînărul rege al României a acceptat însă colaborarea atît cu fascismul autohton cît și cu ocupanții străini.

Dacă această colaborare nu a produs consecințe de felul celor amintite, aceasta se datorează rolului istoric pe care Mihai I și l-a asumat în vara anului 1944. El a acționat cu îndrăzneală și clarviziune în perioada de pregătire a întoarcerii armelor, într-o situație în care preluzirea alianței cu Hitler ar fi provocat enorme pierderi și distrugeri sunlimentare. Rolul lui în aceste împrejurări hotărîtoare nu poate fi separat de cel al numeroșilor oameni politici, comandanți militari și alte persoane care au contribuit la succesul acțiunii.

Dar chiar și îndeplinirea acestui rol nu este lipsită de aspecte problematice, greu de evitat într-o situație atît de complexă. Astfel de aspecte apar chiar din primul moment cînd, procedînd la arestarea lui Antonescu, nu încredințăm paza lui armatei, ci unui comando al P.C.R. condus de viitorul colonel Mladin. Acesta îl va transporta în vila Parcul Vatra Luminosă de unde, după un timp, va fi preluat de Armata Roșie.

După tentativa eșuată a „regei regal” prin care încercase să paralizeze guvernul Groza, fostul rege s-a manifestat ca un partener comod atît pentru regimul instaurat la 6 martie 1945 cît și pentru reprezentanții U.R.S.S. Pe parcursul celor șapte ani de domnie el a colaborat prin urmare atît cu ambele regimuri extremiste: fascist și comunist, cît și cu ambele puteri ocupante: Germania hitleristă și U.R.S.S. stalinistă. Aceasta nu era singura cale pe care ar fi putut să o urmeze, dar este calea pe care a urmat-o, și care a dus în cele din urmă la înlăturarea lui. După aproape 45 de ani imaginea regelui pribeag degajă un anumit patolism. Dar limbajul faptelor nu este patetic, ci precis. Iar potrivit acestui limbaj Mihai I nu a devenit pribeag pentru că a refuzat să colaboreze cu ocupantul, ci pentru că ocupantul nu a mai dorit să colaboreze cu el după ce îl folosise atîta vreme cît l-a convenit.

★
Istoria contemporană a multor țări din Nordul și din Vestul continentului dovedeste cu prisosință că străvechea instituție monarhică se poate adapta instituțiilor democratice, dar nu că prin acestea devine ea însăși o instituție de esență democratică, indispensabilă funcționării unei democrații. Aceasta intrucît înlocuind eligibilitatea prin ereditate, ea sustrage o foarte importantă funcție publică de sub controlul mecanismului democratic al competiției electorale. În România recurgerea la acest mecanism în mai 1990 a dus la rezultatele cunoscute. Opoziția nu este numai dezamăzită de opțiunea majorității, ci și scontentă față de posibilitățile ei opțiuni viitoare. Pentru mulți monarhisiți de dată recentă resurrecția încrederei în virtuțile regalității exprimă lipsa de încredere în maturitatea — și în maturizarea — electoratului. El par astfel să incline spre un proces de democratizare bazat pe restringerea ariei de acțiune a unui mecanism democratic crucial. Tînărul și-ar obțină nu influențarea, ci evitarea majorității, opoziția și-ar mărturisii implicii nelcrederea nu numai față de electorat, ci și față de propria ei capacitate de a-l convinge.

Nu putem consolida democrația ferindu-ne de mecanismele ei. Poate și de aceea nici un alt fost regeat din Estul Europei nu pare să se gîndească serios la restaurarea monarhiei.

stabilită de-a lungul anilor între voluntarii, donatorii, membrii și angajații săi, și pe realizarea tuturor acestor programe umanitare în lume:

● este falsă afirmația că delegații Crucii Roșii Norvegiene cîștigă 100 000 de dolari și deci că lucrează pentru bani în România și nu pentru un ideal umanitar. Nici un delegat al Crucii Roșii în România nu cîștigă 100 000 de dolari. Salariul delegaților depinde de naționalitatea lor și este în medie relativ mic în raport cu salariile medii din țările lor. Delegații Crucii Roșii Italiene nu cîștigă nici un ban. Le sînt plătite numai drumul, hrana și locuința:

● Liga Societăților de Cruce Roșie și de Semilună Roșie, diferitele Societăți Naționale și C.I.C.R. (Comitetul Internațional al Crucii Roșii) vor continua să realizeze diferitele lor programe în România în 1991 pe baza Principiilor fundamentale ale Mișcării: umanitate, imparțialitate, neutralitate, independență, voluntariat, unitate și universalitate. ■

CRUCEA ROȘIE NORVEGIANĂ

În legătură cu același articol, am primit o amabilă, entuziastă și generoasă ofertă de preluare a proiectelor unor construcții de tipul celui care nu s-a putut realiza la Craiova, din partea SOCIETĂȚII PENTRU MATERIALE DE CONSTRUCȚII ȘI FILTRE „MACOIL” S.A. din Tîrgu Jiu, 1109, Strada Ticmana, Nr. 2, Telefon 929/1 53 52 telex 45307.

Sperăm că această ofertă își va găsi beneficiarii!

RADU SIGHETI

...IAR LA MIJLOC ESTE DUMNEZEU...

GABRIELA ADAMEȘTEANU

ÎN AERUL RECE AL LUNII FEBRUARIE

Cînd lești cu mașina din Sighet și treci pe lângă el, poți să nu-ți dai nici acum seama că e un cimitir. Cimitirul săracilor. Soseaua e plină de mașini. Văd un autobuz din care coboară sătenii în hainele de duminică. Unele femei duc colaci. Pe unul au să-l ofere mai tirziu, împreună cu o sticlă de vin, principesii Sofia, în îngheștala de pe podium. Prințesa învătă acum datinile, multumeste femeii tinere, legată la cap, cu toate ochelalte, cu o basma neagră, care îi spune prin noșet din ce sat e. E unul din satele din care au venit oamenii, astăzi, aici. E frig. Totuși, se stă cît deacează slujbe. Sînt mulți greco-catolici, învătăți să-și asculte slujbele afară, în frig, dar slujbi de drepturile lor. Cunoșc bine istoria bisericii lor, rolul ei în Marea Unire și în istoria păstrării culturii române în Ardeal.

E o slujbă de pomenire. Ca să vadă mai bine, oamenii s-au suit pe movile de pămînt. Dar movilele de pămînt sînt moarte. Cotetul meu fotografiază o bicicletă rezemată de o cruce. Sacrul este travestit în imaginea acestor profane, derulate lent, sub cerul rece în zorii reci al lunii februarie. Ei nu e neapărat în poemul retoric ardelean al lui Alexandru, nici în alte retorică a căror sinceritate alunecă lent, în convenționalism. Dar

există povestea mitropolitului unit, măturător al sinistrei închisori din care, noaptea, se scoteau cadavre pentru a fi aduse în acest cimitir al săracilor — pe atunci un simplu loc viran — unde primăvara se somnăna lărbă, pentru ca orice urmă să dispară. El este cel care l-a împărțit pe masivul bărbat al Ardealului, un om bătrîn cu trupul istovit de chinuri, în celula de 22, el este cel care, travestit, cu într-o sinistru pieșă, în serv, a știut — și poate depeș acum mîrturie — că Gheorghe Brătianu, ultimul strălucit vîlstar al familiei, nu s-a sinucis, ci a fost lovit de un gardian în cap, pentru că făcuse un semn prietenesc înspre celula episcopilor greco-catolici.

Inchisoarea din Sighet — un Auschwitz al elitei românești — și cimitirul săracilor — un loc aproape viran, cu movile și cruci precare, aproape fără nume, sub care zac trupurile martirizate ale unui timp întunecat. Unde sînt, cine știe cel care au creat acest loc sinistru (devenit acum un straniu sediu al unei întreprinderi de anvelope, în care aerul de pictură metafizică înfîlătește tristețea filmelor chehiste)? Unde este trecutul crimelor și al torturilor? Modificat, cu chipul adus „la zi”, el ne-a întovărășit de un an și ceva. El a lăsat atîtea victime împușcate pe la

spate în glorioasa noastră revoluție. El a fost la Jilava, în '30. El ne zîmbește din Parlament. Cinismul, brutalitatea, agresivitatea pămîră. Și oamenii lor.

Este un timp întunecat, peste care riscă să cadă tot mai mult întuneric, dacă nu sîntem atenți cum să-l luminăm. Este un timp despre care dl. Brucan nu ne-a povestit nimic în desele sale apariții la televizor, nici dl. Biriădeanu, în aula Parlamentului sau a Academiei. Un timp despre care vor fi auzit în familie și d-nii Iliescu și Roman. De aceea, o astfel de comemorare ar fi putut căpăta anvergura oficială pe care conducerea noastră o oferă unor sărbătoriri de sorginte comunistă. Dar pînă la urmă, viața își are sensurile ei ultime și, probabil, a fost mai bine așa: un timp sărac, cu movile și cruci ale săracilor, un podium de pe care Mitropolitul Todea a amintit că Iuliu Maniu nu aparține unui partid, ci aparține țării și istoriei. Și alături de martirii greco-catolici ai sinistrei închisori, l-a pomenit pe toți ceilalți, începînd cu Gheorghe Brătianu, reînnoind tradiția conviețuirii cordiale dintre cele două biserici, așa cum a fost ea în epoca interbelică.

Și oamenii veniți nu doar din împrejurimi, în haine de duminică, au ascultat încordați. (Mă uit acum la chipurile lor, surprinse de aparatul de fotografiat.) Putini erau cei a căror vîrstă să le mai permită amintiri despre Iuliu Maniu și despre închisoarea de la Sighet. Memoria colectivă însă, păstrase destul pentru ca nevoia lor de credință să-i aducă aici. ■

CINE ERAU „SEMINARIȘTII“?

(Urmare din pag. 9)

din zonă, era greco-catolică și doar 3% ortodoxă, majoritatea lăcașurilor de cult erau greco-catolice. Acum, după revoluție, acceptăm că raportul s-a schimbat. În aceste condiții, noi am pretins ca în localitățile unde există mai multe lăcașuri de cult să se împartă cît de cît echitabil, de așa manieră încît și unii și alții să aibă lăcașuri de cult. În localitățile unde există un singur lăcaș de cult, noi am fost de acord să se facă slujbe alternative, la ore diferite. În vederea obținerii acestui drept, credincioșii greco-catolici s-au adunat la Prefectura și au cerut prefecturii să ia o hotărîre în acest sens. În Baia Mare să ni se dea catedrală pentru că în afară de aceasta mai sînt două biserici, dintre care una este ortodoxă și una este greco-catolică. Să rămîna cele două pentru credincioșii ortodocși, iar aceasta să ni se dea nouă, iar în localitățile rurale, indiferent cum a fost lăcașul de cult, să poată fi întrebuintat alternativ. În acest scop, un grup de aproximativ 50 de oameni au demonstrat aproape o lună de zile, au refuzat să părăsescă Prefectura, cerînd să se ia o hotărîre în acest sens, hotărîre care nu s-a luat nici pînă azi. În Prefectură, cei care au protestat au fost vexați prin tot felul de procedee. Li s-a încălzit căldura, au fost amenințați, nu au primit medicamente, nu au putut să primească vizite... Era pe la sfîrșitul lunii octombrie. Conflictul propriu-zis s-a declanșat cînd ierarhia ortodoxă a hotărît să înființeze o episcopie ortodoxă aici, în Baia Mare, unde nu a fost niciodată. Dar noi nu avem cum să ne opunem, că fiecare face ce vrea în lumea aceasta. Noi am cerut atunci autorităților ortodoxe, cît și autorităților de stat, intrucît în oraș există o biserică ortodoxă, ca instalarea episcopului ortodox să nu se facă în această catedrală. Pentru această catedrală, doi episcopi și-au dat viața în temniță. Primul este Alexandru Rusu, iar al doilea este Ioan Dragomir. Alexandru Rusu a murit la Gherb, la 9 mai 1963, în închisoare, iar Ioan Dragomir a murit acasă, dar după ce a ispășit 15 ani de pușcărie. De aceea am cerut atunci ca episcopul ortodox care vine să se instaleze în Baia Mare să se instaleze în biserică tradițională, originară, ortodoxă din Baia Mare. Și atunci ei au sfidat și au venit și s-au instalat în această biserică de pe strada Vasile Lucaci. Și un grup de aproximativ 200 de credincioși greco-catolici pe care nu i-am mai putut stîpîni, s-au împotrivit. Erau veniți din sate. S-au postat pe treptele bisericii, vîind să împiedice instalarea episcopului ortodox aici. Nu a participat nici un preot. Noi, simțim cu instalarea lui aici, am organizat o liturghie la care am predicat, încercînd prin toate mijloacele să-l atragem pe credincioșii acolo cu scopul de a evita un conflict. Și în cea mai mare măsură conflictul a reușit să se evite, dar unii mai nețempărați au venit și s-au bătut aici, pentru că ortodocșii erau mai mulți și au venit cu Gelu Voican-Voiculescu, cu o trupă de bătăuși. El s-au dat seminariști. Este discutabil dacă erau... ■

DOINA CORNEA

SĂ NU-I TRĂDĂM PENTRU A DOUA OARĂ

Văzînd oamenii care erau adunați la Sighet, la slujba de pomenire a lui Iuliu Maniu, cu atîta hotărîre în ochi, cu o flacără în ochi, i-am comparat cu niște copaci. Sînt oamenii care trăiesc pe această fișă de nord a țării și care, de-a un dat dovadă, de multe ori, de herzenie și de faptul că nu-și pleacă ușor spinarea. Pornind de la imaginea copacului, mi-am dat seama

ce importante sînt rădăcinile în trecut, rădăcini care, aici la Sighet, sînt și mai adînc înfipte. Cimitirul săracilor de aici adăpostește elita țării noastre. În sinistru închisoare din Sighet, au pierit, uciși de comunisti, cei mai buni oameni ai noștri, fete bisericesti, oameni politici, oameni de cultură — să nu-i uităm niciodată pe Gheorghe Brătianu sau pe Iuliu Maniu — au pierit, de asemenea, tărîni, așa-zisii chibaburi, arștați cu degetul, dar care erau gospodarii cei mai desolnici. Toți sînt aici. Or, trecutul, trecutul istoric al României nu trebuie uitat. Acest trecut trebuie să ne orienteze spre viitor. De aceea este atît de necesar să ne amintim de toți cei care au cîștigat țara, de vellevozi și de regi, de clerici și de oameni de cultură. Păstrînd legătura cu aceste rădăcini, noi nu putem să greșim orientarea noastră spre viitor. Iar

acest viitor nu poate să aibă nici o legătură cu comunismul instalat cu forța în anul '45-'46, dar nici cu neocomunismul din zilele noastre. Există astăzi, în conducerea țării noastre, oameni care au participat la exterminarea democrației, sînt oameni care au înscenat procese martirilor neamului nostru.

De aceea, atunci cînd locuitorii din această regiune vor avea dubii asupra atitudinii pe care vor trebui s-o ia, să vină la cimitirul săracilor din Sighet, să vină în contact cu sufletele martirilor care dăinuie încă în preajma acestui loc. Ei își vor regăsi rădăcinile și vor ști ce au de făcut. Pe cei care au pierit aici, noi nu trebuie să-i trădăm pentru a doua oară. ■

(Din cuvîntul rostit la ceremonia comemorării lui Iuliu Maniu, Sighetul Marmăției, 3 februarie, 1991.)

MĂRTURII

● Am venit pentru comemorare sau pentru slujbă?
● Pentru rugăciune.
● Sînt greco-catolici?
● Nu.
● Să aveți biserică?
● Nu, dar nu ne lăsa. Astăzi ne-o scos aștia.

Un om pe nume Rus din comuna Rus

● Nu avem biserică în care facem slujbe simulan, greco-catolici și ortodocși. Iar astăzi i-au scos afară pe greco-catolici. După ce Iliescu a promis în fața Papei că va rezolva problema conflictului între cele două confesiuni, pe cale creștinească. Noi exact așa orîm, pe cale creștinească. Vrem să știm ce înțelege domnul Iliescu prin „cale creștinească”? Oare cale creștinească e aceea să scoți oamenii din biserică și să-i lași în frig? În Sighet este biserică lui Vasile Lucaci, singurul monument din România închinat Unirii de la 1918. Acolo, greco-catolicii, urmașii lui Vasile Lucaci stau în frig și fac liturghie în drum și ortodocșii jubilează în biserică pe al cărei frontispiciu scrie: „Cred într-una sfințită catolică și apostolică biserică”. El spun: „A, nu a fost nu știu ce Vasile Lucaci. A făcut și el, dar nu credea ei în catolic, a fost forțat. Și dacă ne unim cu omă, atunci va trebui să plătim la Roma. Va veni Papa și ne va lua averile și va da Ardealul la unguri”, ceea ce este foarte știut că nu este adevărat. Cale creștinească noi înțelegem prin a da înapoi ce ai luat forțat sau pe nedrept. Nu există altă cale creștinească. Dar dacă Iliescu sau patriarhul României știu o cale mai creștinească decît asta, să

LA COMEMORAREA LUI IULIU MANIU

ne spună, să știm și noi care-i această cale. Revoluția română trebuie să desforțeze tot ce s-a forțat în '44. Noi sîntem revoluționari pașnici.

Un bătrîn

● Am venit la acest eveniment despre care am ascultat la radio și ascultînd la radio am auzit că astăzi se va sfinți troița unui mare bărbat de stat care a fost Iuliu Maniu, pe simpurile noastre, cînd noi eram copii și a luptat foarte mult pentru unirea de la Alba Iulia, de la 1 decembrie. Știu că a murit în închisoarea de la Sighet, o închisoare care a fost una dintre cele mai grele pușcării, mai grea și decît Jilava și cu unii adepți ai lui care tot aici au murit și acum chiar am vorbit astăzi, aci, cu un cetățean care spune că l-o băgat în grupa comună. Deci un așa om cum a fost omul ăla pentru Țara Românească și a murit și a luptat pentru dreptate și pentru libertate și a fost omorît de hoardele comuniste și aruncat în închisoare și băgat în grupă comună. Deci, trebuie totuși, noi care sîntem în vîrstă, eu am 67 de ani, noi care sîntem mai în vîrstă, noi nu putem uita cu una cu două.

Un ortodox

● Sînteți greco-catolici sau ortodocși?
● Ortodox, pur ortodox. La noi, în Munții Apuseni, e numai religie ortodoxă. La noi nu sînt greco-catolici.
● Dar știți că ei slujesc, uite ca și acum, afară?
● Am auzit că acum Iliescu cînd

Un greco-catolic

● Sîntem din satul Hoteni, la 23 de kilometri de aici. Sîntem greco-catolici, înainte am făcut slujba afară și ne-am rugat frumos de ei și de preoți și am fost la Prefectură și acolo am stat trei săptămîni în Prefectură și am venit parlamentarii, și au venit senatorii în Baia Mare. Am vorbit la telefon și ne-a promis că să mergem acasă că ne dă biserică și... Că am vrut să facem în biserică și nu ne-au lăsat și de asta ne-am organizat mai mulți și am ajuns acolo, la Prefectură. Și totuși Iliescu a dat ordin ca să formeze Prefectura niște echipe de preoți și delegați din partea Prefecturii. Și au făcut. Și au venit chiar la noi în sat, în Hoteni. A venit preotul. Borce Bălan și cu încă un delegat din partea Prefecturii. Și am vrut să mergem la dialog. Ne-au chemat ei la dialog și ortodocșii nu au vrut să stea de vorbă cu noi și s-au dus toți care unde au putut și noi am stat așa cîțva timp și am văzut că de acum vine frigul, nu putem rezista și am făcut noi ce am știut și ne-am făcut chei și am deschis biserică și ne-am băgat în biserică. Și de atunci facem slujba în biserică. Noi facem de la 9 la 10,30 și ei fac de la 10,30 în continuare. Și se poate. ■